

ПОЛИТИКИН

10
динара

БРОЈ
1467

ЗАБАВНИК

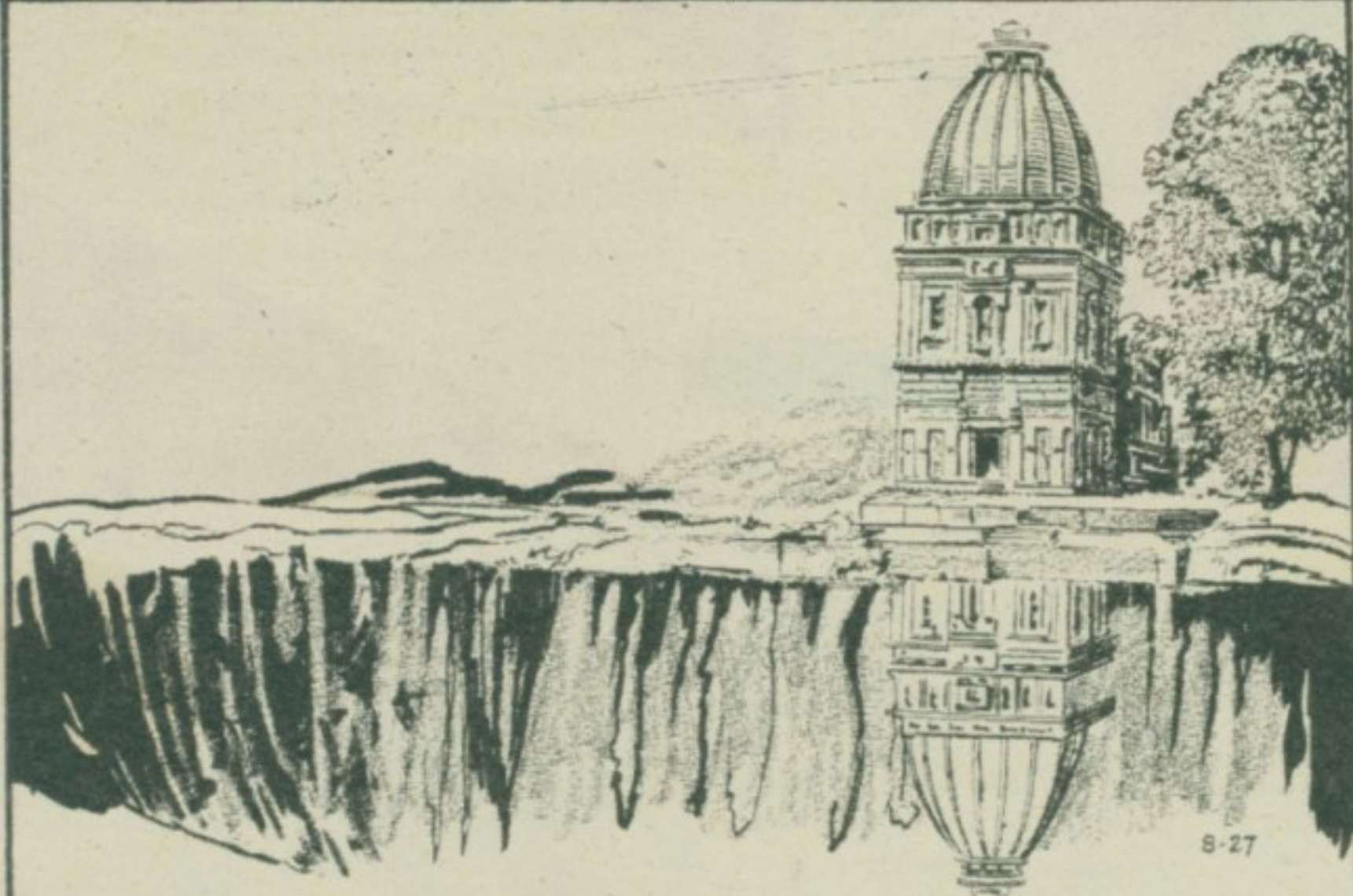
8.2.1980. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLІ

КОМПЛЕТАН
СТРИП
РИП
НИРБИ

Ripley

Веровати или не!

МАХАДЕОВ ХРАМ У АМНЕРУ (ИНДИЈА)

ИМА НАОПАКО ИЗГРАЂЕНУ КОПИЈУ НА ДНУ ЈЕЗЕРЦА
У НЕПОСРЕДНОЈ БЛИЗИНИ
КОЈА СЛУЖИ УМЕСТО ОДСЈАЈА У
ВРЕМЕ СУШНОГ ПЕРИОДА.

ЦРКВА СВ. НИКОЛАСА

У СТРАЗБУРУ,
САЗИДАНА ЈЕ ОД ЗАОСТАВШТИ-
НА ЉУДИ КОЈЕ НИЈЕ ИМАО
КО ДА НАСЛЕДИ, ЈЕР ЈЕ
КУГА ТЕ ГОДИНЕ (1381.)
ПОКОСИЛА ЧИТАВЕ
ПОРОДИЦЕ.

У ЛИВЕУ (БЕЛГИЈА)

ПРИРОДА ЈЕ У СТЕНИ ИЗВАЈАЛА
ЛИК ГОРШТАКА СА ТИПИЧНОМ
КАПОМ НА ГЛАВИ.

У ПОРТЛАНДУ

(ОРЕГОН)
ЈЕДАН БРЕСТ
РАСТЕ
НАОПАКО, СА
КОРЕЊЕМ
НАГОРЕ.

НАНО

ИМА СТАБЉИКУ
ЧЕТВРТАСТОГ
ОБЛИКА.

АУСТРАЛИЈСКЕ КОАЛЕ

У ЖИВОТУ НЕ ОКУСЕ НИ КАП
ВОДЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● човек који је пробао најви-
ше необичних и разноврсних
јела је Енглеz Бакленд који је
објавио књигу својих рецепата.
На његовој трпези налазила су
се јела спреmlена од жабљих
батака до ушију носорога.
Према Баклендовом мишљењу
месо змије боље је најукусније, а
шницле од фоке и кенгура
много су боље од телећих.

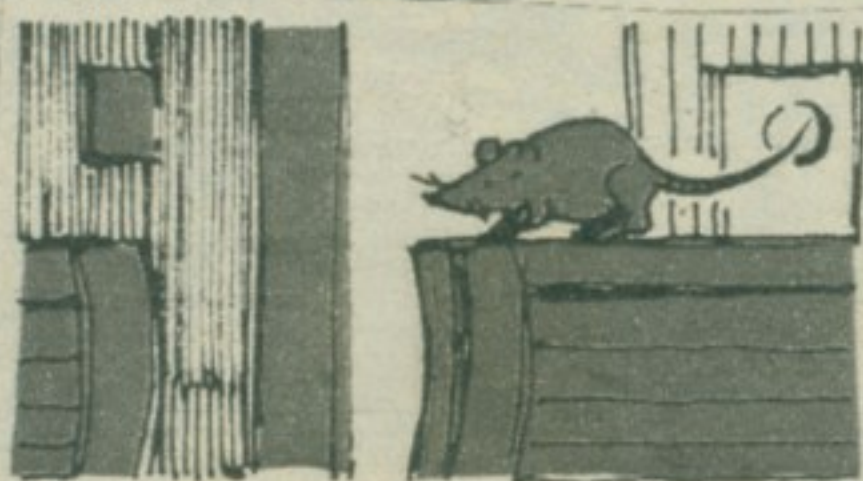

● почетком прошлог века у
Мексикy је пронађен кипарис
висок 140 м и обима 33. Сматра
се да је ово стабло старо пуних
пет хиљада година.

● деца почињу да уочавају бо-
је у првих шест месеци живо-
та, и то најпре топле, жуте,
црвене тонове, а затим и све
остале.

● данас се готово половина
светског становништва храни
пиринчем. Ова цереалија води
порекло са азијског континен-
та. У Кини се гаји већ пет
хиљада година.

● насупрот укорeњеном веро-
вању пацови не напуштају брод
коме прети опасност и често по-
тону заједно с њим.

● кажу да је Бетовен имао
обичај да, пре него што почиње
да компонује, дуго пере руке у
веома хладној води.

● кора северноамеричког јаво-
ра (*Asarum canadense*) буши се
у самом подножју дрвета и из
ње се скупља сок који садржи
око три одсто шећера. Од њега
се произведе меласа и шећер, а
од једног дрвета годишње мо-
же да се добије око 2,72 кило-
грама овог сока.

● највеће цветове на свету да-
ју две биљке које успевају на
Малајском архипелагу. То су
Rafflesia arnoldi чији цвет у
пречнику има читав метар и
тежак је једанаест килограма,
и *Amorphophallus titanum*. Цвет
ове биљке може да достигне
величину и од два и по метра.

● филозофи сматрају да се на
територији Мексика, пре от-
крића америчког континента,
говорило стотину језика. Једни
их сврставају у 11, други у 14,
а трећи у 21. различиту језичку
групу.

ОПСАДОМ ДО
НРВНИНА

ЗУЛУМЪАР ПОД ФЕРЕЦОМ

Било је вече почетком фебруара 1804. године. У лепом и про-
страном конаку Салих-аге, господара рудничке нахије, банчило се. Није то било први пут, оргије су постале свакодневица тог силника.

Салих-ага! Већ при самом помену његовог имена народу се јежила кожа. Био је то зулумџар какви су се у Србији могли избројати на прсте једне руке. Нарочито је кидао душу несрећним Рудничанима тиме што ниједна девојка није смела да се уда док код њега не проведе једну ноћ. Понекад се догађало да се у Салих-агином конаку у чаршији пред тврђавом на Руднику за вече нађе и по неколико будућих невеста. Девојке су падале у несвест, Турци их мрцварили оргијањем, пило се, шендучило, а Авдо Циганин са својим музикантима свирао, свирао...
Тако је било и вечерас.

ЗОВУ ТЕ РУДНИЧКИ БИК!

Неочекивано, зулумџарев севдах прекинула су два средовечна човека, изузетно поштована међу Турцима: Омер-ага и Токатлић-ага чију су душевност и Срби често помињали.

Пошто су поздравили домаћина, гости полако седоше на миндерлук. Није им било лако да кажу због чега су дошли. Најзад се Токатлић-ага одлучио:

— Не ваљају нам послови, Салих-ага! — рече полако. — Спрема се несрећа, раја се узвиглала, а помоћи ни од цара ни од хесара. Кључа раја због дахија, ма ова овде и због тебе! Назвала те Рудничким биком!

— Алаха ми, да сам умро, не бих знао да ме зову биком! — прекинуо га је, смејући се, Салих-ага. — Ајте ви кући и реците раји да Руднички бик још није помолио целе рогове! Авдо, дедер, да чујем свирку!

Токатлић-ага је покушао да објасни силнику како су се времена променила, да се дахијама црно пише, поменуо је турске жене и децу који нису ништа згрешили, а страдаће, али није вредело. Уздахнуо је и са Омер-агом кренуо у ноћ.

Одиста, прилике су за Турке биле тешке. Дахије дозлогрдиле намученом српском народу, почело је комешање, нарочито у београдској, крагујевачкој и рудничкој нахији. У рудничкој посебно, због злодела Рудничког бика. Карађорђе је крстарио по

КАД СУ УСТАНИЦИ БАНУЛИ ПРЕД ТУРКИЊЕ КОЈЕ СУ ПОКУШАЛЕ ДА СЕ ИСКРАДУ ИЗ ТВРЂАВЕ, ЈЕДНА ОД ЊИХ БЕЗДУШНО ЈЕ БАЦИЛА ДЕТЕ ИЗ РУКУ И ЖУСТРИМ КОРАЦИМА УМАКЛА У ШУМУ.

Шумадији и дизао народ на устанак палећи турске ханове и конаке.

Опсада Рудника започела је хајдучким заседама на путевима који су водили од града. Мотрило се на Салих-агу. Међутим, он као за инат није напуштао конак.

КАО У МИШОЛОВЦИ

Обузет ноћу теревенкама, а дању сном, уз то и пун себе, Салих-ага није знао да га опседају огорчени Рудничани у све већем броју, а на челу са Петром Каром. Речи Токатлић-аге није озбиљно схватио: примно их је као претеривање изазвано страхом. А опомена је озбиљна.

За десетак дана Петар Кара је окупио толико људи да из Рудника нико више није могао да се пробије.

Салих-ага је тек тада дошао себи. Преплашивши се, затражио је помоћ турских гарнизона из Ужице и Чачка.

Устаници су се сакрили у шуму и пропустили вој-

ску која је стигла зулумџару у помоћ. Тако се у тврђави, као у мишоловци, нашло преко хиљаду и по Турака!

Петнаест дана и ноћи, на мразу, чекали су Рудничани долазак Карађорђа и устаника па да ударе на Турке и обрачунају се са Салих-агом.

Карађорђе се појавио са дугачком колоном. Одмах су заузети сви висови око чаршије и тврђаве. Сасвим случајно устаници су ухватили неког сељака Раку са писмом Салих-аге у којем крвник моли за помоћ још злогласнијег Кучук-Алију. Карађорђе се разбеснео.

— Зар против свог народа чиниш, гаде — издрао се на издајника и наредио да му пребију ноге испод колена и руке испод лаката, што ће касније, као казна, ући у Карађорђев „закон за дела шпијунаже“.

Опсада је све више исцрпљивала Турке. У снажном налету Срби су успели да их из чаршије сатерају у тврђаву. Салих-агин конак у чаршији плануо је први. Турске куће су гореле, пламен лизао на све стране. Због глади,

заstraшујућег пожара и много изгинулих, преживели Турци у тврђави осећали су се изгубљено. Више се није знало ко заповеда ни шта ваља предузети. Завладао је расуло.

Салих-ага није могао да се препозна. Надобудни моћник који је мрвио нејач претворио се у кукавицу — дрхтао, унезверено гледао око себе, плашио се сваког шума и мислио само на једно: како да извуче живу главу.

МАСКИРАНИ БЕГУНАЦ

Турци су тражили преговор, али устаници су остали неумољиви: или нам предајте Рудничког бика или од разговора нема ништа! Схвативши да ће Турци покушати да се ноћу пробију из града, Карађорђе је поставио заседе дуж пута за Ужице и Чачак. Није погрешно. Турци су после поноћи на коњима јурнули у пробој. Дочекани су ватром. Погинуло их је преко две стотине. Неки су утекли и спасли се.

Устаници су банули и пред групу Туркиња које су, такође, покушале да напусте град. Једна од њих, која је у наручју носила двогодишњег синчића, бездушно је бацила дете и изгубила се у шуми. Устаници су пропустили жене,

али их прво испитали. Остали су запрепашћени када су им преплашене Туркиње испричале да је жена-бегунац, у ствари, маскирани Салих-ага, а дете његово. Бацили су се на коње и разлетели по околини али од крвника ни трага. Разочарани и бесни устаници хтели су да и скале мржњу на беспомоћном Салих-агином синчићу. Увијеног у некакву тканину донели су га пред Карађорђа.

Вожд је који час ћутао и гледао уплакано дете, а онда упитао:

— Којекуде, а где му је мати?

— Буле кажу да је у ноћашњој гужви одмакла с Турцима за Ужице! — тргоше се људи око њега.

— Двојица наших момака да појашу коња и да је стигну! Нек' јој врате сина, дете није криво што има оца пуштахију! — изусте Карађорђе и нежно га помилова по глави.

Устаници се покуњеше. Било им је жао што су хтели да подигну руку на дете. Двојица устаника успела су да сусстигну Турке тек код Пожеге. Бегунци су се зачудили кад су видели да један од коњаника држи пред собом дете, а згранаули чувши да га Карађорђе враћа мајци. Спустили су оружје. Салих-агина жена иступила је из групе, заплакала и једва процедила:

— Аферим, бег-Ђорђију! Јесте 'ајдук, ал' и човек!

*

*

*

Салих-бег, озлоглашени Руднички бик због којег су устаници толико опседали Рудник и крварили, није ухваћен. Верује се да је пребегао у Босну. О њему се никада више ништа није чуло.

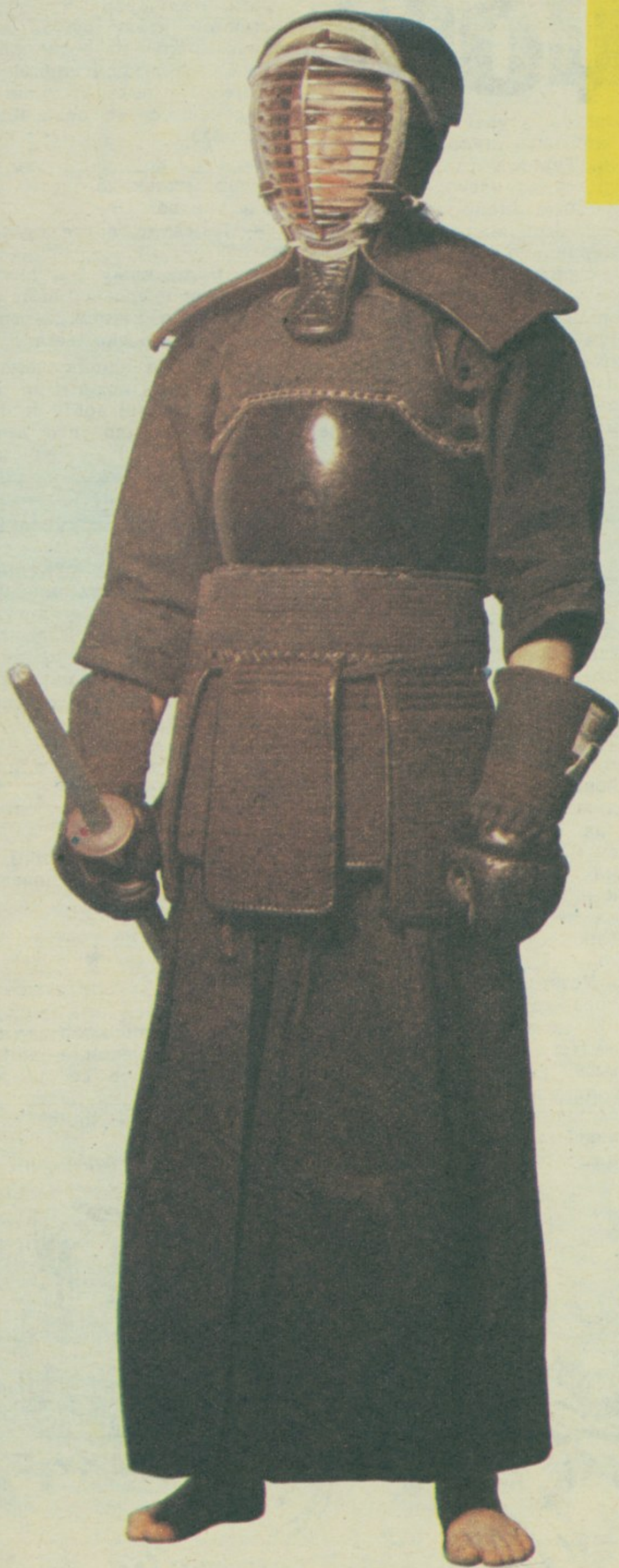
М. Тодоровић

КЕНДО

ЈАПАНСКА ВЕШТИНА МАЧЕВАЊА

МУЊЕВИТО, ПРЕ

Кендо борац у опреми

Као спорт, данашњи кендо је настао из старог самурајског мачевања ken-jitsu.

Почеци кенда, као и других источњачких борилачких вештина, датирају још из митолошке прошлости. Тако се kendo и ju-jitsu (касније judo) спомињу у прастарим легендама сакупљеним у књигама «Nihonskoki» и «Kojiki». Први записи о ken-jitsu су још из 7. века пре наше ере.

Кендо, као усавршена вештина у борби мачем и читава доктрина, развио се између 1340. и 1540. године. У том периоду

доживела је ова вештина пун процват и основане су многе познате школе. То је било бурно време, кад је средњовековни Јапан био растрзан унутрашњим ратовима, па је вештина борбе мачевима била не само велика потреба, него и добро плаћен посао.

Почеци до данашњег кенда настали су око 1700. године када је створен посебан мач за вежбање од бамбусове трске — shinai, као и оклоп сличан данашњем. Коначно, крајем прошлог века уобличен је садашњи кендо.

Увођење shinai и оклопа, дало је нови живот кенду, омогућивши тренинг и спортска такмичења. Почетком овог века оснива се и Јапански кендо савез.

Кендо је процват доживео у годинама после II светског рата. Године 1951. као предмет уведе га све јапанске средње школе, па ускоро почиње да се развија и у земљама изван Јапана — у Европу долази преко Енглеске, а затим шездесетих година стиже и у Француску.

Леви бочни засен са противником у партеру (gedan migi do)

ДЖИЗНО

Опрема

ОСВОЈИТИ ДВА ПОЕНА

Кендо такмичење одржава се на квадрату димензија 10 пута 10 метара. Борба траје обично 5 минута, а победник је онај који први оствари 2 поена. Поени се постижу када такмичар »засече« противника по глави, боку, грудима и подлактицама, односно ако га мачем »убоде« у предео врата. Да би судија досудио поен, потребно је да такмичар изведе коректан и снажан ударац, а у тренутку удараца мора викнути назив места на које је упућен ударац, а после заданог удараца мора да заузме такав став да га противник не може ударити.

Поред ованве врсте такмичења одржавају се и такмичења са два мача од којих је један краћи.

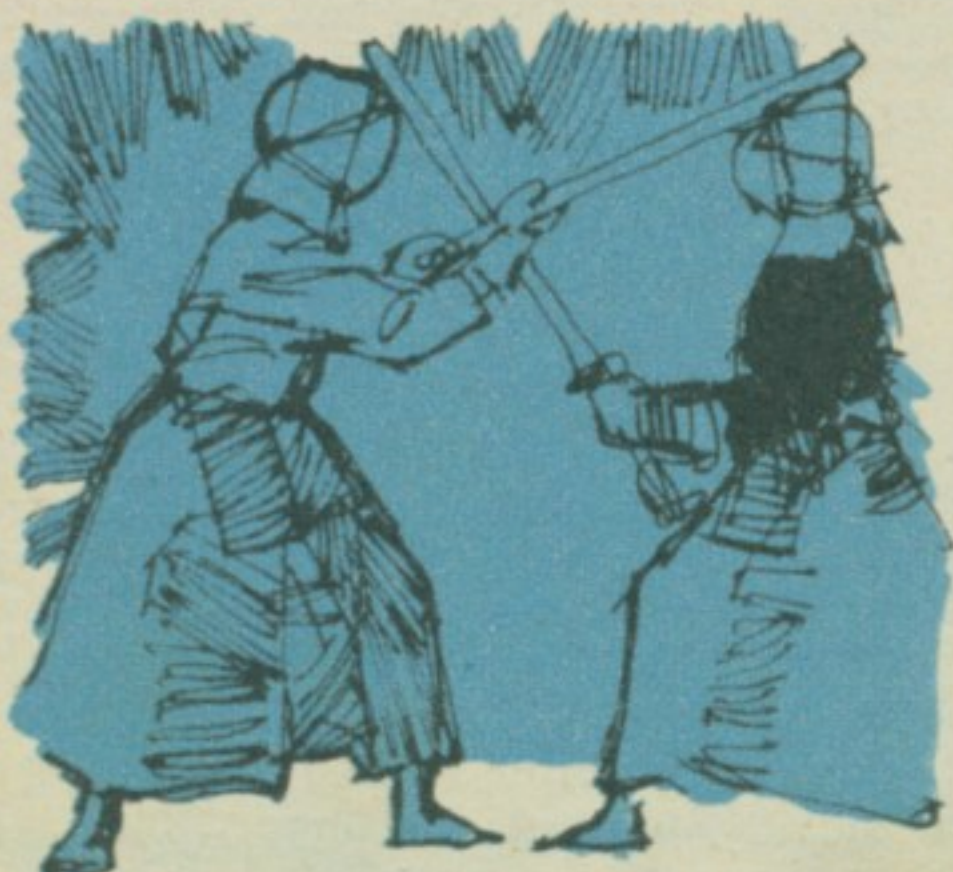
Осим појединачних мачева у Јапану су врло популарне борбе између две групе мачевалаца. У свакој групи налази се по сто бораца и сваки мачевалац има на нациги (маска за главу) завезан мали гумени балон. Када му противник ударцем пробије балон, судије га удаљују. Ованки мечеви могу да трају и по неколико часова.

Душан Павловић,
мајстор кендо

ТРАДИЦИОНАЛНА ОПРЕМА

Опрема за кендо састоји се од кимона и ханаме (традиционална народна ношња Јапана), оклопа и бамбусовог мача (shinai).

Делови оклопа за кендо су: масна за главу (мен), оклоп за груди (богу), заштитник за бокове (таре), заштитне рукавице (коте).

Обострани предњи пресек противника

БЕКСТВО ИЗ ГРАДА СМРТИ

АНА БОЖАНОВИЋ

Нападно строгог и укоченог држања, позвавши четворицу по четворицу жицом везаних, крвавих и измучених ухапшеника да устану, представник Павелићеве усташке власти и Независне Државе Хрватске прочитао је леденим гласом и ову кратку пресуду донесену без иједног часа суђења: „Котарски суд је осудио Цветковић М. Стеву на двије године логора Јасеновац као симпатизера Комунистичке партије“.

Убрзо се појавио усташки часник и наредио својим потчињеним:

— Постројте ту стоку и крећите на железничку станицу!

Тај дан, 3. фебруар 1942. године, Стево Цветковић, познат и по надимку Поп, није заборавио до краја живота. Иако је од 10. јануара те исте године, када је ухапшен на железничкој станици у Славонском Броду где је радио и одржавао везу са члановима КПЈ, на сопственој кожи осетио сву страхоту и зверство усташке страховладе, није ни слушао да тек долазе дани натчовечанских искушења и патњи.

После пола дана споре и мучне вожње у тесним теретним вагонима, уз непрестано иживљавање усташа са бајонетима на пушкама, пред исцрпљеним заробљеницима отвориле су се капије јасеновачког логора. На гомили железничких прагова у логорској станици један од раније пристиглих и вероватно већ покојних заточеника исписао је крупним словима на италијанском језику стихове из Дантеове „Божанствене комедије“: „Напустите сваку наду ви који улазите...“.

ПОД ЗАШТИТОМ ВЕЈАВИЦЕ

Међутим, чим је крочио међу живе лешеве који су се као сенке кретали уклетим простором логора, тридесет трогодишњи Стево Цветковић није напустио сваку наду. Свестан да може очекивати само смрт, и то тек после ужасног мучења, од првог тренутка кроз главу му је пролазила само једна мисао: бекство. Побећи по сваку цену. Ако га тада и убију, кратко, брзо, метком, и то је боље и човечије од мрцварења.

Пред управном зградом логора педесетак везаних сужњева, међу којима је био и Стево Цветковић, опколила је група усташа.

— Биће добри за маљеве! — кољачи су гласно пропратили придошле жртве.

Међутим, већ следећи дани уверили су Стеву колико су се Павелићеве слуге одродиле од свега што је човечно. Тих неколико дана и ноћи у најстрашнијем усташком логору он је гледао злочине које не може оправдати ниједна идеологија на свету.

Када би усташама једноставно досадило да новорођенчад бацају у Саву или убијају чизмама, почињало би иживљавање. Са мајчиних груди отимали су бебе, бацали увис и дочекивали на оштрицу каме. Најближи сарадници Вјекослава Лубурића, званог Макс, главног надзор-

ника јасеновачког логора, често су се са грохотним смехом „такмичили“ у испијању људске крви. Наиме, када би усташа осетио настрану жеђ, ухватио би првог логораша, забо му специјалну цевчицу у жилу куцавицу и кроз њу пио крв све док се несрећни човек не сруши у несвест.

Љубо Милош, један од најозлоглашенијих усташких злочинаца, у бројним начинима мучења и убијања логораша „пронашао“ је своју, оригиналну „специјалност“. Пламеником лет-лампе са уживањем је спаљивао браде необријаних логораша, а затим полако очи, лице, косу, све док жртва не би

издахнула у најгорим мучкама.

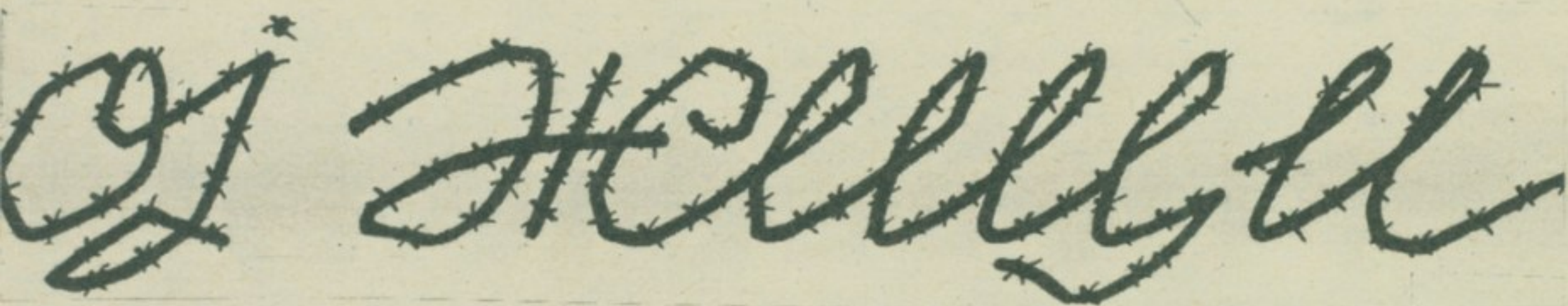
Усташке главешине су чак награђивале цигаретама и пићем мучитеља који би измислио нови начин убијања, наравно уз што израженије психичко и физичко мучење. Сто цигарета једном је добио неки усташа који је направио десет сантиметара дугачак дрвени клин и натерао логораша да га окоито стави у уста. Ударцем кундака или чекића у подбрадак клин би био забијен дубоко у лобању, а затим провирио на темену. Полуживи људи бацани су у јаме на гомили лешева или Саву. Око лешева који би заостали у логорском дворишту често су се до

безумља изгладнели логораша отимали око мяса својих другова.

Петог дана боравка у једном од најстрашнијих фашистичких логора у другом светском рату, 8. фебруара 1942. године, Стево је рано устао са „постеле“ од пиљевине пуне стеница, вашки, бува и изишао из бараке. Дочекала га је снажна вејавица: снег је затрпавао смрзнуту, беживотну гомилу голих људских тела у логорском дворишту.

Обучен у испепану железничку униформу и стару широку бунду, што му је остало од рада на станици у Славонском Броду, Стево је у то зимско праскозорје пошао у тајни обилазак логора. Под заштитом измаглице и густих пахулица, осећајући како

ЧИМ ЈЕ КРОЧИО МЕЂУ ЖИВЕ ЛЕШЕВЕ КОЈИ СУ СЕ КАО СЕНКЕ КРЕТАЛИ УКЛЕТИМ ПРОСТОРОМ ЈАСЕНОВАЧКОГ ЛОГОРА, ТРИДЕСЕТ ТРОГОДИШЊИ СТЕВО ЦВЕТКОВИЋ ВИШЕ НИЈЕ МИСЛИО НА СТИХ ИЗ ДАНТЕОВЕ »КОМЕДИЈЕ« ИСПИСАН РУКОМ ЛОГОРАША: »НАПУСТИТЕ СВАКУ НАДУ, ВИ КОЈИ УЛАЗИТЕ...«

му се лице, руке и стопала коче од студени, с муком се пробијао кроз око пола метра висок снег и пажљиво загледао ограду од бодљикаве жице: тражио је место најпогодније за бекство.

Али, цео јасеновачки логор био је помно ограђен тако густим редовима бодљикаве жице да се ни стопало није могло протурити између њих, а камоли човек провући. Једини начин да се пређе та митраљезима чувана, непрестано осматрана и ноћу осветљена препрека био је — пењање.

ГОМИЛА КРВАВЕ ОДЕЋЕ

Сетивши се да је пре хапшења читао у новинама и гледао фотографије Немаца са источног фронта како маскирани у белу одећу ратују на снегу, Стеви је синула идеја да покуша и сам са сличним маскирањем. Био је чврсто одлучио да бежи тог истог дана, јер је брзо губио снагу и мршао, а свако следеће јутро доносило је само црну неизвесност и злокобно ишчекивање усташког беса.

Уморан и на измаку снага, али нимало не клонувши духом, Стево се вратио у бараку и опет легао, препустивши се на милост и немилост гамади. Али, сада је већ имао смишљен план: лежаће као да је болестан, а увече...

Знао је да су две бараке крцате одећом и рубљем преосталим од убијених и умрлих логораша, а само тамо може да се нађе бело одело погодно за бекство.

Око 16 часова по подне, док је снег још вејао, Стево је крадом отишао у једно од тих складишта. Међутим, у гомили искривљених и прљавих одела било је врло тешко пронаћи рубље које је бар до некле бело. После дужег трагања ипак је успео да пронађе два пара чистијег белог рубља које је сматрао и гурнуо у широке рукаве бунде. Затим се, по таму коју су пресекали само

снажни рефлектори са високих осматрачница, са „пленом“ вратио у своју бараку и сео поред пећи. Неколико пута га је пожарни опомињао да иде на спавање, али му је Стево одговарао да има пролив и да често мора да иде у клозет.

Када је пожарни отишао, Стево је сваких пола часа излазио напоље, у извиђање. Само да не наиђе усташка хајка, мислио је, која је често изненада упадала у бараке и убијала све одреда.

Пред саму ноћ пришао му је Илија Велечко, друг са бродске станице и сарадник у саботерским акцијама. Сада су за бекство била спремна двојица.

ДВОЈИЦА У БЕЛОМ

Око девет часова увече искрали су се из бараке и кроз вејавицу и око 60 сантиметара дубок снег упутили према логорском клозету.

— Скидај бунду и облачи ово на одело — пружио је Стево пар рубља Илији. — Уосталом, гледај: шта радим ја, ради и ти, без пуно договарања, јер је стража одмах ту преко жице, на насипу.

Стево је одабрао правац поред саме стражаре, високе око четири метра, са мноштвом малих прозора. Од бегунаца из логора стражар је био удаљен само 20 метара.

Згизивши бунде у снег и обмотавши чак и главе белом крпама, почели су да се пењу пет метара високом жичаном оградом. Осећали су како им се железне бодље забадају у дланове, а рукави натапају крвљу. Када су се испели на врх ограде, са друге стране угледали су кроз помрчину око три метра дубок канал. Илија се двоумио да скочи, али га је Стево готово гурнуо, а затим полетео за њим.

Још док је падао, у снегу завејан канал, Стеви је кроз главу стреловито пролетела само једна мисао: слобода! Када су пот-

пуно утонули у дубок снег и после разгртања рукама промолили главе напоље, ћутке су ослушнули. Свуда је била тишина: само је рефлектор са стражаре сабласно обасјавао уснути логор и околину.

— Пузи за мном! — шапнуо је Стево Илији.

Пред њима је био насип висок три метра.

Пробијајући се кроз дебелу слој снега више главом, него промрзлима рукама, заборављајући на време, ознојени и задихани, бегунци су, уверени да су далеко одмакли, промолили очи изнад снежних покривача и са изненађењем утврдили да су одмакли само десетак метара од жичане ограде! Али, упорна жеља да буду слободни била је јача од страха.

УСТАШЕ ОПОКЉАВАЈУ

Усправили су се, рвали са снегом, посртали и падали, упућујући се према селу Рајићи. За њима је

кроз непрогажен целац остајао траг... Неколико пута Стево је заспао, али би га Илија који је ишао за њим, увек будио:

— Хајдемо, знаш да бежимо из логора!

После извесног времена, већ на измаку снаге, док је Илија шапатом говорио да не може даље и да је спреман да га ухвати, угледали су светлост на око 50 метара улево. Усташе су нас приметиле и сада нас опкољавају, помислио је Стево.

Међутим, та слаба сјајница светлела је на мосту преко реке Струг. Запрепашћени, бегунци су застали: како су стигли ту? Уместо према Рајићима, запутили су се према Новској тако да су избили управо код моста на Стругу код Брочића. А мост су чувале усташе...

Да би избегли ту опасност, Стево и Илија кренули су десно и тако се нашли пред другим искушењем. Пред њима је сада била око три метра дубока и залеђена река. Сасвим посустали, два исцрпљена човека, избегла од замаха усташке каме или ударца маљем у потиљак, сада су опет били суочени са смрћу под ледом, у хладној води.

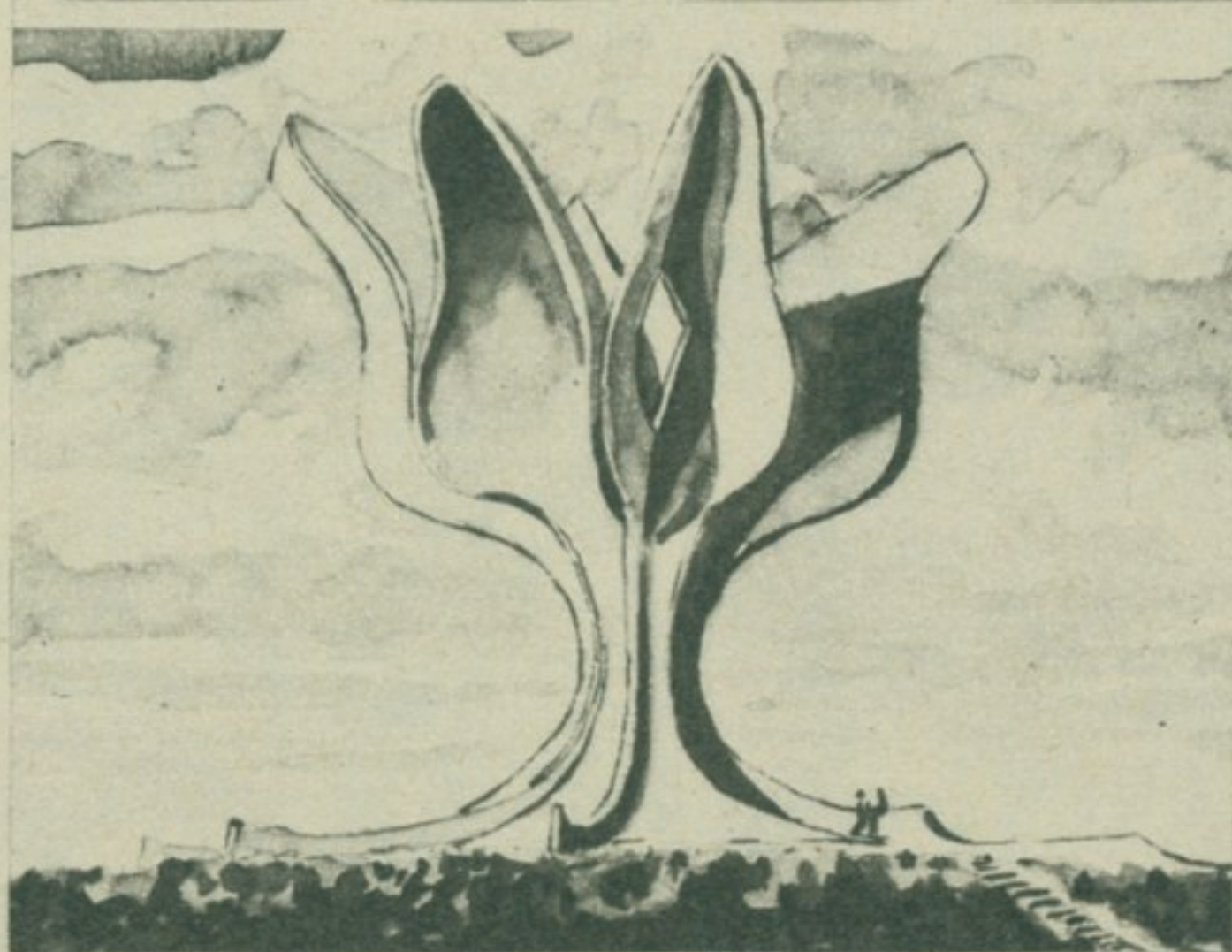
— Овако ћемо — шапатом се обрати Стево Илији — ја ћу први, а ти чекај

СВАКОГ ЧАСА — 70 МРТВИХ

Примењујући у Хрватској фашистичку теорију о чистоти расе и нације, усташке квислиншке власти одлучиле су да истребе све Јевреје, Србе и Роме, али и оне Хрвате који се на било који начин нису слагали са њиховим режимом. Зато Павелићеве следбеници и злочинци оснивају концентрационе логоре — праве фабрике смрти: Госпић, Баково, Сисак, Лоборград, Лепоглава, Стара Градишка, Јасеновац...

Никада није тачно утврђено колико је невиних мушкараца, жена и деце убијено у јасеновачком логору. Сматра се да је од лета 1941, када је логор основан, до априла 1945. године, када су га ослободиле јединице НОВЈ, у овом градићу на левој обали Саве убијено око 800 хиљада људи. Из усташке евиденције потиче податак да су Павелићеве крвници само од јуна до новембра 1942. године заклали, убили маљем, спалили или удавили преко 250 хиљада људи. То значи да је дневно убијано 1667 душа или 70 сваког часа.

Усташке убице су после ослобођења осуђене као ратни злочинци. Јасеновац је данас спомен-обележје недужним жртвама терора НДХ.

да видиш како ћу ја проћи...

Легао је потрбушке на снегом прекривени лед и почео да пузи. Тако је „препливао“ залеђени Струг. Ускоро се на другој обали појавио и Илија.

После пробијања кроз густу цитару, мокри од зноја и снега, угледали су светла железничке станице у Новској. Кренули су у сусрет слободи око девет часова увече, а сада је било око пет пред зору. За осам часова борбе са снегом, страхом и изнемоглошћу превалили су само око девет километара!

Стево је добро познавао станицу пред којом су се налазили. Знао је и да су неки железничари и службеници одани Павелићу и НДХ. Требало је бити прибран, вешт и опрезан.

ПОНОВО У ЈАСЕНОВЦУ

Скинувши бело рубље са одела, ставили су на главе железничке капе и запутили се према станици, заборављајући на глад, жеђ, умор. Договорили су се да ускоче у први теретни вагон који наиђе.

Замишљени план су и остварили. Док су се возили, Стево је предложио Илији да заједно искоче код Рајића. Намеравао је да се преко дана сакрију, а увече оду у шуму и упоставе везу са партизанима. Али, Илија је био другачијег мишљења:

— Ти знаш, Стево, да ја имам шесторо деце и морам да их видим.

— Одеш ли у Брод — брижно га је погледао Стево — сигурно ће те ухватити. Ако се то и догоди, кажи за мене да сам отишао у Београд, и ништа више...

Када је на једном успону код Рајића воз успорио, Стево се пољубио са Илијом и искочио у снег. Друг је продужио према Славонском Броду, а он кући где породица није ни слутила његов долазак.

Илија је успео да стигне својој кући и да се скрива до јуна 1942. године. Међутим, усташе су га ухватиле, вратиле у Јасеновац и умориле језивом смрћу.

Стево је био боље среће.

После кратког виђења са супругом све до 24. фебруара 1942. године крио се у стаји Ђуре и Милке Драгојловић, одакле је отишао у партизане. У августу исте године усташе су одвеle у логор целу његову породицу: сина Миливоја, кћерке Милену и Загорку, супругу и њену мајку. Успео је да се спасе само син Небојша који се такође придружио Народноослободилачкој војсци.

Осталој породици замео се сваки траг у логору Стара Градишка.

И. Лончар

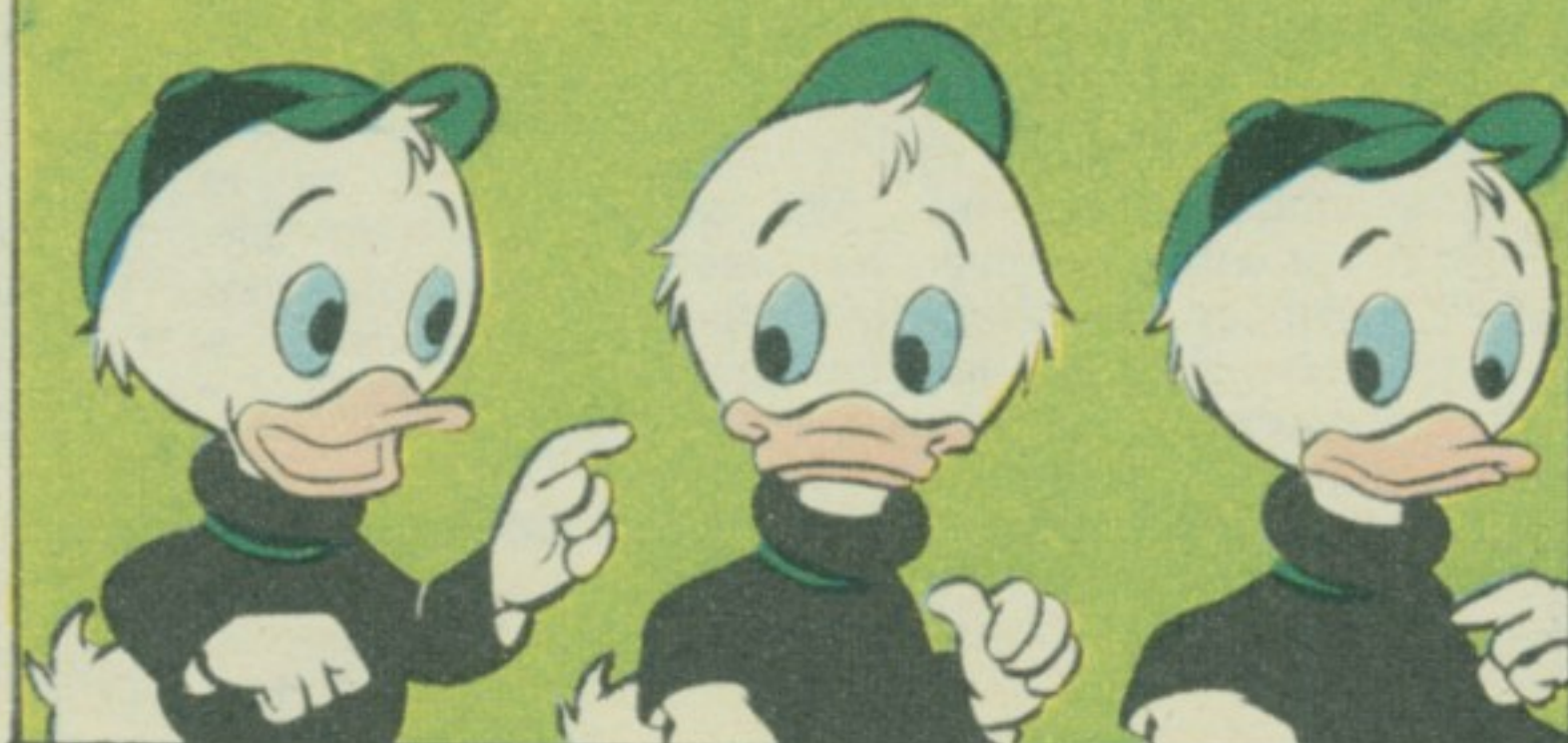
WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ЗНАШ
ШТА,
РАЈО!

ЈА
САМ
ПАЈА!

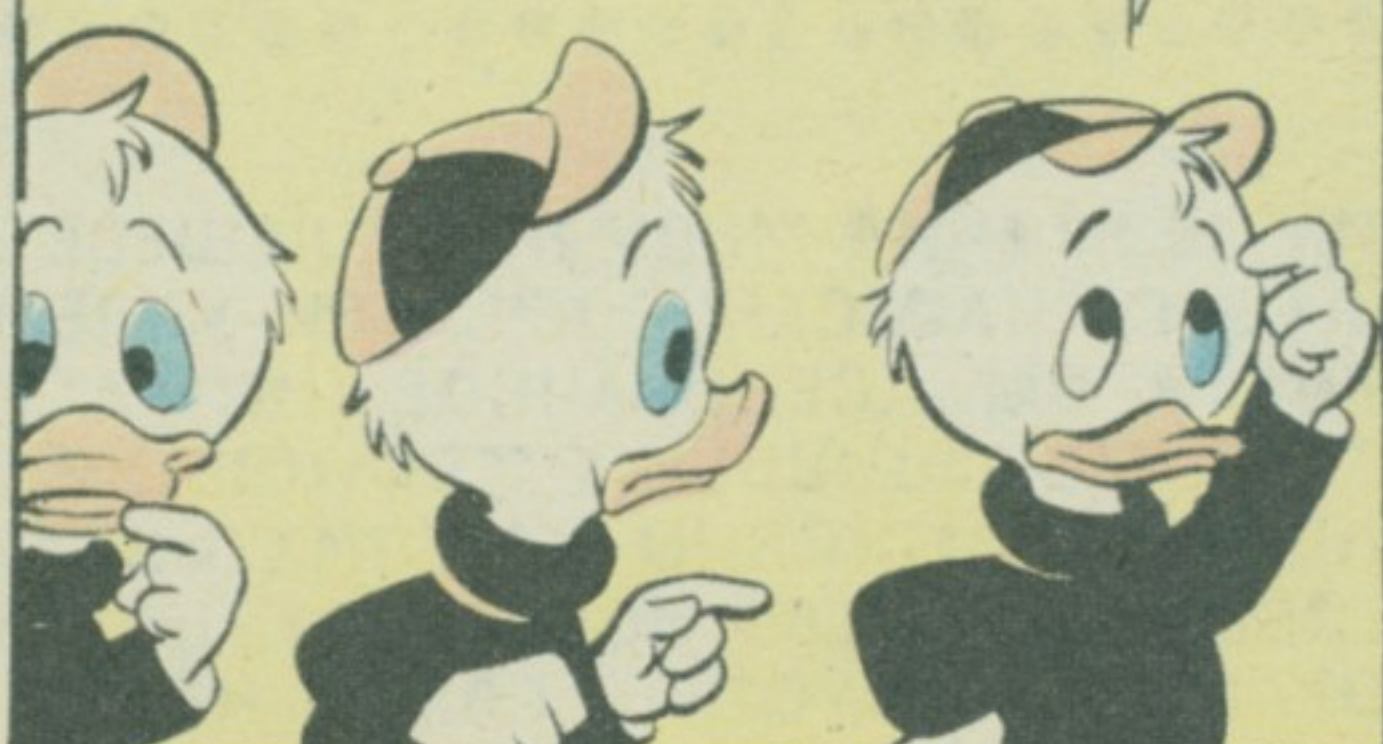
ЈА САМ
ВЛАЈА!

ОНДА САМ,
ИЗГЛЕДА,
ЈА РАЈА!

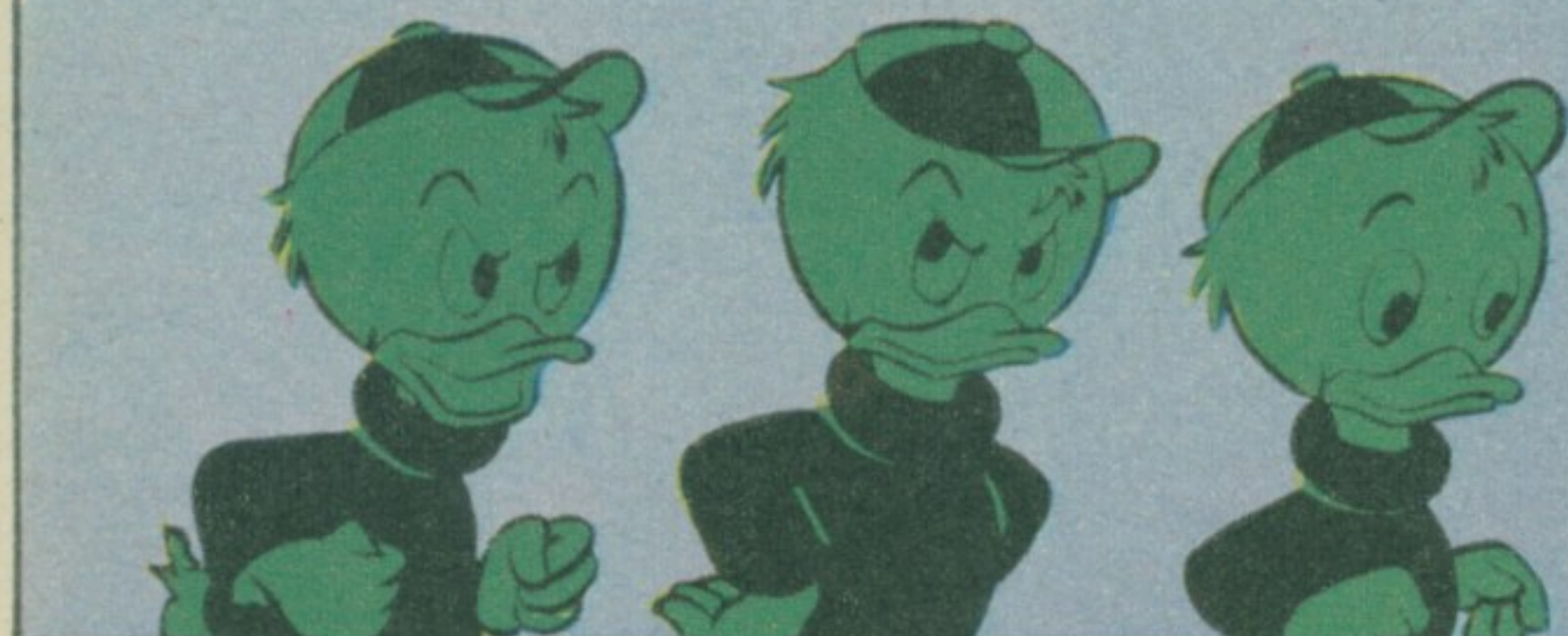
ЈЕСИ
Л' СИ-
ГУРАН?

ПА,
НИСАМ
БАШ
САС-
ВИМ!

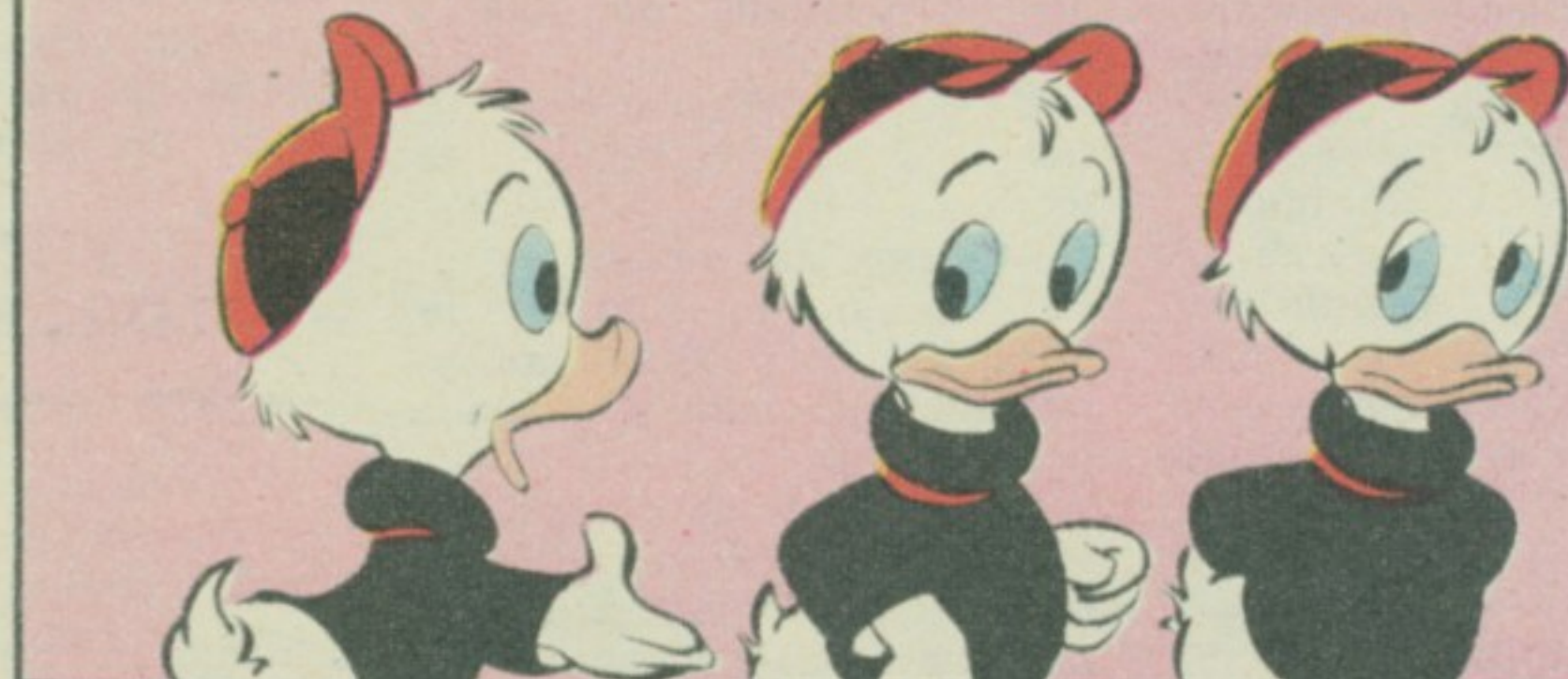
ПОЦИЊЕ ДА МЕ
НЕРВИРА ТО ШТО
СМО ТРОЈКЕ!

КОМЕ КАЖЕШ!

УВЕК СЕ ИС-
ТО ОБЛАЧИМО...

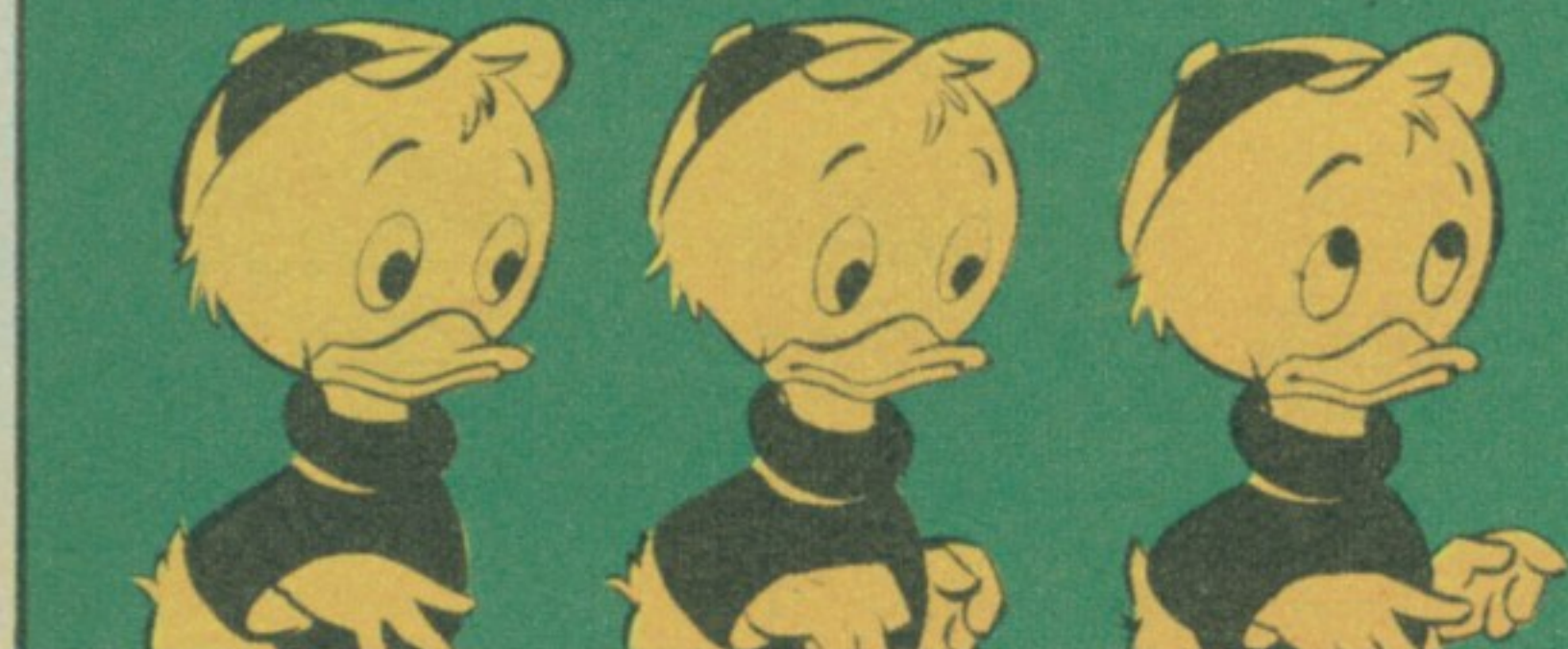
ИСТО ЈЕДЕМО...

ИСТО
ГОВОРИ-
МО...

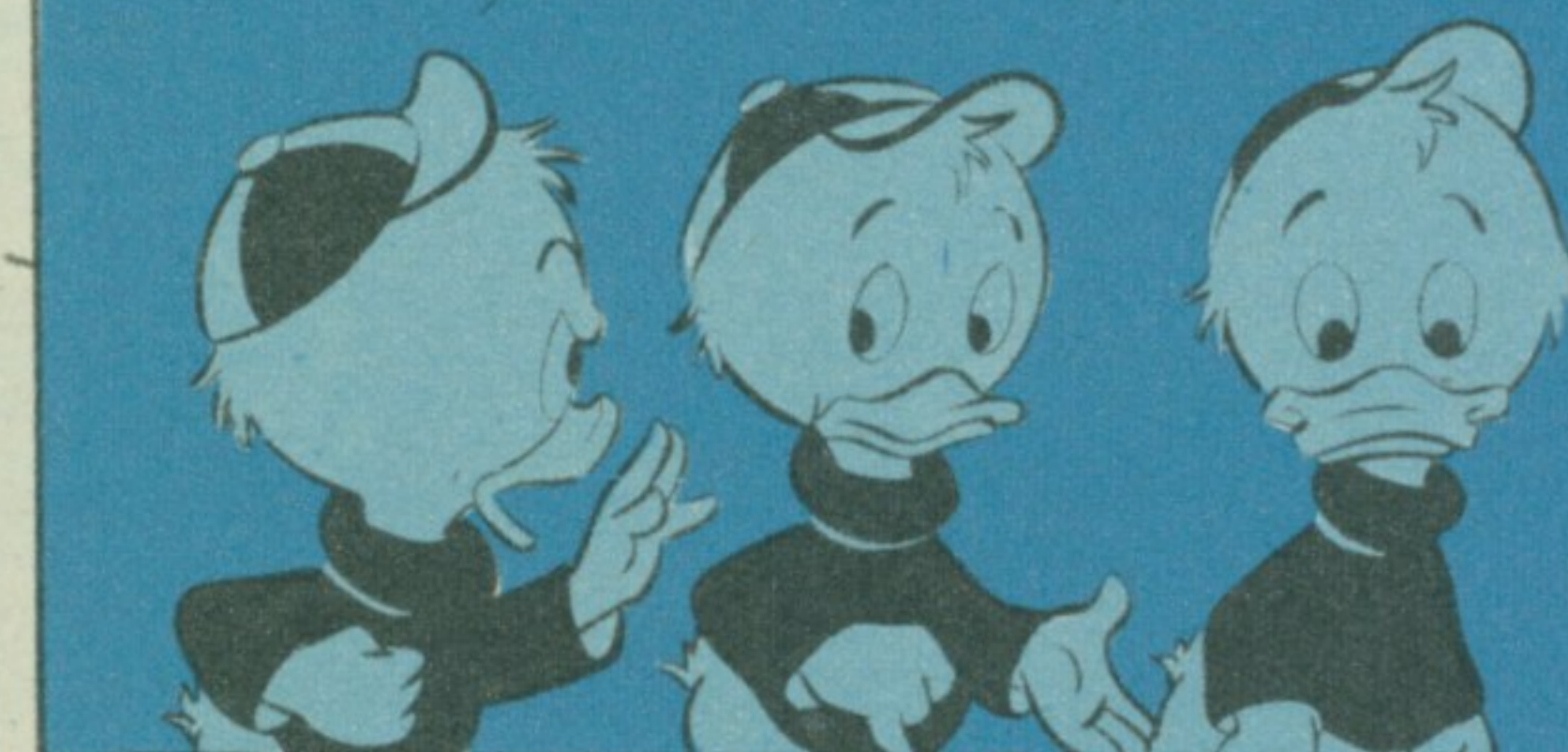
ИСТО
ХОДАМО...

ЧАК И СПА-
ВАМО ИСТО!

УСКОРО ЋЕМО ПОЧЕ-
ТИ И ДА МИСЛИМО ИС-
ТО... АКО НЕ ПРИПАЗИ-
МО!

НЕЋЕМО
ИМАТИ СВОЈУ
ЛИЧНОСТ!

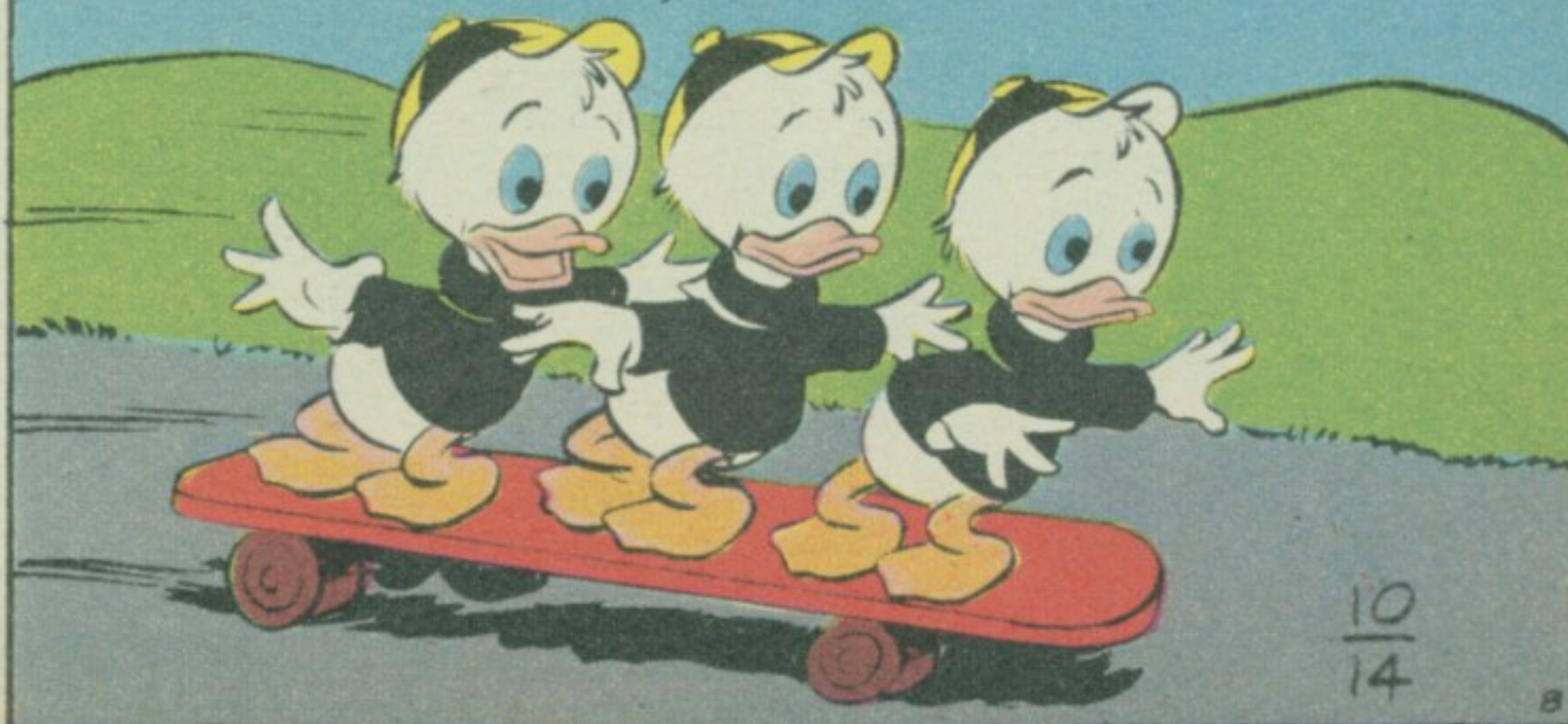
МОРАМО
НЕШТО ДА
УЧИНИМО!

ДА РАДИМО
СТВАРИ НЕЗА-
ВИСНО ЈЕДАН
ОД ДРУГОГА!

ДА БУДЕ-
МО ЛИЧНО-
СТИ ЗА СЕ-
БЕ!

МОЖЕМО ДА ПОЧНЕМО ТАКО ШТО
ЋЕМО ПРОДАТИ ОВУ КОТУРАЉКУ!

БАШ НЕОБИЧНИ СПОМЕНИЦИ

АРНОЛДОВА ЛЕВА ЧИЗМА

Д о 1738. године Лондон је красила необична скулптура: краљ Чарлс II на коњу, а под коњским копитама лорд Оливер Кромвел с турбаном на глави. С турбаном? Кад је то Кромвел носио турбан? Никад — осим на овој скулптури.

Неки даровити италијански уметник начинио је скулптуру пољског краља који коњем гази Турчина. Дело пуно симболике, нема шта, али Пољаци у том тренутку нису имали довољно пара да купују којекакве споменике. Шта је могао да ради сироти вајар са делом руку својих? Кад је схватио да Енглези економски много боље стоје од Пољака, овај домишљан је узео длето у руке, мало преудесио своју скулптуру — и продао је Енглеској као оригинално дело у част краља Чарлса III! Заборавио је једино да „скине“ турбан с Кромвелове главе...

Овај споменик у част Чарлса II није једини с необичном историјом. У граду Гвајакилу, у Еквадору, на пример, на почасном месту стоји половни споменик лорду Бајрону на коме пише да је подигнут у славу — еквадорског песника Хосеа Олмеда!

Једног дана љубитељи поезије из Еквадора решили су да подигну Олмеду споменик, али нису имали довољно пара за споменик „по мери“. И зато — шта да се ради, боље ишта него ништа — купили су половни споменик хромом песнику и само прикачили на њега одговарајући натпис.

Ни Атахуалпа, последњи краљ Инка, није имао среће са спомеником. Перуанци су, додуше, поручили Атахуалпин споменик, али америчка радионица у којој је требало да се статуа излије испоручила им је, грешком, неко друго вајарско дело. На жалост, поручиоци нису могли да поново дреше кесу и да врате статуу бродом у Америку, па су задржали ову да им краси градски трг у Куску.

НАМИКАЗА НА РИНГУ

Споменици се, обично, подижу великим људима, заслужним уметницима, научницима, политичарима... Али има и људи који су „заслужили“ да им се подигне споменик само зато што су, на пример, велики баксузи.

Тако је спортски стадион у Калгарију, у Канади, наручио барелеф у спомен на Лутера Макартија, ваљда јединог боксера у исто-

рији који је успео да погине на рингу — од сопствене песнице! У мечу с Артуром Пелкијем покушао је да зада аперкат противнику, али га је Пелки вешто избегао. Услед жестине удараца у празно Макарти је сам себи сломио вратни пршљен и издахнуо међу конопцима.

И Виљем Хаскисон је био баш баксузан човек. Савременици су забележили да је био „необично склон најразличитијим несрећама“, а у историју је ушао као — први човек кога је прегазео воз. Приликом свечаног отварања пруге Манчестер-Ливерпул 15. септембра 1830. године Хаскисон је хтео да претрчи преко шина и приђе војводи од Велингтона да мало проћаска с њим — али, на жалост, био је толико расејан да је заборавио да погледа да ли наилази воз... Ожалошћена нација подигла му је раскошан споменик.

Човек би помислио да су разлози да се некоме подигне споменик јасни и недвосмислени. Али, није увек тако. Американци су, на пример, дуго расправљали око тога да ли да подигну споменик Арнолду Бенедикту. Арнолд се показао као храбар борац у америчкој револуцији; нарочито се истакао у бици код Саратоге, из које му је

Не подижу се споменици само значајним људима: постоји и споменик житном жишкуну, боксеру самоубици, муви мезимици...

за успомену остала и рана на бедру. Али, храбри Арнолд касније је постао најобичнија издајца. Подићи му споменик или га не подићи — поставило се питање после револуције. И — нађено је соломоново решење. У знак признања за показану храброст, подигнут му је споменик, али због касније издаје — на барелефу се види само топ, Арнолдова лева војничка чизма и генералмајорске еполете! Барелеф називају — „Споменик чизми“.

КРАВА МУЧЕНИЦА

Споменици, какви-такви, подижу се људима. Али — постоје и споменици инсектима! Велики римски песник Публије Вергилије Марон, творац „Енеиде“ и један од највећих епичара у историји, подигао је раскошан маузолеј муви. Најобичнијој кућној муви! Свечану сахрану своје муве

мезимице организовао је на свом имању у Риму. Био је присутан и цео оркестар, плаћене нарикаче... Међу узвележеним званицима био је и Вергилијева патрон Мецена, који је за ту тужну прилику саставио дугу и дирљиву елегiju. И сам Вергилије употребио је свој таленат да оплаче смрт драге мале покојнице.

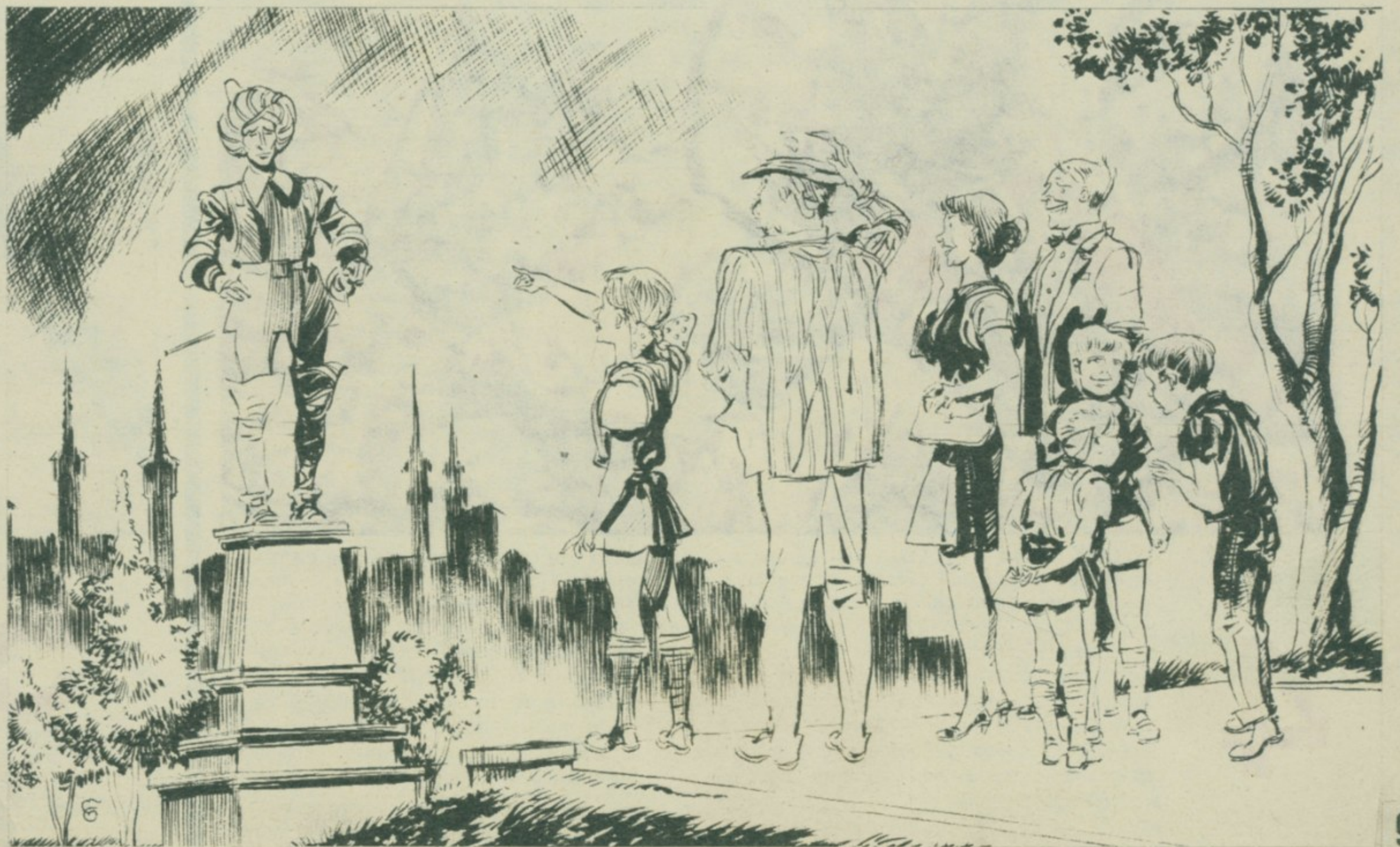
Цела ова бизарна сахрана коштала је Вергилија око 800 хиљада сестерција (око хиљаду долара). Ситница! Познаваоци Вергилијевог живота сматрају да је велики песник, једноставно, волео да буде екстравагантан. Међутим, многи историчари мисле да је разлог био много рационалнији. Вергилије је можда дознао да влада намерава да конфискује имања богаташа и подели их ратним ветеранима. Изузимала су се једино имања на којима су — споменици. „Па ваљда ће и имање са спомеником једној муви спадати у изузетке“ — мислио је Вергилије. И спадало је...

Још један инсекат, ситнији и од муве, доживео је да му се подигне споменик. Фармери из америчке државе Алабама подигли су споменик — житном жишкуну! Ова мајушна животиња „заслужила“ је споменик зато што је крајем прошлог века — опустошила поља памука и економски уништила Алабаму! Звучи, наравно, чудно, али фармери из Алабаме знали су шта раде и коме подижу споменик.

Кад су им жишци уништили сав род памука, несрећни фармери почели су, за промену, да гаје кикирики. Показало се да је кикирики био пун погодак. Чим су се обогатили, фармери су у знак захвалности подигли споменик жишкуну, инспиратору благоволне промене у пољопривреди Алабаме.

Кад којекакви инсекти могу да имају споменик, зашто га не би имала и крава? Споменик једној крави подигнут је у Јапану. Додуше, није то обична крава — то је, бар званично, прва крава заклана у Јапану, и њена мученичка смрт означила је почетак кршења будистичких догми о исхрани. Ово историјско клање догодило се педесетих година прошлог века после отварања Јапана према Западу.

Љ. Ј.

Битка код Поатјеја

1

ВЕЛИКЕ ОЧИ ЈУГА — Падом Западног Римског Царства 476. године наше ере дошло је до нове политичке поделе у Европи: централни део населили су Саксонци, Алемани, Тиринзи, Лангобарди и још нека мања племена, Италију су освојили Остроготи, југозападну Галију и Пиринејско полуострво запосели су Визиготи а северну Галију Франци. Нова освајања изазвала су међу овима последњима велике промене: до тада подељени на племена Франци су сада почели да стварају велику и моћну државу. Истовремено са јачањем Франака, много даље на југ, јачала је и држава Арабљана. Већ почетком 7. века Арабљани су заузели огромне територије у северној Африци и Азији и почели да „бацају око“ на Европу. Године 711. пребацили су се преко Гибралтара, прегазили Визиготе на Пиринејима и почели да „меркају“ суседну државу Франака.

4

СЕДАМ ДАНА ЧЕКАЊА — Тачно време и место где су се сударила два силника није забележено. По једној доста шкртој шпанској хроници, две војске су седам дана одмеравале снаге. Осмог, Арабљанима као да је досадило па су пошли у напад. Прва је кренула коњица. Пробијајући у облику клешта, Арабљани су силовито јурнули на прве редове Франака. Изненађени необичном тактиком и жестином непријатеља, Карлови војници су се дивље бранили. Пример им је давао њихов вођа који је тог дана заиста и заслужио надимак по којем се и спомиње у историји — Мартел (Чекић). Битка је, казује даље хроника, трајала неколико часова. Арабљани су нападали у таласима али никако нису успевали да разбију „непомичан ледени зид“ који су Франци образовали. Ни религиозни занос није помагао.

КАРЛ

2

ШТА ВРЕДИ КОЊИ-

ЦА — Најнепосреднију

опасност Арабљани су

представљали за Акви-

танију, област која се

простирала између Пи-

ринеја и Гароне. Вест

да ка његовој земљи надире војска од око

100 хиљада људи уплашила је Еда од Акви-

таније. Он је, додуше, имао ваљане војнике

и одабрану коњицу, па ипак, знао је да му

го неће много вредети. Арабљани, предво-

5

У ЗБИЈЕНИМ РЕДО-

ВИМА — Упркос огром-

ним губицима и десет-

кованом коњицом, Абд-

ел-Рахман није ни по-

мишљао на повлачење.

И распоред својих сна-

га није мењао — у центру је била пешадија

а на крилима коњица. И Карло је у прве

борбене редове поставио тешку пешадију,

али јој додао и помоћ од неколико одреда

коњице. У једном шумарку на десном крилу

а није мењао — у центру је била пешадија а на крилима коњица. И Карло је у прве борбене редове поставио тешку пешадију, али јој додао и помоћ од неколико одреда коњице. У једном шумарку на десном крилу

О ПОСТАЈЕ ЧЕКИТ

ђени Абд-ел-Рахманом, неустрашивим и искусним војсковођом, били су „наоружани“ и верским фанатизмом. Схвативши да ће бити прегажен, Ед од Аквитаније је учинио једино што је могао: позвао је у помоћ тада најистакнутијег франачког мајордома Карла, прву личност франачког двора. Домишљатог племића, врховног команданта војске, није требало дуго убеђивати. У сукобу с Арабљанима он је видео своју шансу — начин да се докопа франачке круне.

скривао је аквитанијску коњицу. Време је одмицало а Абд-ел-Рахман је заповедао јуриш за јуришем. Сваки од њих разбијао се о збијене редове Франака који су срчано одбијали све нападе. И ко зна колико би још пута вођа Арабљана дао својим људима знак на јуриш, да у једном тренутку Карло није решио да „преузме иницијативу“. На његов знак из оближњег шумарка изјахала је одморна аквитанијска коњица и бацила се на десно крило Арабљана.

3

КАД СУ КРАЉЕВИ ЛЕЊИ — Крајем 6. и почетком 7. века франачки краљеви остали су готово без утицаја: династија Меровинга била је на залазку. Бескрајни ратови финансијски су уништили крунисане главе. Спасевајући што се спаси може, франачки краљеви су још некако успевали да задрже трон, али су за њега плаћали скуп данак: морали су да разделе племству највећи део својих земаља. И док су „лењи краљеви“, названи тако јер су остали без власти, пропадали, мајордоми су преузимали ствар у своје руке. Почетком 7. века најистакнутији међу њима био је Карло, потомак утицајне племићке породице Каролинга. Решен да заустави војску Абд-ел-Рахмана, срео се 732. код Поатјеа са арапским војсковођом. И за једног и за другог победа је значила исто — бацити Европу под своје ноге.

6

ЕВРОПА ЈЕ СПАСЕНА! — Истовремено са коњицом, у напад је кренула и франачка пешадија. Редови Арабљана су се заталасали: стотине њих пало је пре него што су успели да од изненађења дођу себи. Међутим, тренутак запрепашћености брзо је прошао и они су наставили да се боре истом жестином. Питање је како би се битка код Поатјеа 732. године окончала да у једном нападу није пао Абд-ел-Рахман. Његова смрт обесхрабрила је Арабљане и они су почели да одступају. У међувремену и сунце је зашло и две војске су се повукле у своје логоре. Сутрадан ујутру Франци су били спремни да наставе битку, али од њиховог непријатеља није било ни трага ни гласа: Арабљани су преко ноћи напустили логор. Европа је била спасена а Карло Мартел је ову битку искористио да се дочепа круне коју је толико желео.

ЧЕКАЈУЋИ З

Ове суботе и недеље одржаће се, горе у планини, велики обред — наговестила ми је једног дана Мама Лелија. — Доћи ће сви становници — додала је — и договорено је да и ти смеш да дођеш.

Коначно оно што сам већ месецима чекао! Због тога сам се и настанио код Мама Лелије, за коју ми је њен сестрић, а мој слуга и дружбеник Луј, открио да је мамалоа, тј. првосвештеница тог мистериозног култа.

О вудуу сам само знао да су га забрањивали и прогонили сви дотадашњи освајачи и господари Хаитија: Шпанци, затим Французи, па Енглези. У окупљањима поклоница вудуа они су, не без разлога, видели облик уједињавања потлачених домородаца, црнаца и Креола, што је, у више наврата, довело до побуна и устанка против белих освајача и досељених господара. Знао сам, такође, да су милом или силом покрштавани црни робови временом унели у своје древне ритуале и неке симболе хришћанства. Али како ти обреди изгледају и у чему се састоје, остало је за беле људе само предмет нагађања која су се често претварала у приче пуне страве, мистерија и застрашујућих приказа. Јер, колико је било познато, ниједном белом човеку није дотад успело да присуствује правим обредима вудуа.

УЗ ЗВУКЕ ТАМ-ТАМА

Мама Лелија и сви чланови њене бројне породице кренули су те суботе заједно са мноштем вишим пределима планине. Старији на магарцима и мулама, млади пешаком. Кретали смо се уским путевима, један за другим. Ваздух, небо, шума — све је одзвучало од звукова там-тама који су долазили час из даљине, час сасвим изблиза, као потмула грмљавина. Како смо се приближавали одређеном месту, разабрао сам све више мелодију — била је то дивља, примитивна музика која је продирала до сржи.

Кад је пало вече, приметили смо светлост негде на почетку наше колоне. Стигли смо на мали плато изнад кланца одакле је почињала шума. Тамо је већ било стотинак црнаца који су ходали тамо-амо и личили на сенке у црвенкастом одсјају.

Три или четири колибе окруживале су тунелу — велики правосугаони кров од палми, подупрт дрвеним гредама. Три човека под тунелом ударала су у бубње. Онај у средини служио се штапом и дланом

десне руке и производио најјаче звукове. Друга двојица су на мањим бубњевима ударала само рукама — длановима или шакама, каткад само палцем, али невероватном брзином. Из близине је звук био заглушујући. Зачудо, није више лично на грмљавину.

СВЕЋЕ НА РОГОВИМА

Пун Месец се попео изнад планинских врхова и ми смо се сместили насупрот тунелу. Седели смо на земљи, размештени у групе, по породицама. Бубњеви су интонирали ритуални марш Дамбале, бога-змије. Тада је из куће кренула поворка коју је предводио бос старац одевен у плави хаљетак и са црвеним турбаном на глави. То је био папалоа. Махао је неком врстом звезде направљене од перја и обавијене црним змијским пршљеновима. Две жене с његове леве и десне стране махале су заставима, у којима су светлуцави паралама били извезени неки симболи.

За њима је ступао младић који је у испруженим рукама држао мач, а онда је ишла мамалоа, у окерлетој хаљини и украсом од перја на глави. Следио је хор од двадесетак жена које су

Американац Џон Вилбрук дошао је двадесетих година нашег века на Хаити да открије тајне паганских обреда које су црни робови, доведени из Африке још у 16. веку, пренели на тле овог антилског острва.

ишле две по две, одевене у беле хаљине, и певале: „Дамбала Уедо (Боже-змијо), ми долазимо“.

Папалоа је стао пред тунелу окренут верницима. Жене су посedale с његове десне стране, док се с леве сместио мушки хор. Уз звуке там-тама мамалоа се непрестано окретала око себе све док се није срушила. Настао је тајац и папалоа је свечано објавио:

„Сунце излази на истоку, а залази у Гвинеји“. Сви присутни одговорили су певајући: „Где излази Сунце, Изаиди се!“.

Тада је нова поворка кренула из куће мистерија. Водили су малог црног бика, припремљеног да буде жртвован и зато украшеног врпцама и гирландама. На врховима његових рогова биле су причвршћене две упаљене свеће. Попели су га на ониску платформу коју су утврдили под тунелу. Ми смо клекнули пред животињу док су жене, певушећи, стално понављале: „Господе, опрости нам

увреде!“. Бик је постао божанство, или симбол бога.

Када су и остале животиње одређене за жртву довучене под тунелу, а било је ту коза, оваца и јагњади, женски хор се ућутао, а из свих грла се огласило громко певање: „Дамбала Уедо, мој велики боже-змијо!“

Певање се нагло прекинуло, а нека жена је устала и почела своју тужбалицу: „Ни данас нећу да нађем свој пут. Дамбало, ја сам спремна, али не могу да нађем своју стазу“.

ДАЋУ ТИ КОЗУ!

ОА

гова дунгле, страх да крв животиња неће моћи да их смири. Певали су: „Огун Бадагрис (име другог афричког божанства), хоћеш ли да поједеш моје месо, а моје кости да оставиш за сутра? Питам те шта ћеш да урадиш са мном? Мој живот је у твојим рукама“.

Учинило ми се да их гласно изношење страховања некако смирује. Одједном су сви изгледали ведрији. На неку веселу мелодију почели су да певају: „Госпо Езилеју (у вудуу одговара Девици Марији из хришћанства), помози нам. Ако хоћеш кокош, ја ћу ти је дати. Ако тражиш козу без рогова (човека) где хоћеш да је узмем?“.

Молили су тако Госпу Езилеју да се за њих заузме код древних афричких богова и приволи их да се задовоље жртвеним животињама које треба да замене људску крв.

Преклињања су била пропраћена чудном игром коју је мамалоа изводила уз звук бубњева. На сваки „бум“ свештеница би подскочила сва укућена, а када би бубњари само прстима брзо лупкали, она је, усправна и укочена, подрхтавала целим телом.

У међувремену су трајале припреме за приношење жртве. Четири човека довели су издубљено дебло и положила га пред платформу на којој је стајао бик. Затим су донели тикве, дрвене и керамичке судове и један бодеж.

Мама Лелија није учествовала ни у једном од ових обреда, иако сам знао да је она велика мамалоа, првосвештеница ових планина.

КРВАВЕ ХАЉИНЕ

Приношење жртава почело је уз певање присутних. Довели су козу држећи је за рогове, а папалоа јој је бодежом хитро пресекао грло. Крв је потекла у суд који је пружица мамалоа, а затим је изручила у издубљено дебло положено пред биком. Убијену козу склонили су у страну. На исти начин жртвоване су овце и јагњад.

Сада је дошао ред на бика пред којим је, јер је представљао божанство, била изручена крв осталих животиња као понуда. Четири снажна мушкарца држала су животињу да не

падне док јој је папалоа међу плећке забио дугачак мач, да би пробо срце. Крв је шикљала у суд који је, опет, пружица мамалоа. Напунила је тако неколико судова и изручила их у велико дебло где се бикова крв помешала са крвљу осталих животиња.

Папалоа и мамалоа пили су затим посвећену крв, а онда су, у све већем узбуђењу, сви верници нагло устали. Оних двадесет жена одевених у бело, које је предводила мамалоа, непрестано је скакало и вртело се. Тада је свештеник почео са ритуалом „очишћења“ од грехова: прскао је жене животињском крвљу све док им беле хаљине и турбани нису постали црвени. Нестрпљиви поклоници почели су да се гурају, али су гледали да оставе довољно простора за играчице.

Најзад је свештеник узвикнуо:

— Нека се сви приближе!

Гомила је похрлила пред олтар да је попрскају крвљу жртава која обећава очишћење. А онда су пуни судови почели да прелазе из руке у руку. Свако је, жељан да добије благослов богова, отпио мало крви и додао суд другоме. Само би нека сенка урлајући повремено подскочила. Ту и тамо извио се понеки крик. За поклонице вудуа то је знак да је дух древних афричких богова Зоа сишао и, као пламен, продро у тела играча.

Овај израз крајњег заноса никада није обузимао све учеснике обреда. То сам често примећивао и касније, приликом других ритуала вудуа. Сви су били у трансу, али је свако остао некако за себе. Та друга сила која је као „удар грома“ погађала појединце укидала је њихове личне особине и они су једноставно постајали опседнути.

Дванаест, највише петнаест људи „доживело“ је те ноћи ову врхунску озареност. Али сама чињеница да је Зоа „сишао“ био је за све поклонице вудуа знак да су њихови богови задовољни и да су им наклоњени. Са тим сазнањем могли су, без икаквог страховања, да се препусте свим овомељским уживањима.

Прошло је више од педесет година од времена када је Џон Вилбрук доживео и описао овај чудесни обред у планинама Хаитија. Отада су неки вуду-ритуали већ снимљени за филм и телевизију, а неки се приказују туристима као фолклорна атракција. Можда су се у неким забитим планинским пределима одржали у свом исконском облику, где им се још многи црнопути становници овог антилског острва предају с истим заносом као у давним временима.

С. Ђ.

ЗАБАВНИКОВ ЛЕКСИКОН

ЧАРОБНИ СВИРАЧ

Легенда каже да су у град Хамелин, у Вестфалији, 1284. године нагинули пацови. Тада се појавио тајанствени свирач у шареној одећи и понудио се да град ослободи напасти за одређену своту новца. Грађани су прихватили понуду. Чаробни сви-

рач засвирао је у своју фрулу, а пацови су послушно ишли за њим. Тако их је извео из града. Али, становници Хамелина нису хтели да свирачу исплате обећану награду.

Свирач се још једном појавио у граду и почео да свира. За њим су овога пута, уместо пацова, пошла сва деца из Хамелина. Одвео их је до једне пећине у планини у којој су сва деца ишчезла; остало је само двоје — једно слепо, друго немо и хромо.

По другој легенди, деца нису нестала него их је свирач одвео преко планина у Трансилванију, где су основала немачку колонију.

Енглески песник Роберт Браунинг (1812—1899) популарисао је ову легенду у својој песми за децу „Шарени свирач“.

ЛЕДИ ГОДИВА

У једанаестом веку, каже енглеска легенда, ерл од Мерсије и господар Ковентрија Лефрик наметнуо је својим закупцима велике дажбине. Његова жена, племеница грофица Годива, молила га је да укине те намете. Само да би ућуткао жењу, гроф је рекао да ће јој испунити молбу ако градом пројаше гола усред бела дана. Али, леди Годива заиста је пројахала

кроз Ковентри увијена једино у своју дугачку косу. Ерл је морао да одржи реч.

Грађани Ковентрија знали су да цене грофичину жртву — док је нага Годива јахала градом, сви су се затворили у своје куће и одлучили да онај ко провири буде осуђен на смрт. Само један кројач није одолео искушењу, али одмах га је, каже легенда, стигла казна: истог тренутка је ослепео.

ЛОРЕЛАЈ

Лорелај је висока строма стена на десној обали Рајне између Кобленца и Биргена. На њој је, по старогерманском веровању, седела чаробница Лорелај и песмом мамиле морнаре да насучу своје бродове на стене или се разбију у брзацима.

Према најпознатијој верзији приче, Лорелај је била девојка која се бачила

у Рајну очајна због неверства свог драгана. Постала је сирена и појављивала се на стени Лорелај. Ту се чешљала златним чешљем и својом песмом мамиле морнаре у пропаст. Људи који би је угледали ослепели би или полудели, а ко би чуо њен дивни глас био би проклет да вечито иде за њим.

АХИЛОВА ПЕТА

Ахил, јунак Хомерове „Илијаде“, био је син хероја Пелеја и нимфе Тетиде. Док је још био де-чак, Тетида је често спуштала свог сина у Стикс, подземну реку Хадовог царства, и при томе га је увек држала за пету. Од тога је Ахилово тело постало чврсто као гвозђе, али како вода Стикса никад није дотакла његову пету — тај део тела остао му је рањив.

Десете године Тројанског рата, у јеку борбе, Ахил се

усудио да насрне на бога Аполона. Расрђени бог је, обавијен тамом и невидљив за смртнике, упутио стрелу коју је Парис одапео у једино рањиво место Ахиловог тела. Погођен у пету, славни јунак је издахнуо. Његова мајка Тетида и сви Грци оплакивали су га седамдесет дана...

Као успомена на легендарног хероја остао нам је израз „Ахилова пета“ који означава нечију слабу тачку, ману, слабу страну коју противник може да искористи.

БИТКА ЗА АРДЕНЕ

Немачна пешадија у нападу пошто је уништила један од америчких тенкова.

Генерал-мајор Мансвел Тејлор, командант 101. ваздухопловне дивизије и бригадни генерал А. Л. Мен Олиф који је задржао Немце код Бастона.

ОПЕРАЦИЈОМ »СТРАЖА НА РАЈНИ« ХИТЛЕР ЈЕ ХТЕО ДА ПРЕСКОЧИ АРДЕНЕ И ДОМОГНЕ СЕ ОБАЛЕ ЛАМАНША. РАСПОРЕД САВЕЗНИЧКИХ СНАГА У ТОМ ТРЕНУТКУ ИШАО МУ ЈЕ НАРУКУ.

Са страшћу коцкара Хитлер је у децембру 1944. заиграо велику игру: улог су, као и код Стаљинграда, биле стотине хиљада живота. Наравно, њега висина улога није интересовала, бар не уколико није доносила добитак а он се у овом случају звао — прикупити снаге и добити у времену. Успех већих размера

дову линију а савезници су оплакивали неуспех код Арnhemа који их је прилично исцрпао. Што се тиче Источног фронта, тамо се совјетска армија пробила до Висле, Дунава и Карпата и ту — зауставила. Тај кратки предах Немци су искористили за обнављање резерви, посебно оклопних јединица, њихове узданице.

ШИПАК ЗА ГЕН

значио би, веровао је, продужење рата и стварање јаза међу савезницима, који се већ наслуђивао, а то би могло да их наведе да одступе од захтева за безусловну капитулацију Немачке. Тиме би био учвршћен морал не само немачких војника већ и становништва код којег су се већ осећале последице серије пораза.

»ЧЕСТИТКА« ЗА БОЖИЋ

У време кад је Хитлер припремао своју »божићну честитку« ситуација на Западном фронту била је, како се то војничким језиком каже, стратегијски стабилizована. Немци су се повукли на Зигфри

Као место где ће савезницима уручити »честитку«, немачки штаб је одредио Ардене. Ова пошумљена нископланинска и брдовита област пружила је идеалне услове за прикривено груписање снага а Хитлер је велике наде полагао управо на »фактор изненађења«. Осим тога била је згодна и због планова који су у то време прављени у савезничком табору а за крај децембра и почетак јануара 1945. године предвиђали су наставак опште офанзиве ка Рајни. То је значило да ће главнина англо-америчких снага бити повучена северно а да ће помоћне снаге остати јужно од Ардена. Саму област Ардена »штитило« је неколико дивизија у саставу I америчке армије. И лоше време које је наступило половином децембра ишло је »на руку« Немцима: онемогућавало је летове савезничких извиђачких авиона.

НАПАД У ЗОРУ

Још пре сванућа 16. децембра 28 немачких дивизија кренуло је у напад. Циљ је био продор на линији Лијеж — Антверпен. У акцију су прве ступиле јуришне јединице састављене од најискуснијих пешадијских официра и војника. Прикривене мраком и маглом успеле су да се »инфилтрирају«

Амерички самоходни топ, иначе познатији под називом »Дугачки Том«, монтиран је на шасију тенка типа »шерман«.

Област Ардена ноју су Немци изабрали за своју последњу очајничку офанзиву.

ГЕНЕРАЛА

међу Американце. Следила је јака артиљеријска ватра из 2000 топова. Силовитом нападу Немаца било се тешко супротставити. До најжешћег сукоба дошло је у центру фронта: већ сутрадан, Немци су окружили и приморали на предају око 7000 Американаца.

Нешто ниже на ивг, Хитлерове јединице имале су мање среће. Код Бастоња Американци су им пружили жилав отпор. На поруку генерала Лутвица да се „часно“ предају, њихов командант дао је одговор који је ушао у анале америчке војне историје: „Шипак“!

У помоћ опседнутим Американцима стигла је 101. ваздухопловна дивизија. Пуних пет дана Немци су покушавали да на овом сектору изврше пробој али узалуд. И ко зна да ли би Бастоњ до краја остао светла тачка у бици за Ардене да јој с југа није притекла 3. тенковска армија генерала Патона.

ПАНЦИРИ ПОПУШТАЈУ!

Један део Хитлеровог плана састојао се у идеји да се међу савезнике унесе хаос а њега је требало да створе јединице чији су војници били маскирани у

америчке. Једном од таквих група командовао је Ото Скорцени, човек који ће нешто касније учествовати у драматичном спасавању Мусолинија. Превара је у почетку успела преко свих очекивања. И захваљујући управо њој, у Ајзенхауеров штаб вест о почетку офанзиве стигла је тек касно поподне првог дана битке.

На десном крилу арденског фронта немачким јединицама, такозваном „панцер армијом“, командовао је СС генерал Јозеф Дитрих. Његове три пешадијске и четири оклопне дивизије, са 500 тенкова, Американци су зауставили код Моншауа. Ипак, једна дивизија Немаца пробила се даље и стигла до Ставлоа и ту се нашла пред мостом на Мези, огромним складиштем савезничког бензина али и штабом 1. америчке армије!

И на осталим секторима 9 дана од почетка офанзиве, ствари нису биле боље. Блато је крајње отежавало кретање тенкова и оклопних јединица а савезничка авиација није мировала. Двадесет трећег децембра, уз помоћ Британаца, Американци су кренули у јаку противофанзиву која је, између осталог, приморала Дитрихове тенкове да оставе своју артиљерију и почну са повлачењем.

Месец дана касније обе стране нашле су се на претходној линији фронта: Немци су имали губитак од 220 а савезници од око 77 хиљада људи. Супротно Хитлеровим очекивањима, његова последња велика игра није одложила већ убрзала крај рата.

О. В.

Немачка 5. оклопна дивизија прешла је друм Сан-Вит-Уфализ-Бастоњ, али није успела и да заузме ванну раскрсницу пута за Сан-Вит и Бастоњ.

ТАЈНА КОКОС

МИРНИ И ПОШТЕНИ КАПЕТАН РАСПАМЕТИО СЕ ОД НЕПРОЦЕЊИВОГ БЛАГА КОЈЕ ЈЕ УКРЦАНО НА ЊЕГОВ ЈЕДРЕЊАК. ОДЛУЧИО ЈЕ ДА ПУТНИКЕ НЕ ОДВЕЗЕ ТАМО ГДЕ ЈЕ ТРЕБАЛО.

му је, после неколико чаша пића, испричао да је нико други него чувени гусар Томпсон и да је кренуо да тражи закопано благо на острву Кокос. Позвао је Китинга да крене с њим, што је младић одушевљено прихватио.

Томпсон је неколико дана

У Тихом океану, између јужних обала средњоамеричке републике Костарике и архипелага Галапагос, налази се Кокосово острво. Сунчано острво бујне природе вековима је привлачило многе, али не због своје лепоте. Било је то место као створено за гусаре и пирате из свих крајева света да на њему привремено, или заувек, оставе опљачкано благо, одморе се, поправе бродове, опораве се од задобијених рана и обнове залихе хране. Ту су, кажу, постављени темељи владавине свих великих гусара, ту су крили баснословно благо енглески капетан Девис, ништа мање познати гусарски вођа Шарп, Италијан Бенито Бонито који је харао почетком 19. века. Он је на Кокосовом острву оставио 733 златне полуге, 263 сабље са златном дршком и 6 милиона пезета у сребру.

Приче о небројеном благу кружиле су светом и почеле да привлаче све више истраживача. Једна од последњих експедиција запутила се на далеко пачифичко острво 1962. године. Предузела су је тројица Француза: Жан Портел, Клод Шаље и Роберт Верн. Благо које су тражили остављено је на Кокосу двадесетих година прошлог века, када су неке јужноамеричке државе водиле борбе за ослобођење од шпанске колонијалне владавине.

НЕЋЕ У ШПАНИЈУ

Године 1820. генерал Сан Мартен копном, а лорд Кохран морем, кренули су из својих база у Боливију према Лими, седишту шпанског поткраља. Генералове трупе победоносно су напредовале. Завршетак њиховог похода требало је да буде заузимање перуанске луке Каљао на коју се с мора устремљивао лорд Кохран, али луку је бранио велики ратни брод „Есмералда“ са двадесетак малих ратних бродова које је штитило 300 топова са тврђаве изнад луке.

Пред одлучну битку богате становнике Лиме обузела је паника. Хтели су да побегну, наравно са својим богатствима, бар онима која су могли да понесу. Међу првима су се, брже-боље, спаковали језуити. Имали су и разлога за то — баснословно богатство које су имали није могло да се остави лака срца. У луци Каљао једино је „Есмералда“ била способна да се отисне на далеку пут до Перуа до Шпаније, али она је морала

да брани луку. Био је ту и једрењак шкотског капетана Томпсона „Мери дир“ који се управо спремао да дигне сидро и по сваку цену исплови пре почетка неминуљиве битке.

Трговци и високи чиновници из Лиме сазнали су за то, па су, за позамашну количину злата, изнајмили једрењак. Два дана и ноћи товарили су на једрењак све што су могли понети са собом: златнике свих врста, драго камење, златни свећњаци из катедрале и друге драгоцености, златно и сребрно посуђе, уметничке предмете, књиге и друго.

Мирни и поштени капетан Томпсон једноставно се распаметио од непроцењивог блага које се стекло на његовом једрењаку. Решио је да своје путнике не вози у Шпанију. Једне ноћи уз помоћ својих морнара савладао је путнике, бадио лешеве у море а једрењак усмерио према острву Кокос. Уплувити у било коју већу луку са оволиким и оваквим теретом подразу-

мевало је полагање „неких“ рачуна. Да би то избегли, одлучили су да благо закопају на усамљеном острву. Тако су и урадили. У то време већ су постојали међународни споразуми који су сваки облик гусарења кажњавали смрћу. У таквој ситуацији одметник Томпсон није имао избора.

Дугачак и исцрпљујући пут око Рта Хорн није долазио у обзир. Поред осталих невоља, морали би да плове кроз територијалне воде Колумбије, Перуа и Чилеа које су биле под јаким стражом флоте бораца за независност. Да покушају да преплове Пацифик било је исто толико опасно — како после да се врате на острво и узму благо.

СЕНКА ПОПУТ ОРЛА

Томпсон је коначно смислио решење. Приближио је једрењак обалама Средње

Америке, запалио га, укрцао се са својим морнарима на чамце за спасавање и тако су, изигравајући бродоломнике, стигли на обалу.

Али, лешеве убијених путника које је море избацило пронађени су врло брзо. Све обалске страже почале су контролу па су и „несрећни“ бродоломници одмах изазвали сумњу. Томпсоново злочиначко дело откривено је врло брзо. Морнари су у истрази признали и испричали све појединости пустиловине, па чак одали и места на којима је сваки од њих сакрио свој део плена. Ко зна како, највероватније захваљујући извесној количини злата које је задржао код себе и тутнуо га у „праве“ руке, Томпсон је успео да побегне. Настанио се у Канади.

Двадесетак година касније млади Канађанин Китинг упознао је, на једном од путовања, старог али снажног човека упућеног у све тајне поморства. Спријатељио се с њим и старац

провео као гост Китингове породице. Старац је код њих и умро, али је, на Китингову срећу, успео да му саопшти место на којем су сакривене драгоцености.

Искрцати се у заливу Есперанс, између два острвца. Ићи 900 метара до места где сунце баца сенку врха у облику орла раширених крила. На врху сенке је пећина у мору означена крстом. Тамо је на дубини од десетак метара благо.

ОСТАЛИ СУ ЗАПИСИ

Китинг је у три наврата путовао на острво и сваки пут донео позамашну своту али није успео све да ископа. Тајну о Томпсоновом благу испричао је једног дана извесном Николасу Фицџералду који је, међутим, био сувише сиромашан да би могао да организује експедицију на острво. Ускоро је умро у Мелбурну где је и живео у највећој

ОВОГ ОСТРВА

беди, али тајну о скривеном благу није, кажу, однео у гроб. Пошто сам није могао да га тражи, све што је о њему знао написао је капетану Карсону Хјуу који му је, неком приликом, спасао живот. Ни Карсон Хју није никад допловио до острва Кокос.

Сва су та документа била наслеђивана, продавана, поклањана, па и крадена.

Фиццералдове белешке са чињене према Китинговим упутствима налазе се, наводно, у Наутичком клубу Сиднеја, а његово писмо Хјуу у музеју у Каракасу. Подаци из бележака и пис-

ства дата у другом документу стиже се на копно где нема ни трага о поменим клисурама и пећини.

Када се сви подаци сакупе и упореде са конфигурацијом острва, долази се до јединог могућег закључка: Томпсонови и Китингови сандуци са благом били су спуштени на 6 до 9 метара дубоко дно залива Есперанс, 370 метара јужно од места где се поточић улива у воде залива.

Сви ти подаци навели су капетана Тонија Менгела да 1927. године крене у авантуру. Кад је посетио Нутички клуб у Сиднеју, нашао је Фиццералдово писмо, затражио да га копира и — решио да покуша. Острво Кокос није било много удаљено од пута којим је, иначе, намеравао да плови својом јактом „Перхепс“. Како није био снабдевен потребном опремом, он је — како је сам после причао — путовање до Кокоса сматрао само извиђањем терена.

Хтео је, у ствари, да пронађе место на које при заласку сунца пада сенка у облику орла раширених крила. Врх је заиста стварао такву сенку, али она је падала на копно, а не на море. Сетио се да се Томпсонова белешка односи на зиму, а сада је био септембар. Обишао је још нека места на острву, дигао сидро и отпловио.

САМО ЗЛАТНА СТАТУА

Вратио се 1929. добро опремљен за подухват. Када је узео у обзир све разлике између инструмената којима се служио Томпсон и својих, модерних, за израчунавање координата, Менгел је пронашао пећину у коју је за време осеке мо-

гло да се уђе у року од једног часа.

У малом чамцу пловио је до краја пећине, наишао на пешчани спруд и почео да копа. Песак се стално осипао и непрестано затварао тек ископану рупу. После пола часа узалудног рада Менгел је приметио да је море нагло наишло, готово испунило шупљину пећине, па је брже-боље морао да крене према излазу. Одједном је приметио да му се чамац заглавио међу стенама које је нанела плина. Срећом, наишао је висок талас, запљуснуо унутрашњост пећине, дигао чамац и Менгел је тако у последњем тренутку успео да изађе. Улаз је већ готово до врха био испуњен водом. Отпловио је разочаран и више се није враћао на острво Кокос.

Већ 1931. Белгијанац Бергманс ископао је, на основу Менгелових података, у заливу Есперанс 60 сантиметара високу статую од злата. Продао ју је у Њујорку за 11.000 долара.

Сви остали покушаји да се пронађе благо са Кокоса остали су безуспешни. Крећале су многе експедиције и то веома добро опремљене. Истраживачи свих национости и занимања и даље су се смењивали на острву: пензионисани пилот, рентијерка из Бостона, банкар из Чикага, италијански војвода, три шведска инжењера, два португалска инжењера, руска певачица, левентински емир и други.

Французи Портел, Шаље и Верн стигли су на острво средином децембра 1962. Портел и Шаље нестали су 21. децембра за време извиђања.

У Француску се вратио само Верн. И тако, наводно, непроцењиво благо цркава и богаташа Лима још лежи под песком залива Есперанс на далеком Пацифику

С. Ђ.

АРХИМЕДОВ ЗАВРТАЊ — И ДАНАС

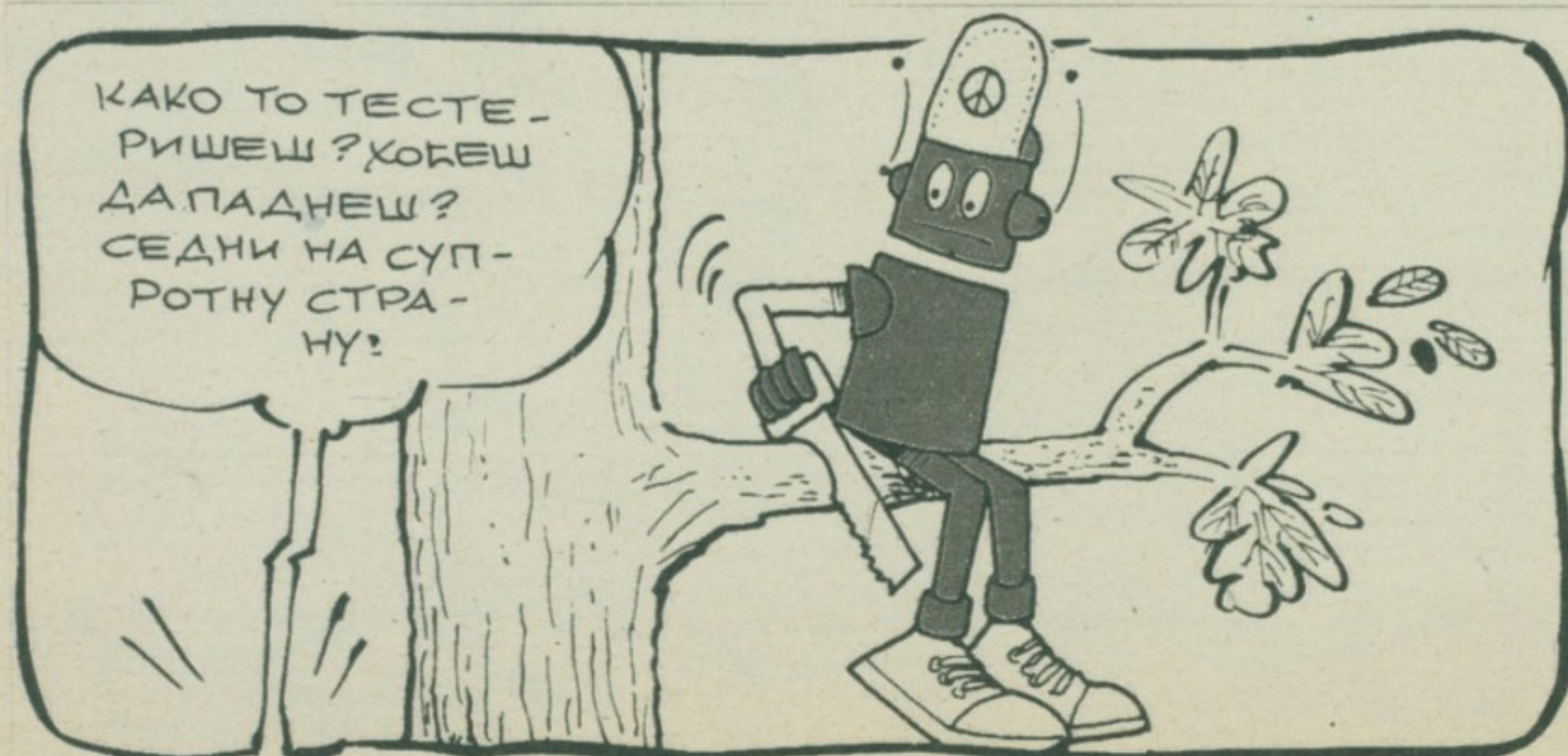
Архимедов завртањ је проста, али ефикасна машина за пумпање воде. Први пут коришћена је у 3. веку пре н.е. и рекло би се да је данас, када постоје снажни пумпни агрегати, тај древни проналазак сасвим превазиђен. Међутим, није тако. Архимедов завртањ и данас испумпава воду загађену муљем који често запушава вентиле на пумпама и брзо их квари.

На снимку је приказан Архимедов завртањ који у једном од предграђа Лондона испумпава воду из подземног блатног језера над којим је започела изградња стамбеног блока. Завртањ дугачак око 15m испумпа за секунд преко 2 хиљаде литара воде и муља. Пречник завртања је око 3 метра, а обрће се брзином од 25 обртаја у минуту.

Прича је из године у годину ишла од човека до човека, а од свих тих пустиловина остали су планови, мапе, записи, па и спискови закопаних драгоцености.

ма врло су различити, можда и због већ слабог памћења остарелог сиромаша. Док се у првом, и у Томпсоновим наводима, ради о пећини у мору, следећи упут-

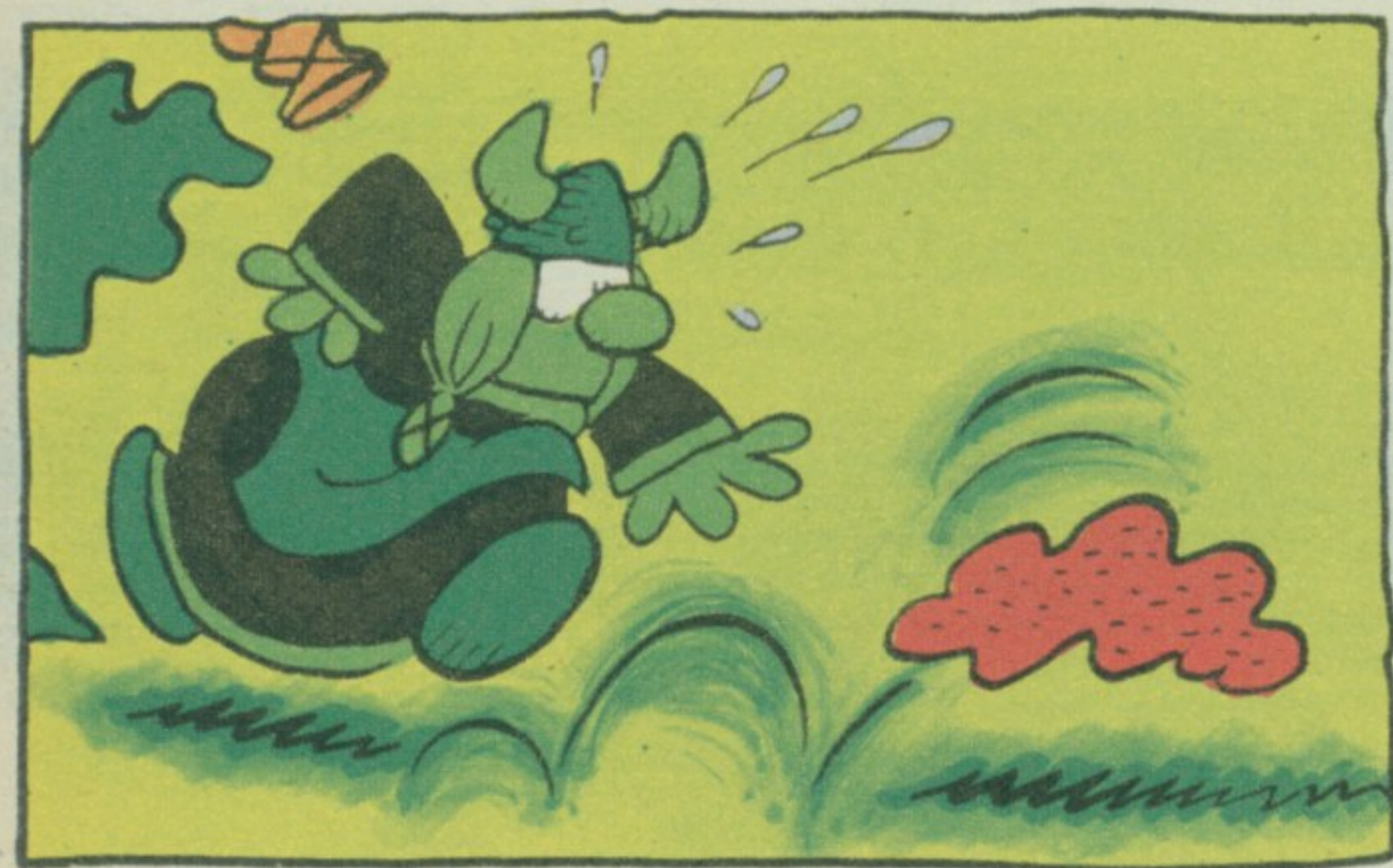
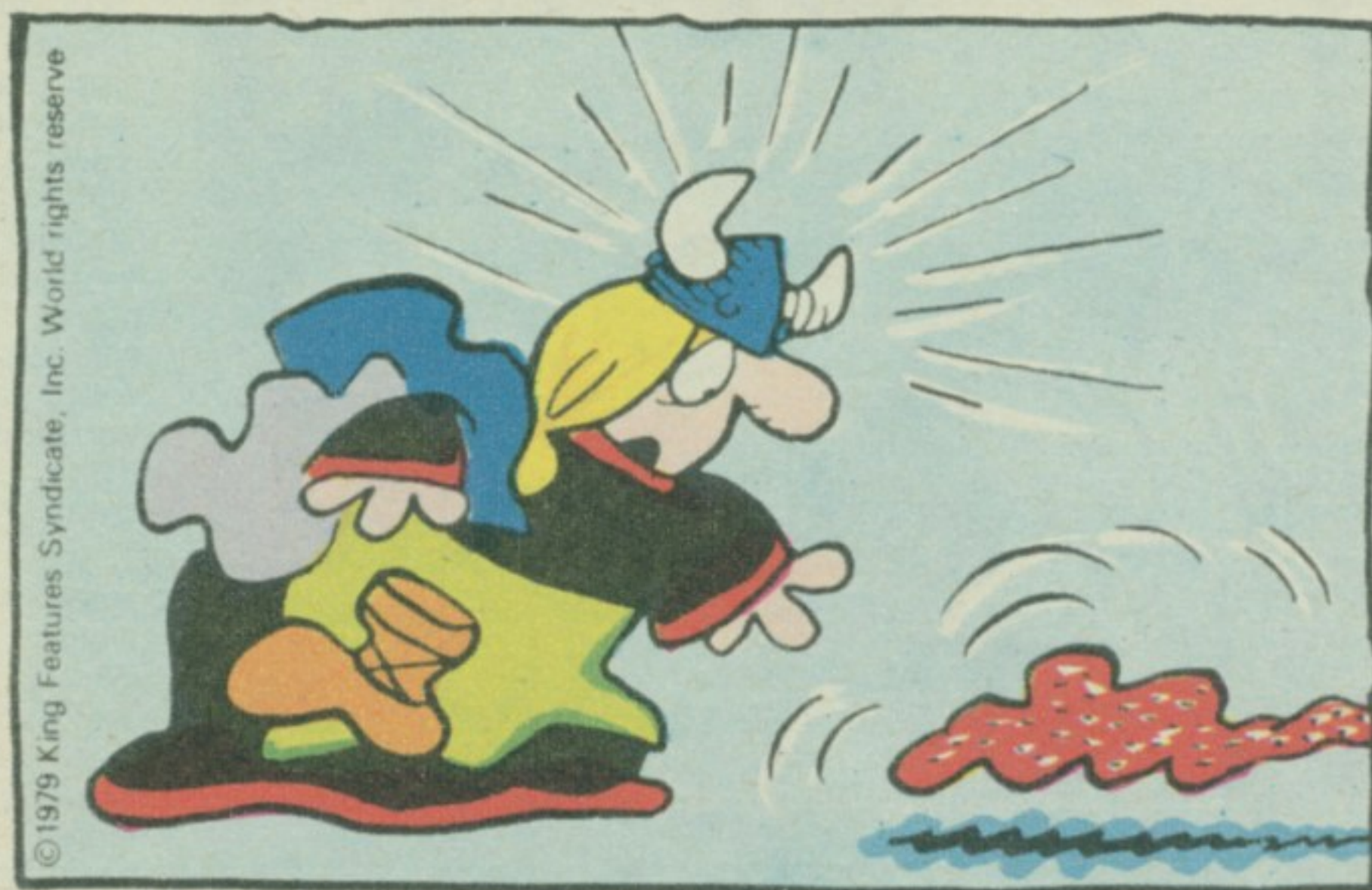
шрафко

DIK
BROWNE

ХОГАР

СТРАШНИ

ИЗДРЖИ ЈОШ МАЛО, МЕК!

Јуна 1974. године добио сам посао на градилишту фабрике папира у Абердину, у северној Шкотској. Имао сам тада свега двадесет година, студирао сам и новац могао да зарадим једино преко лета.

Мој задатак био је да кипером превозим припремљен цемент од мешалице до јаме за темељ новог складишта. Ништа лакше, чинило ми се.

Радили смо од осам изјутра до девет увече, али су нас зато добро плаћали, а ја сам у то доба жарко желео само једно — „хонду“ од 220 ccm.

УПАЛИ МОТОР!

После дан-два управљао сам кипером без тешкоћа. Уосталом, од мене се није ни захтевала нека нарочита вештина — требало је само да од места на којем се налазила мешалица превезем цемент до шест метара дубоке јаме за темељ удаљене неких 350 метара.

До пола три тога дана, 28. јуна, прешао сам овај пут шест пута. Надзорник је дао знак за одмор баш када сам довезао кипер до руба јаме. Преостајало ми је још само да изручим цемент, посао од минут-два, али ипак сам одлучио да га оставим за касније.

Могао сам да претпоставим шта ће се догодити: у току паузе цемент се стврдне и више није могао да склизне са покретног сандука. Покушали смо чак да га разбијемо лопатама, а када нам ни то није пошло за руком, један од старијих радника ми је довикнуо:

ПРЕКАСНО ЈЕ СХВАТИО СВОЈУ ГРЕШКУ — КИПЕР ЈЕ ПОЛЕТЕО ПРЕКО РУБА ЈАМЕ ВУКУЋИ ГА ЗА СОБОМ, НА ПОЛУСТВРДНОМ ЦЕМЕНТУ, У СИГУРНУ СМРТ

— Упали мотор! Можда ће га вибрације покренути!

Послушао сам га. Та грешка за-мало ме није стала живота.

Иако се све одиграло муњевито, сећам се сваке појединости. Само што сам притиснуо папучицу за гас, цемент је покуљао из сандука, читав кипер силовито се за-

љуљао, а затим полетео надоле.

Нисам имао времена да искочим. Држећи грчевито волан, падао сам право на полустврнути цемент пода мном, у сигурну смрт. Са зачуђујућим миром мислио сам како ми нема спаса. Онда је, наједном, све умукло и утонуло у таму.

Пробудио сам се са страховитим

боловима. Покушао сам да померим руку, па ногу, али убрзо сам схватио да лежим притешњен неким великим теретом. Једва сам дисао од крви у устима, а са сваким покушајем да удахнем бол је постајао несноснији.

НАЈТЕЖЕ ЗАРАЂЕНИ МОТОЦИКЛ

Најпре сам чуо само сопствено крклање и јечање, а онда су, као да долазе из огромне даљине, до мене допрли гласови које сам једва разаберао. Неко, високо изнад мене, покушавао је да ме охрабри:

— Издржи још мало, Мек! Извући ћемо те!

Чинило ми се да је до часа када сам најзад осетио како страшног терета нестаје са мога тела про-шла вечност.

Касније су ми испричали да су за свега неколико минута успели да довуку дизалицу којом су уклонили кипер. Пао је право на мене, али сам у несрећи имао и много среће — глава ми се нашла у оно мало слободног простора између покретног сандука и шасије. Да сам пао само два-три сантиметра улево или удесно, кипер би ме размрскао.

Не сећам се како су ме однели до амбулантних кола, ни пута до болнице. Дубока рана на глави убрзо ми је зарасла, али због вишеструких прелома недељама нисам стао на ноге. Тако сам, ето, правим чудом остао жив. Био сам срећан, али не само због тога што сам преживео — имао сам и довољно новца за своју „хонду“. Био је то најтеже зарађени мотоцикл који сам икада имао.

Роберт Јан Мекдоналд

ЧИПКА ОД КАКТУСА

На нашој планети има на стотине хиљада врста биљака и животиња које нас задивљују изгледом и начином живота. Међутим, у том шароликом и веома интересантном свету има и таквих врста живих бића чије особине представљају права открића. Умешани људи умеју вешто да их искористе.

Масовни лов на морске псе у Јапану не финансирају риболовна предузећа, него — фабрике шешира. Показало се, наиме, да од природне коже ајкула нема савршенијих механичких уређаја за чешљање филца. Комади те коже представљају одличне готове делове машина за чешљање филца.

У Мексику и Калифорнији расту кактуси које локално становништво назива

— произвођачи чипки. Тај назив је потпуно оправдан. Чипке не морају да се везу или плету: биљка их производи у готовом стању и увек у непоновљивим облицима.

Технологија производње чипки веома је једноставна: људи одстрањују са кактуса мекане делове, перу и просушују скелет биљке и — добијају танку мрежицу, веома лепу чипку, довољно чврсту да се може више пута прати, па и пеглати.

У области око Панамског канала расте дрвеће чији плодови личе на свеће. И не само по облику, него садрже и висок проценат масти. Довољно је да се у средину плода увуче фитиљ и — свећа је готова. Може да светли три до пет часова. При том, за разлику од сте-

аријских и воштаних свећа, она не дими.

Људи не користе само производе биљака и животиња, него и њих саме.

Морска шкољка урма заиста личи на урму. Са својим даљњим рођаксм малим пужем долијумом она може да разједа и веома чврсте материјале као што су мермер, бетон, кречњак, опеке. Нешто својим сићушним рожнатим зубићима којих мали пуж има преко хиљаду, а много више својим „хемијским комбинатима“ који стварају веома јаке киселине, и шкољка и пуж могу да пробијају читаве ходнике у стенама. Резбари на острвима Океаније већ вековима користе морске урме и пужеве долијум као живи каменорезачки алат. Мајстор прелива камену плочу водом и пушта по њој пужа усмеравајући његово кретање по раније одређеном узору. Камене плоче или крупне љуске шкољки са цртежима које

су направили мали јувелири још и данас служе на тим острвима као новац. Његову вредност одређује лепота цртежа на њима.

У Јужној Америци многи фармери хватају и припитомљују птицу агами из врсте ждралова. У двориштима са живином ова птица обавља дужност надзор-

ника. С изгледом неке важне личности, дугонога птица брижно пази на ред у дворишту — раздваја борбене петлиће, прогони птице грабљивице и не дозвољава живини да се удаљи из дворишта. На позив домаћице одмах дотрчи, а са домаћином одлази и у лов.

Н. Б.

РИП
КИРБИ:

НА БАЛУ ЛОВАЦА

У ХИПНОТИЧКОМ СЛУ, ДЕЗМОНД ЈЕ ОТВОРИО СЕФ...

УПАМТИО ЈЕ СВАКУ РЕЧ...

... А ОНДА СЕ УПУТИО ПРЕМА ЈАВНОЈ ТЕЛЕФОНскоЈ ГОВОРНИЦИ...

ОТИСКЕ ПРСТИЈУ ЈЕ ОБРИСАО...

СИГУРНО ЈЕ ДЕЗМОНД?

УКЉУЧИКУ МАГНЕТОФОН ДА НЕ БИСТО ИСПУСТИЛИ НЕКУ РЕЧ?

КРОСТИКОВ ДОСЈЕ... ПРВА СТРАНА...

„КРИСТОФЕР КРОСТИН, ЈЕДАН ОД НАЈВЕЉИХ КРИМИНАЛЦА НА СВЕТУ, ИЗВРШИО ЈЕ ПЉАЧКУ ГОДИНЕ...”

МЕРЛИН, ЧЕСТИТАМ! УСПЕЛА СИ...

САЧЕКАЈ ДА ЧУЈЕШ ЦЕО ИЗВЕШТАЈ?

ПЛАЖ, ПОГЛЕДАЈ ОВОГ Ч ГОВОРНИЦИ? СУМЊИВ МИ ЈЕ?

ИЛАЖИМ СЕ ДА ЈЕ НЕКИ КРИМИНАЛЦ?

КРАЈ ПРВЕ СТРАНЕ?

СУТРА УВЕЧЕ УПАМТИКЕТЕ ДРУГУ СТРАНУ? ВРАТИТЕ СЕ У КРЕБЕТ?

ДЕЗМОНД ЈЕ ПОСЛУШНО КРЕЊО КУБИ...

СТАНИТЕ?

JOHN RICHES 8-3

МИСЛИО
САМ ДА
БЕТЕ ПО-
КУШАТИ
ДА СЕ
ИЗВУ-
ЧЕТЕ?

ДОШЛИ СМО
САМО НА
ПЕТ МИ-
НУТА,
ДЕЗМОН-
ДЕ?

НЕМАМ
ЈА ШТА ДА
КРИЈЕМ?

ИЗНЕСИТЕ
СВЕ ИЗ
СЕФА?

ЈА...
ЈА... НИШ-
ТА МИ
НИЈЕ
ЈАС-
НО?

ШТА
ЧЕКАТЕ?
ИМАТЕ
ЛОПОВА?
ШТО
ГА НЕ
УХАП-
СИТЕ
?

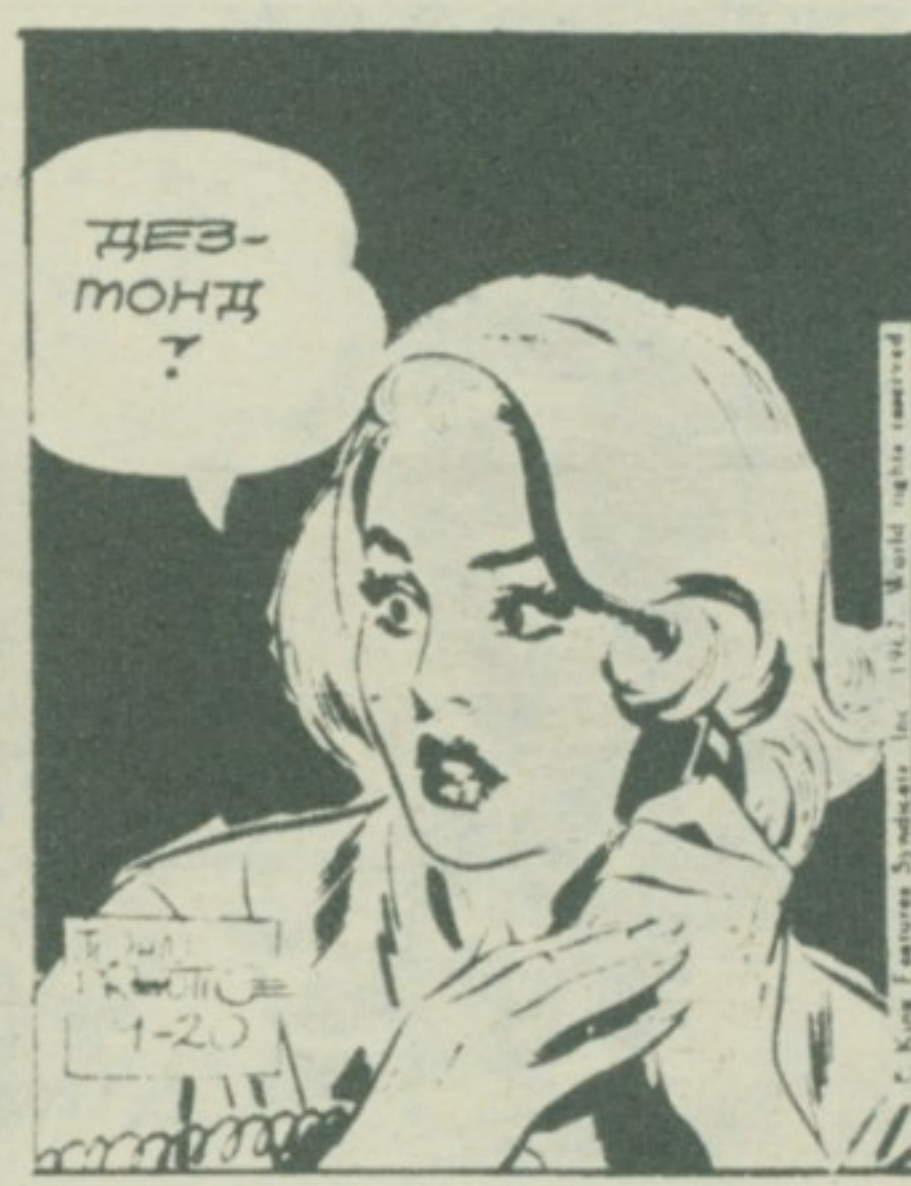
ХММ?
ВАЖНО ЈЕ
ДА ЈЕ
ПРАВИ
КРИ-
ВАЦ
УХВАКЕН?

ОВО
РЕ
ГА
ЗАУВЕН
УБИ-
НА-
ТИ?

У КОЛА?
ИТАШ
СПЕЧУ
ДА САМ
ПОШАО
С
ТОБОМ?

ДЕЗ-
МОНДЕ?
НИШТА
НИСАМ
МОГАО
ДА
УЧИ-
НИМ?

ПОЗВАЌУ ОД-
ТАХ КОЛА ХИТ-
НЕ ПОМОГИ?
ОСТАНИ С
ЊИМ, ВИПЕР-
СЕ?

ДРАГИ МОЈ
ПРИЈАТЕЉУ...
НЕ СМЕШ
ДА УПРЕШ?

ЗАШТО
СИ ПУ-
ЦАО?
ЗАШТО?

СТИРИ СЕ,
МЕРТИН?
САДА НЕМА-
МО СВЕДО-
НА?

ИДЕМО
ОДТАХ
ОДАВ-
ДЕ?

НИКУД
ЈА НЕ
ИДЕМ?

МЕРТИН,
НЕ ПРИСИ-
ЉАВАЈ
МЕ ДА
УПОТРЕ-
БИМ
СИЛУ?

КАНО
МУ
ЈЕ?

ЈЕ ДВА
ДИШЕ?

ПОГИ КУ
С ВАМА
И ДАТИ
ИЗВЕШТАЈ
О
СВЕШУ?

У
РЕДУ,
МИР-
БИ?

ДЕЗМОН-
ДЕ, КО ЈЕ
ПУЦАО
У
ТЕ-
БЕ?

КРОС-
ТИК...
ЖАО
МИ ЈЕ
ШТО
СЕ
ОВО
ДОГО-
ДИ-
ЛО...

БИМЕ
СВЕ
ДОБ-
РО,
ДЕЗ-
МОНДЕ?

КАКО СЕ ТО РАДИ

СНИМИТЕ ФИЛМ

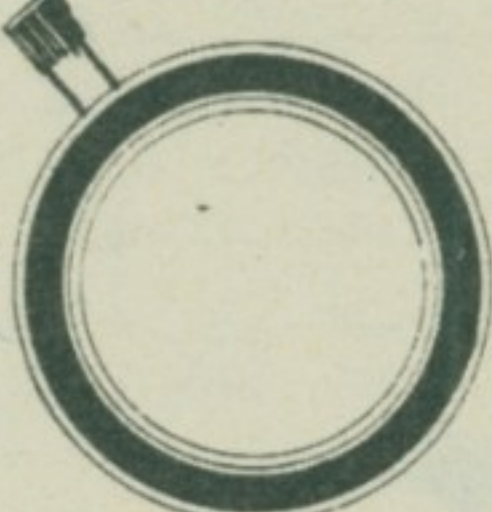
КАДА УПОТРЕБИТИ ТЕЛЕОБЈЕКТИВ

ШИРОКОУГ.
ОБЈЕКТИВ

ТЕЛЕОБЈЕКТИВ

ТЕЛЕ-
ОБЈЕКТИВ
„ПРИБЛИЖАВА“
ПРЕДМЕТ
СНИМА-
ЊА...

... И ОМОГУЉАВА
НЕНАМЕСТЕ-
ЊО СНИМА-
ЊЕ
ЉУДИ...

... А ЧИНИ ДА
ПРЕДМЕТ СНИМА-
ЊА БУДЕ УОШТРЕН
У ОДНОСУ НА
„ЗАМАГЉЕНУ“
ПОЗАДИНУ.

КОНВЕРЗИОНИ ОБЈЕКТИВИ

СА ОВИМ
ШИРОКОУГ-
ОНИМ ЗУМОМ
НЕ МОГУ ДО-
ВОЉНО ДА
ПРИБЕЖИ-
МО ИГРА-
ЧИМА!

ТЕЛЕ-
КОНВЕРЗИОНИ
ОБЈЕКТИВ ПРЕТВАРА
ЗУМ У „ДУЖИ“
ТЕЛЕОБЈЕКТИВ!

ТЕЛЕ-
ОБЈЕКТИВИ
СЕ ПО СВОЈ-
СТВИМА
РАЗЛИКУЈУ,
А КОНВЕР-
ЗИОНИ
ОБЈЕКТИВ
ПОВЕЋА-
ВА
ЊИХОВ
ДОМЕТ.

БУДИТЕ
РАЗНОВРСНИ

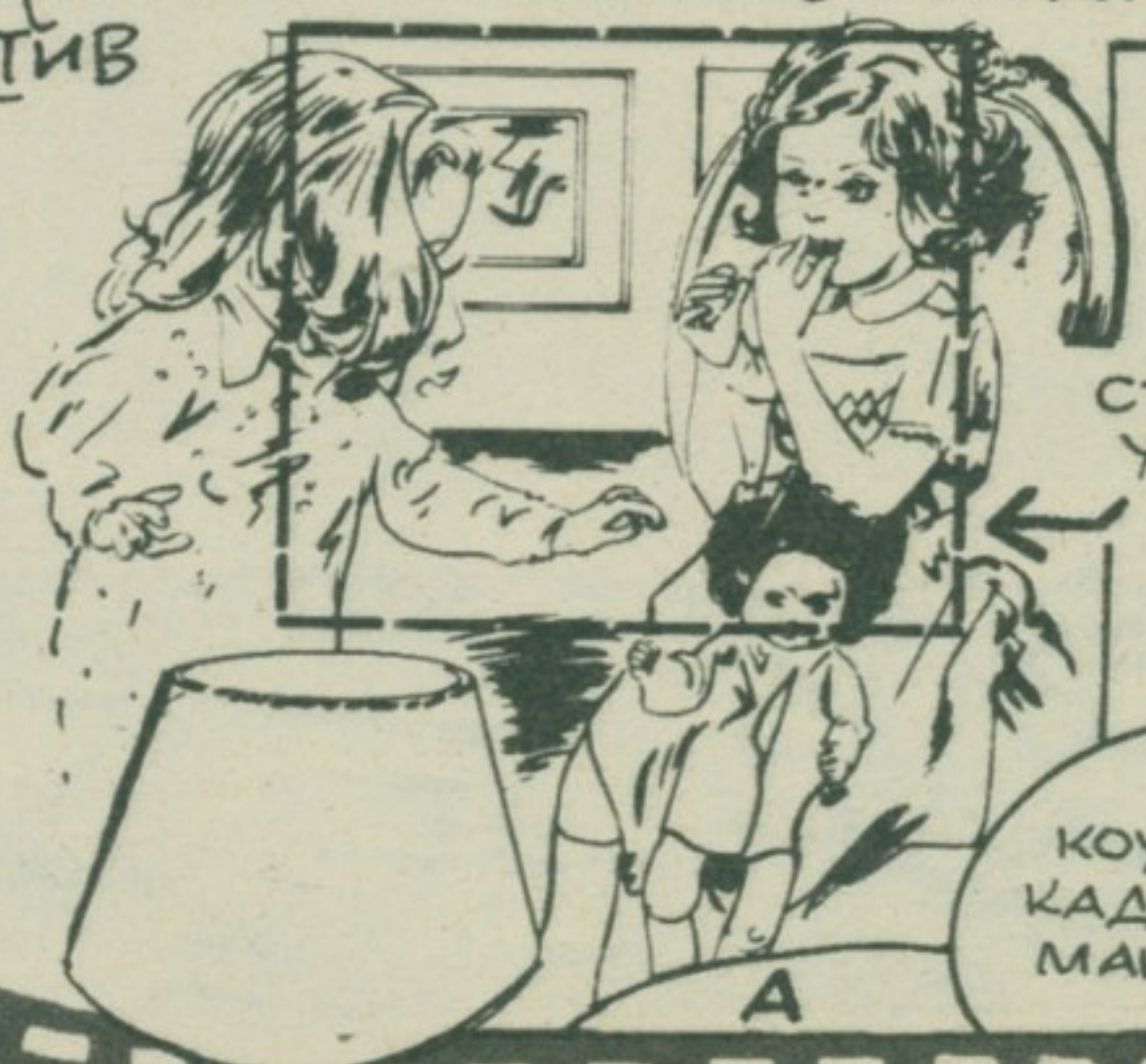

НАГЛИ КОНТРАСТИ СУ
НЕПРИЈАТНИ. УКОШАВАЊЕ
НАДОЛЕ ПРЕМА ОБЈЕКТУ
СНИМАЊА СУГЕРИШЕ
ДА ВИ ДОМИНИРА-
ТЕ.

УКО-
ШАВАЊЕ
НАГОРЕ ПРИ-
ДАЈЕ ВЕЌИ
ЗНАЧАЈ ОБ-
ЈЕКТУ СНИ-
МАЊА!

КАДА КОРИСТИТИ ШИРОКОУГЛОНИ
ОБЈЕКТИВ

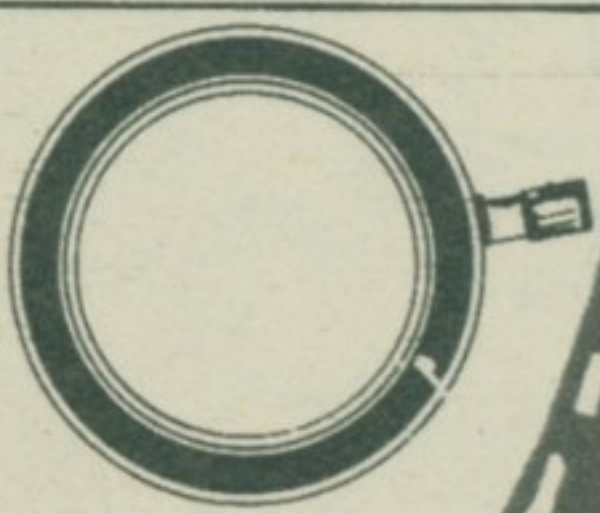

СТАНДАРДНИ
УГЛО

ОДАБЕРИТЕ ШИРО-
КОУГЛОНИ ОБЈЕКТИВ
КАД ЈЕ ПРОСТОР ЗА СНИ-
МАЊЕ СКУЧЕН (А).

... ИЛИ
КАД ЖЕ-
ЛИТЕ ДА
НАГЛАСИТЕ
ПЕРСПЕ-
КТИВУ
(В).

ЧУДА
ЉУДСКИХ
РУКУ

АПАРАТ ЗА КОПИРАЊЕ

Да ли сте икада покушали да трљанином трља те чешаљ, а затим открили да се папирни лепе за њега? Трљањем је у чешљу створен статички електрицитет који привлачи лако перје. Управо на овом принципу ради већина апарата за копирање.

Ми ћемо описати принцип који је разрадила фирма „Ксерокс“

чији апарати дугују свој назив двома грчким речима: хегос (сув) и ггарфос (писање).

Оригинал (1) се поставља на стаклену плочу (2), а затим се преко њега спушта пластични или стаклени поклопац (3).

Апарат се укључује притиском на прекидач (4). Сијалице (5) осветљавају оригинал чија се слика преноси на ко-

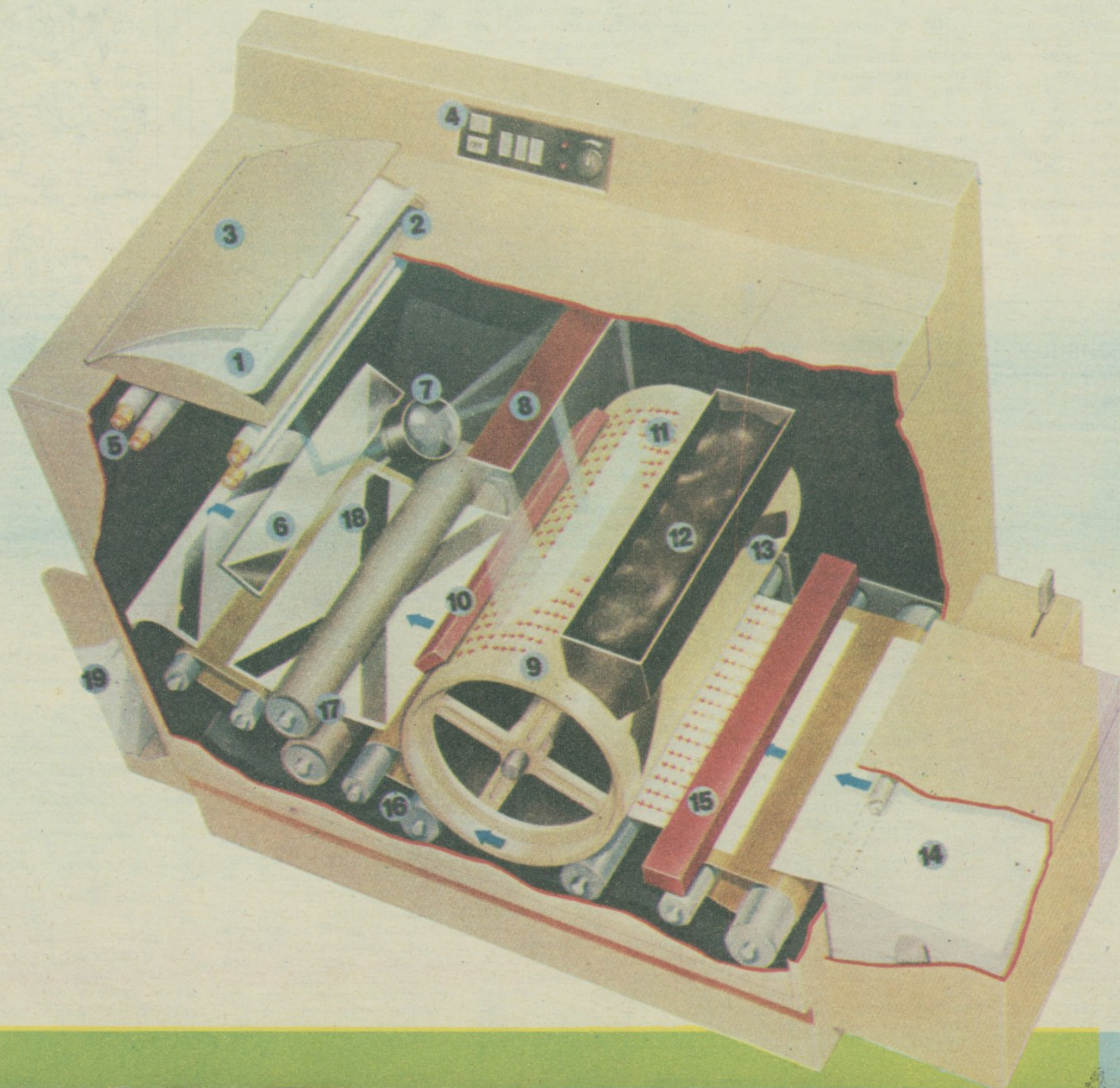
со постављено огледало (6), а одатле на објектив (7) који изоштрену слику баца на огледало (8) и најзад на бубањ (9).

Бубањ је пресвучен селеном (хемијски елеменат) који се напаја статичким електрицитетом из посебног извора (10). Светлост одузима селену напон, тако да само неосветљени делови остају наелектрисани.

У тренутку копирања на бубањ се наноси фини прах смеше једног термопластичног материјала и графита (12). Статички напон неосветљених делова (13) привлачи честице графитног праха.

Папир за копирање (14) аутоматски се убацује у апарат и напаја статичким електрицитетом из извора (15). Папир прелази преко ва-

љака (16) који га притискају на бубањ, тако да се честице графитног праха које су се залржале на неосветљеним деловима преносе на папир. Папир затим пролази кроз два загрејана ваљка (17). Они имају задатак да растопе пластични прах и да га, на тај начин, трајно фиксирају (18). Готова копија појављује се у сабирној корпи (19).

КАКО ПОП

Не кошта готово ништа, а ипак је диван. Прекријеш дно неке стаклене посуде шаком чистог песка, пободеш у ову подлогу неколико граница обичног воденог биља, пажљиво сипаш у посуду неколико литара воде из чесме и све то ставиш на прозор према сунцу. Чим се вода избистри и биљке се приме, пустиш у посуду неколико малих риба, или још боље, поћеш са судом и малим мередовом до оближње баре, захватиш из ње неколико пута и имаћеш мноштво организама — за свој акваријум.

Праву чаролију детињства још и данас за мене представља један такав мередов, који никако није смео да буде беспрекорна алатка са месинганим обручем и са разапетим фином ситом преко њега, већ га је требало, према традицији, направити за десет минута: обруч од обичне савијене жице, решето од чарапе, комада завесе или неке пелене. Таквом справом је сам са девет година ухватио прве водене буве (дафније) за своје рибе и при том открио чудесни мали свет слатководне баре који ме је одмах опчињило. За мередовом је дошла лупа, а за њом опет један скромни микроскоп, и тиме је моја судбина била заувек одређена.

ЈОШ САМО ЈЕДНУ РИБИЦУ

Шарљаш тако са мередовом у руци преко водених биљки оближње баре, при чему ти се скоро увек ципеле напуне водом и муљем. Ако си добро изабрао место и нашо бару у којој „има нечега“, на дну твоје мреже ће врвети стаклопровидна створења која гамижу и увијају се. Садржину мерелова издучиш у суд који си претходно напунио водом. Стигавши кући, све то пажљиво преручиш у свој акваријум и посматраш мали свет који ти се сада налази пред очима и надокхват руке. Акваријум представља цео свет, јер као у каквој бари или језеру, као на читавој нашој планети, и у акваријуму живе животињске и биљне врсте у истој биолошкој равнотежи: биљка троши угљену киселину коју издише животиња, а са своје стране лучи кисеоник.

Погрешно је рећи да биљке не дишу као животиње, већ „обрнуто“. Оне, као и животиње, удишу кисеоник, а издишу угљену киселину, али осим тога, и независно од тога, узимају и угљену киселину, одно-

сно троше угљеник за сопствени развјат а излучују при том кисеоник, и то више него што им је потребно за дисање. Овај вишак кисеоника удишу животиње и људи. Најзад, биљке су још способне да искористе и разне отпадне продукте, као и лешеве других живих бића, и тиме допринесе кружном кретању материје у природи.

Свако ометање овог кружног кретања материје и равнотеже међу животињским и биљним врстама доводи до тешких последица. То се догађа и онда кад неко, свеједно да ли дете или одрастао човек, рецимо, падне у искушење да само још једну лепу рибицу пусти у свој акваријум, који је већ ионако препун животиња и чији се биљни свет већ налази на граници производне моћи.

Наиме, једна рибица у стању је да разори брижљиво неговани и вољени свет акваријума. Ако у њему има сувише животиња, долази до недостатка кисеоника. Због тога убрзо подлегну неки од организама, чија смрт и не мора да буде одмах примећена. Међутим, леш који трули проузрокује огромно повећање бактерија у акваријуму, вода се замути, количина кисеоника зато се још више смањи, што доводи до брзог изумирања осталих животиња и најзад и до потпуног уништења вегетације.

КАО ДВА ЈЕЗЕРА

Искусни љубитељи акваријума супростављају се таквим опасностима вештачким уношењем ваздуха у воду. Међутим, ово умањује драж акваријума, која се и састоји у томе што је тај мали водени свет у стању да сам себе одржава и да, осим хранења животиња и чишћења предњег стакленог зида, не изискује посебну биолошку негу. У ствари, уколико у њему влада природна равнотежа, акваријуму није потребно никакво одржавање! Уколико се још у њему не држе веће рибе, пре свега оне који рију по дну, није нимало штетно ни кад се од измела животиња и од одумрлих делова биљака постепено створи слој муља. Такав муљ је чак и пожељан, јер он прожима првобитно стерилно дно и чини га плодним. Упркос муљу, вода остаје кристално бистра и без задаха, као у неком алпском језеру.

Биолошки је оправдано, а и лепо је, кад се акваријум постави у пролеће и кад се у њега најпре стави само неколико изданака

Ларве веслара нападају изненада, али плен vare на-тенане и то — пре него што га прогутају.

биљака. Само тако младе биљке могу да се прилагоде специфичним условима у управо том базену с водом и да се одрже у њему. Али, кад се већ развијеније биљке ставе у акваријум, оне много губе од своје лепоте. Два акваријума постављена један до другог имају, наиме, различите особености, као два језера више часова хода удаљена једно од другог. Држ новог акваријума је баш у томе што се приликом његовог постављања не зна ни како ће се развијати ни како ће изгледати, све до тренутка кад постигне сопствену биолошку равнотежу.

Претпоставимо да смо у исто време и истим материјалом поставили три таква базена с водом и да су један поред другог на истој подлози. У сва три смо посадили исте биљке, водену кугу (Elodea) и дрезгу (Mugilopyllum). У првом би се, на пример, развила права џунгла водене куге, нежне мириофилије биле би потпуно потиснуте, у другом била би потиснута водена куга, док би се у трећем обе врсте подносиле, развила би се, на први поглед ни из чега, љупка вегетација китњасте зелене алге нителе (Nitella flexilis). Ова три базена имала би сасвим различите биолошке особености, услови у њима различито би одговарали истим животињама, укратко, мада су постављени под истим условима, у сваком од њих развио би се посебан свет.

НАЈСАВРШЕНИЈИ АКВАРИЈУМ

Потребно је извесно осећање такта и самосавлађивања да се акваријум „препусти сам себи“; чак и најдобронамерније интервенције одгајивача могу много шта да униште. Наравно, могуће је и уређивање „лепог“ базена, са вештачком хранљивом подлогом и својеволјним распоређивањем биљака; један филтер је довољан да спречи образовање муља, а вештачко проветравање допушта држање више риба. Биљке су у том случају само украс, јер ни су потребне животињама

које имају довољан вештачки прилив кисеоника. Велико искуство и истанчан биолошки осећај ипак до извесног степена омогућују да се одреди општи карактер живог света који треба да се развије у једном акваријуму, уколико се, наиме, разумно одаберу подлога базена, место на које се поставља, топлотни услови и светлост и становници акваријума. То је врхунска вештина неге акваријума.

Мајстор у том послу био је мој трагично преминули пријатељ Бернард Хелман. Један од његових акваријума изванредно је верна копија сасвим одређене природне животне средине, наиме Алтауског језера: базен је био велик, врло висок, прохладан и постављен не сувише близу светлости, вегетација у кристално бистрој води састојала се од светлостених врста воденог биља мрестњака, каменита подлога је обрасла јегуљином травом (Fontinalis) и китњастим зеленим алгама хара (Chara). Од већих животиња у њему је било само неколико мајшних пастрмки, златних пијора и један мали речни рак, дакле, не много више него што одговара густини насељености у слободним водама. На то се, наиме, мора пазити ако желимо да трајно одржимо осетљивије водене животиње и да им омогућимо размножавање. Већина украсних риба других поднебља, које се могу видети код наших одгајивача акваријума, олакшава нам овај задатак утолико што се те рибе могу наћи и у природи као становници малих, не сувише чистих бара. Наиме, мала тропска бара чија је вода годинама подједнако топла и јако осунчана, може лако да се направи помоћу обичног електричног грејача постављеног на сваки стаклени зид окренут према југу. Зато је неупоредиво теже држати и одгајати рибе наших језера и потока него многе тропске рибе!

Сад је јасно зашто сам саветовао да се за почетак донесу животиње из оближње баре обичном мрежом за хватање. Одгајио сам стотине акваријума, али међу њима сам увек највише волео најо-

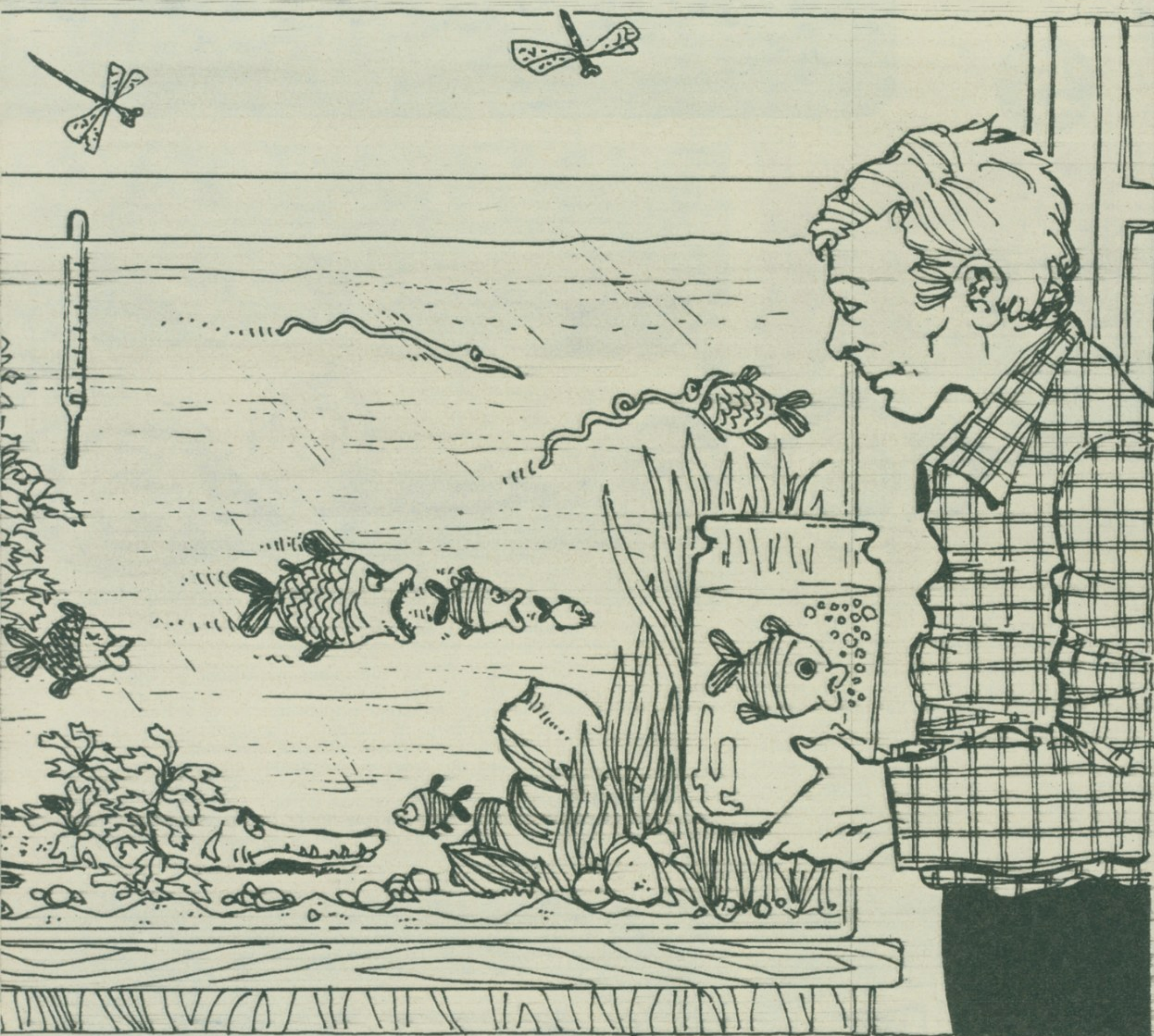

бичнији, најјевтинији барски акваријум, пошто његови зидови окружују најприроднију и најсавршенију животну заједницу.

ЛАВ И ТИГАР — ПРАВА ЈАГЊАД

Свету баре припадају и грабљивице; ту се пред нашим очима одиграва сав ужас немилосрдне борбе за опстанак. Ако оно што уловимо мередовом, а у њему не сме да буде превише животиња, пренесемо у акваријум, одмах ћемо се упознати са једним видом те борбе; међу разноврсним животињама ту ће, вероватно, бити и ларва воденог инсекта веслара (Dytiscus). Ако имамо у виду величину ларве дитискуса, њену прождрљивост и усавршеност њеног метода убијања, она је већа гра-

ИТИ НЕПРИЈАТЕЉА

којем се налази мноштво трахеалних шкрга које служе и за дисање и за покретање напред.

УСНА КАО БУМЕРАНГ

Ларве ешне никада не лове док пливају већ вребају, у већој мери и од ларви дитискуса. Ако плен дође у видокруг ларве, она га најпре фиксира — покреће главу и тело савим полако у одређеном правцу и прати покрете плена. Ларве ешне виде и врло споре покрете, као што је пузање пужева, који зато често постају жртве ларви вилиних коњица а само ретко ларви дитискуса. Пришћуња се ларва ешне своје плену и кад се нађе три до четири сантиметра од њега, већ држи у вилицама плен. Без објектива камере за успорено снимање може се само видети како нешто слично језику муњевито излети из главе ларве у правцу плена и привуче га надокхват вилица. Ако сте некад посматрали камелеона како напада, сетићете се одмах како муњевито избацује и увлачи свој лепљиви језик. Само што „бумеранг“ ларве ешне није језик, већ преиначена доња усна која се састоји од два покретна чланка и једних прихватних клешта.

Већ само зато што фиксирају плен, за ларве ешне може се рећи да су веома „интелигентне“. Ларве ешне остављају крупније животиње на миру чак и кад су недељама гладовале. Месецима сам држао ларве ешне у посуди с рибама и никада нисам видео да су нападе или озледили рибу већу од себе. Занимљиво је да ове животиње никада не нападају плен који ухвати неки представник њихове врсте, али одмах зграбе комад свеже рибе коју ја на стакленом штапићу за храњење покрећем испред њихових очију.

У мом великом акваријуму са гречима расло је увек и неколико ларви ешне. Њихов развој траје дуго, више од годину дана. Тада једног лепог летњег дана дође велики тренутак. Ларва се полако успуже уз стабљику неке биљке на површину воде и мирује док се не распукне спољна опна преко задњег дела грудних сегмената — тада се прелеп инсект полако извуче из ларвине чауре. За неколико часова и крила достигну пуну величину и ојачају. Тада своје госте из акваријума пожелиш много среће и успеха у животу.

Конрад Лоренц

25

бљивица од тигра, лава, вука, кита убице, ајкуле, и осе. Према њој — они су права јагњад!

Ова ларва је витка и вретенаста, дугачка око шест сантиметара: широка чекињаста весла, окачена на сваки од три пара ногу, омогућавају брзо и сигурно кретање кроз воду. У широкој, пљоснатој глави налази се пар снажних вилица у виду клешта; оне су шупље и служе као бризгалице за испуштање отрова, а истовремено и као цевчице за усисавање хране. Ларва се притаји уз неку водену биљку и вреба — изненада напада свој плен, и то одоздо, муњевитим покретом тргне главу навише и хвата плен у клешта. „Плен“ за ову грабљивицу представља све што се креће или бар „мирише на животињу“. Више пута ми се догађало да ме, док мирно стојим у некој бари, „угризе“ ларва дитискуса. „Инјекција“ њеног

отровног стомачног сока прилично је болна.

Ове ларве воденог инсекта веслара спадају у малобројне животиње које, тако рећи, варе „изван куће“. Жлездани секрет, који се кроз цеваста клешта убризгава у плен, раствара његову унутрашњост у течну масу коју грабљивица затим кроз исти канал упија у свој стомак. Чак се и велике животиње, као што су дебели пуноглавци и ларве вилиног коњица које уједе ларва дитискуса, укоче после само неколико одбрамбених покрета. Њихова унутрашњост, више-мање провидна, као и код већина водених животиња, постаје мутна, животиња набубри, изгледа као да је порасла, а затим се постепено смежурава док од ње не остане само млитава спољна опна која виси у смртоносним клештима да би је ларва на крају одбацила.

ЂАВОЉА ИГЛА

У скученом простору акваријума неколико великих ларви дитискуса за неколико дана прождеру без остатка сва жива створења већа од пола сантиметра. Тада једу једна другу, ако то већ раније нису учиниле, није важно ко је већи и јачи него ко најпре загризе другог. Често сам гледао како две ларве под једнаке величине истовремено загризу једна другу и тада обе брзо угину услед распадања њихове унутрашњости. Само врло мали број животиња, и то у крајњој нужди да не би угинуле од глади, напада представнике своје врсте исте величине да би их појеле. Ларве дитискуса прождиру представнике своје врсте и онда кад има довољно и друге хране. А

то, колико знам, не чини ниједна друга животиња.

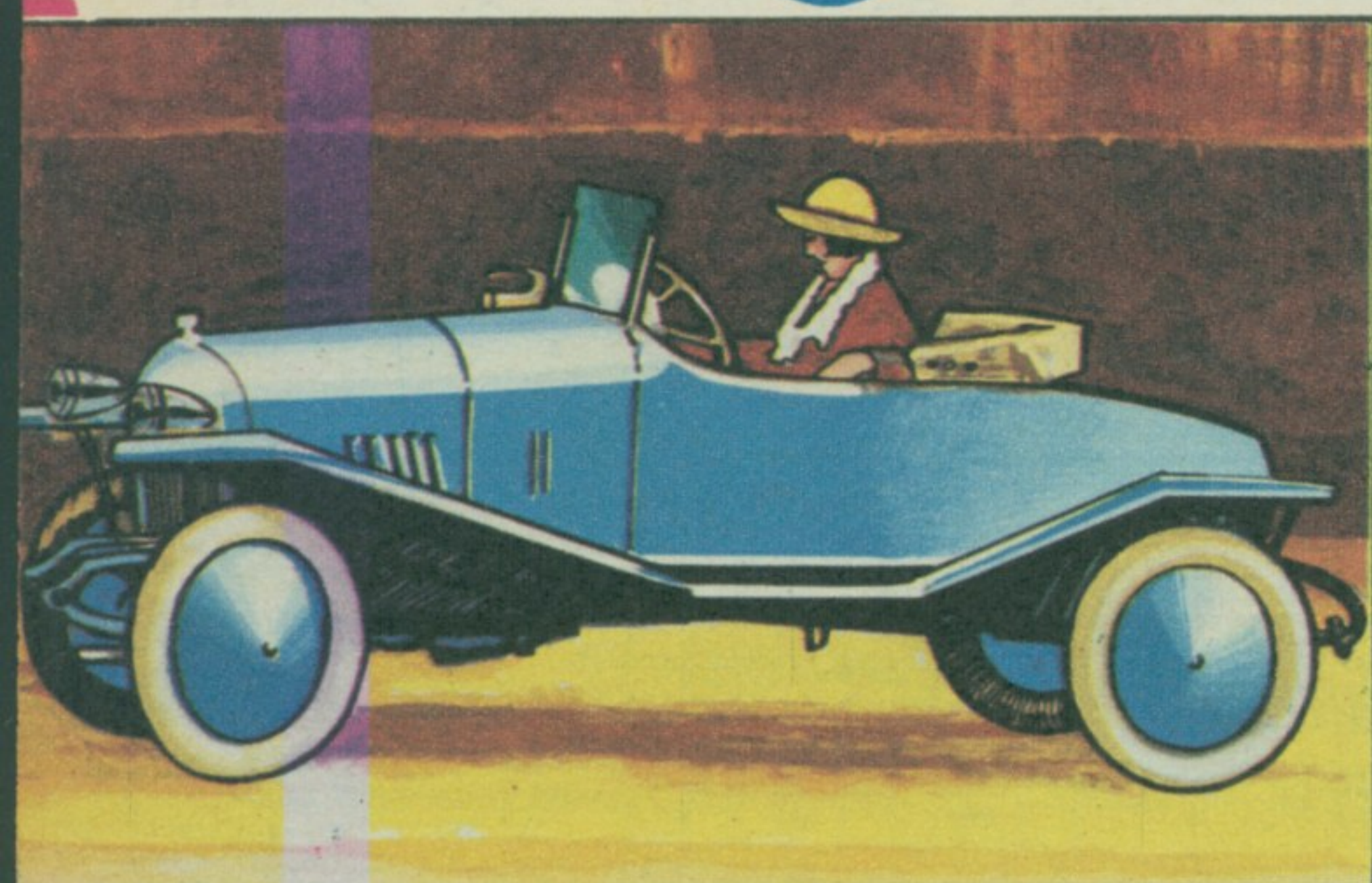
Нешто мање свирепа је и ларва великог вилиног коњица ешне, раскошне плаве и жуте боје, такозване ђавоље игле. Одрастао инсект је изванредан летач — соко међу инсектима. Кад се улов из баре, ради одстрањивања сувише опасних грабљивица, најпре преручи у неки лавор, нађу се понекад велике, исто тако вретенасте ларве које одмах падну у очи због чудног начина кретања. Ова витка, већином зелено и жуто обојена „торпеда“, скачу брзо и, на махове, чврсто скупљених ножица. Одмах се наметне питање чиме се ове животиње заправо крећу. Кад их човек посматра одвојено у неком плитком суду, тада види да су оне — ракете на млазни погон! Из отвора њеног доњег дела тела сукне мали млаз воде који животињу муњевито потисне напред. Задњи део црева чини цеваст мехур у

ЗАБАВНИКОВ
САЛОН
АУТОМОБИЛА

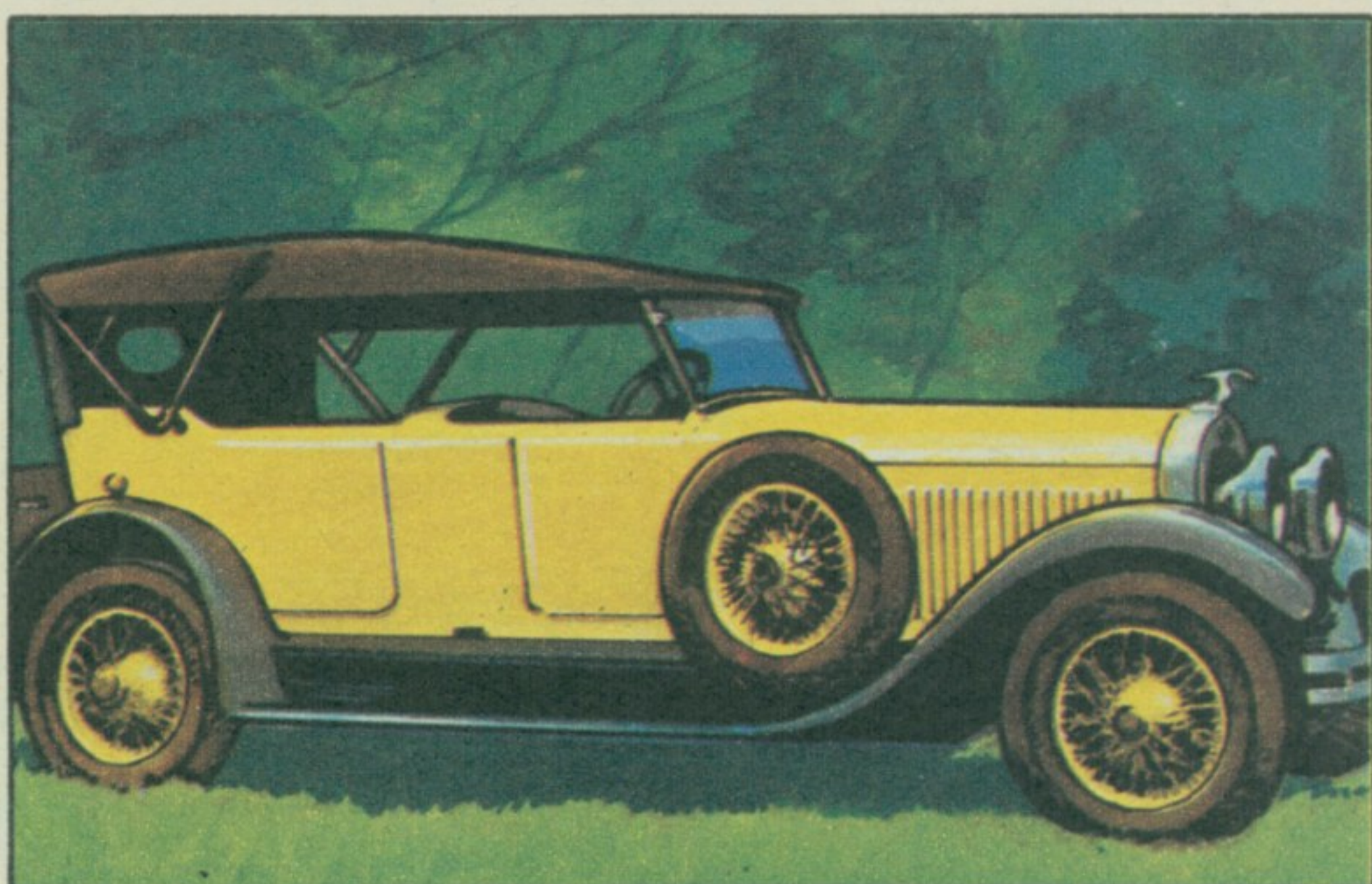
5

СКЛАЊАЈ

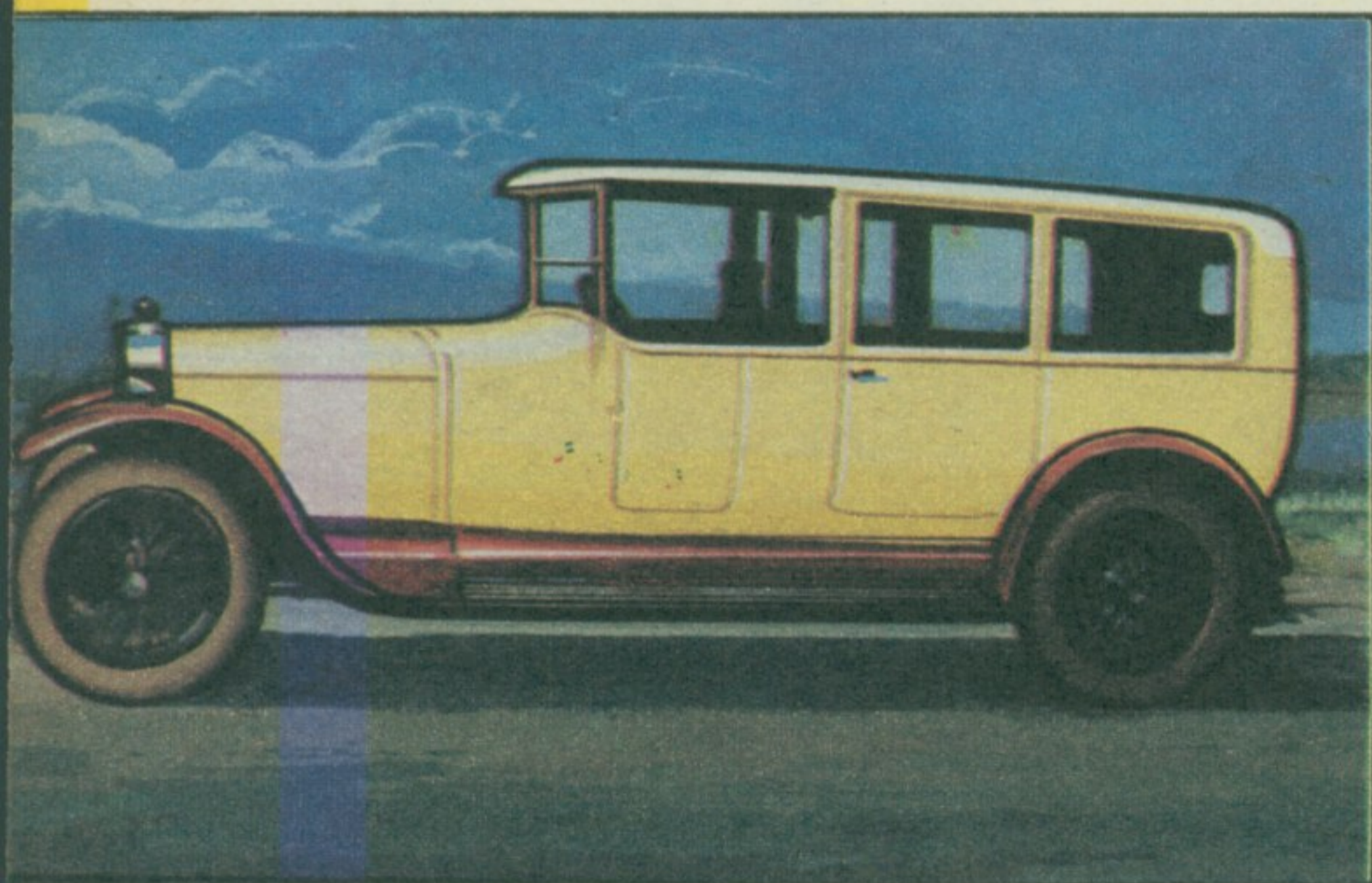
Морис-Спорт (Енглеска, 1921)

Радионица у којој је поправљао бицикле, послужила је Вилему Ричардсу Морису да у њој почне да склапа аутомобиле. Наравно, од разних делова других марака. Како је ускоро избио први светски рат а са њим и повољни услови за развој фабрике, то је погодновало појави првог оригиналног „Морис“ возила. Модел „коулеј“ од кога потиче ова спортска варијанта приказана на слици настао је управо тада и, са разним побољшањима, одржао се читавих 17 година. Овај тип имао је мотор од 4 цилиндра и запремином од 1548 ccm давао је 24 KS што је било довољно да аутомобил развије брзину око 100 km/h. Иначе возила „Морис“ била су позната по великој сигурности.

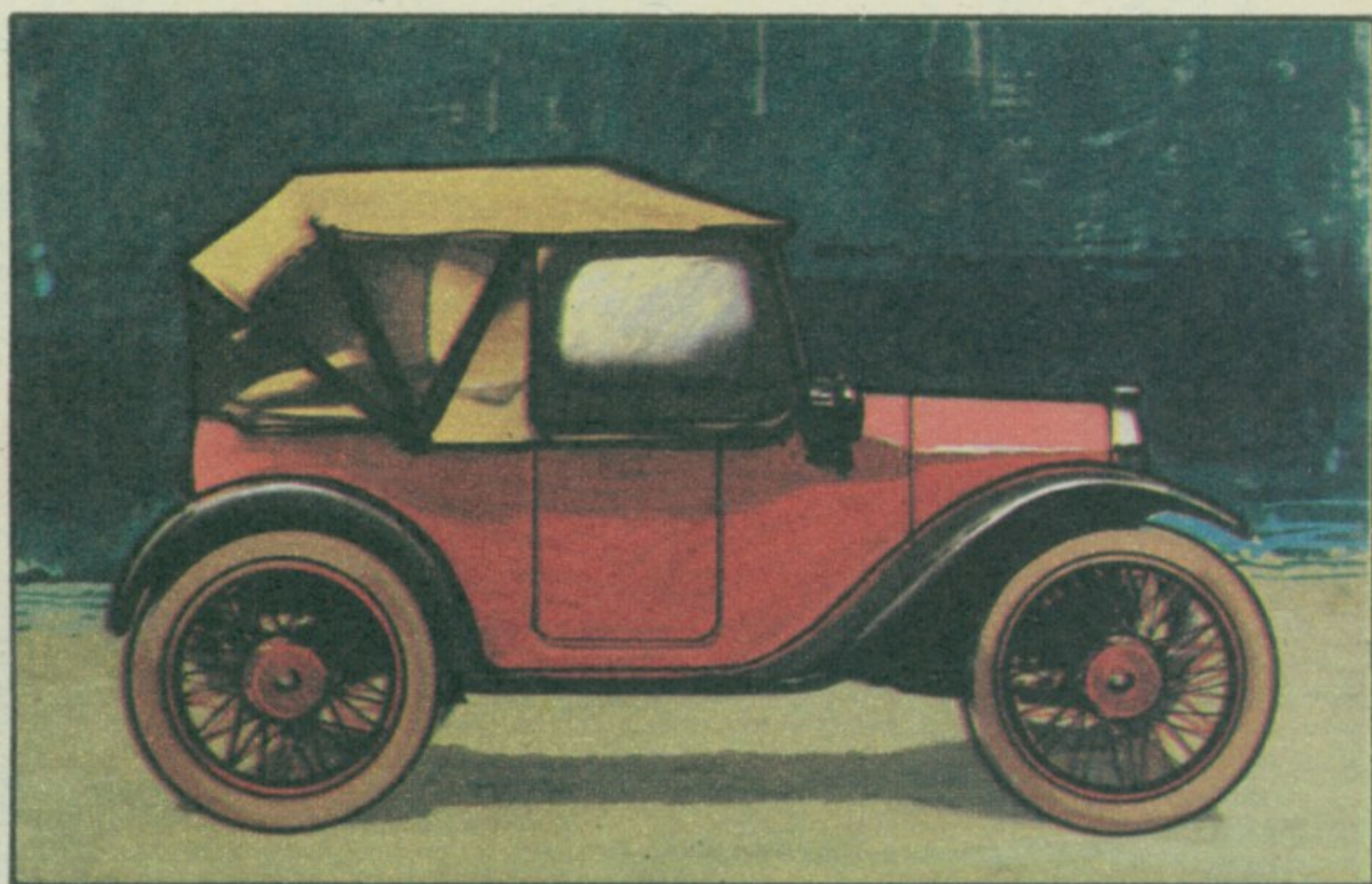
Хиспано Свиза (Шпанија, Француска, 1922)

Ово је у правом смислу интернационална марка аутомобила. Швајцарски инжењер Марк Биркит направио је 1904, први модел под овим именом. Фабричка постројења налазила су се у Барселони а нешто касније, 1911, отворена је фабрика и у Француској, да би их још касније, по лиценци, у халама „Шкоде“ правили и Чеси. За све време свога постојања под именом ове марке прављена су лепа, добра али и изузетно скупа кола, а аутомобил на слици настао је у француским погонима. Са великом снагом мотора и луксузно опремљен, произведен је, међутим, у малом броју примерака. Један од њих, потпуно обновљен, налази се у аутомобилској збирци Рене Болара.

Дајмлер (Енглеска, 1923)

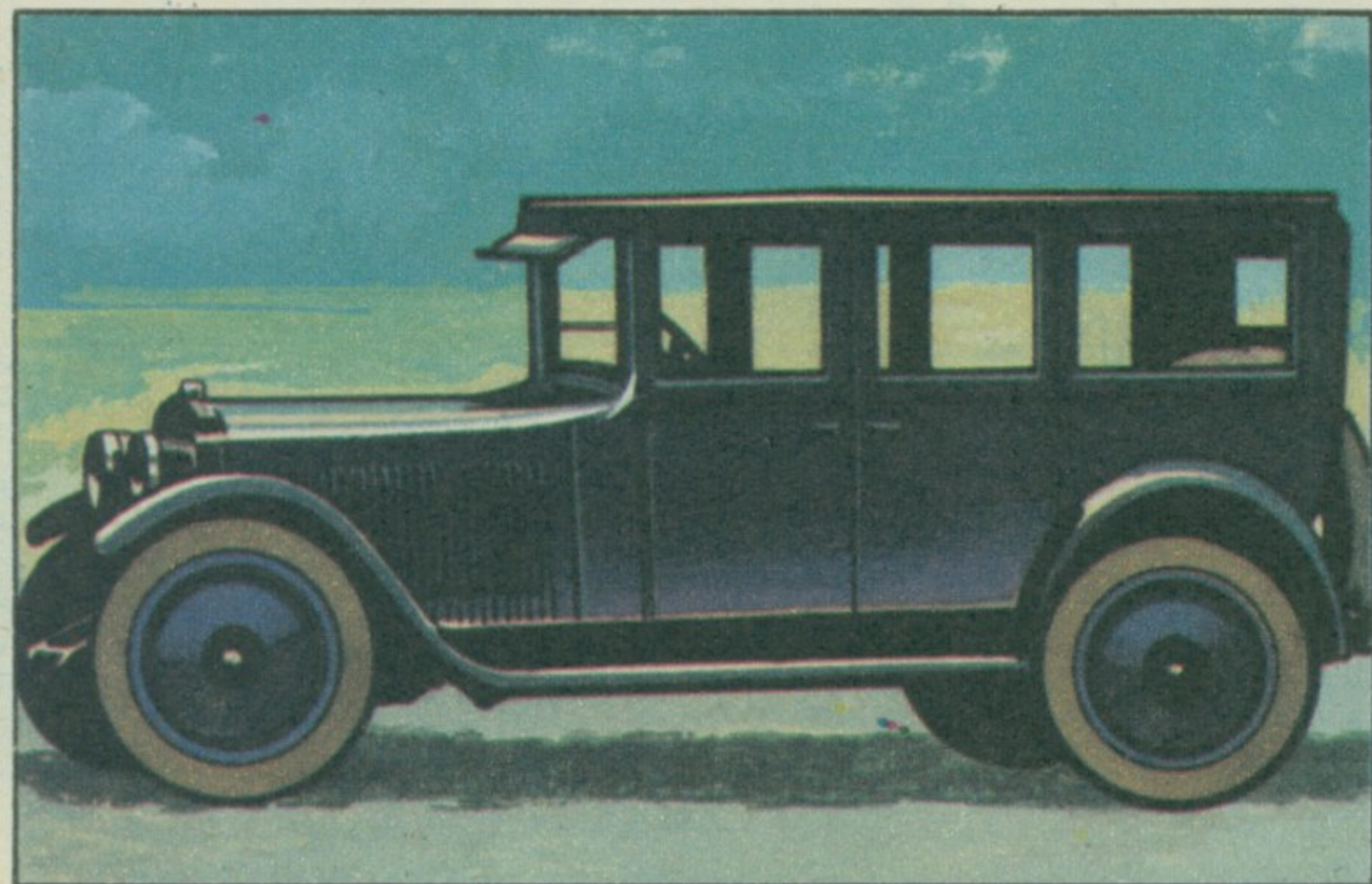
Аутомобил на слици представља типичан пример енглеског занатског савршенства, а велика лимузина направљена је за краља Сијама. Стакленом преградом путници су били одвојени од возача па су наредбе изрицане преко телефона направљеног од племенитих метала. Мотор ових кола имао је 6 цилиндара постављених у низу са импозантном запремином од 7413 ccm који је при 1400 ob/min давао 65 KS. Ова „Дајмлерова“ фабрика у Енглеској почела је производњу 1896, а Готлиб Дајмлер је лично управљао производњом од 1898. Ипак се ова, иначе потпуно самостална марка, различито развијала у односу на свој немачки узор.

Остин Севн Бејби (Енглеска, 1923)

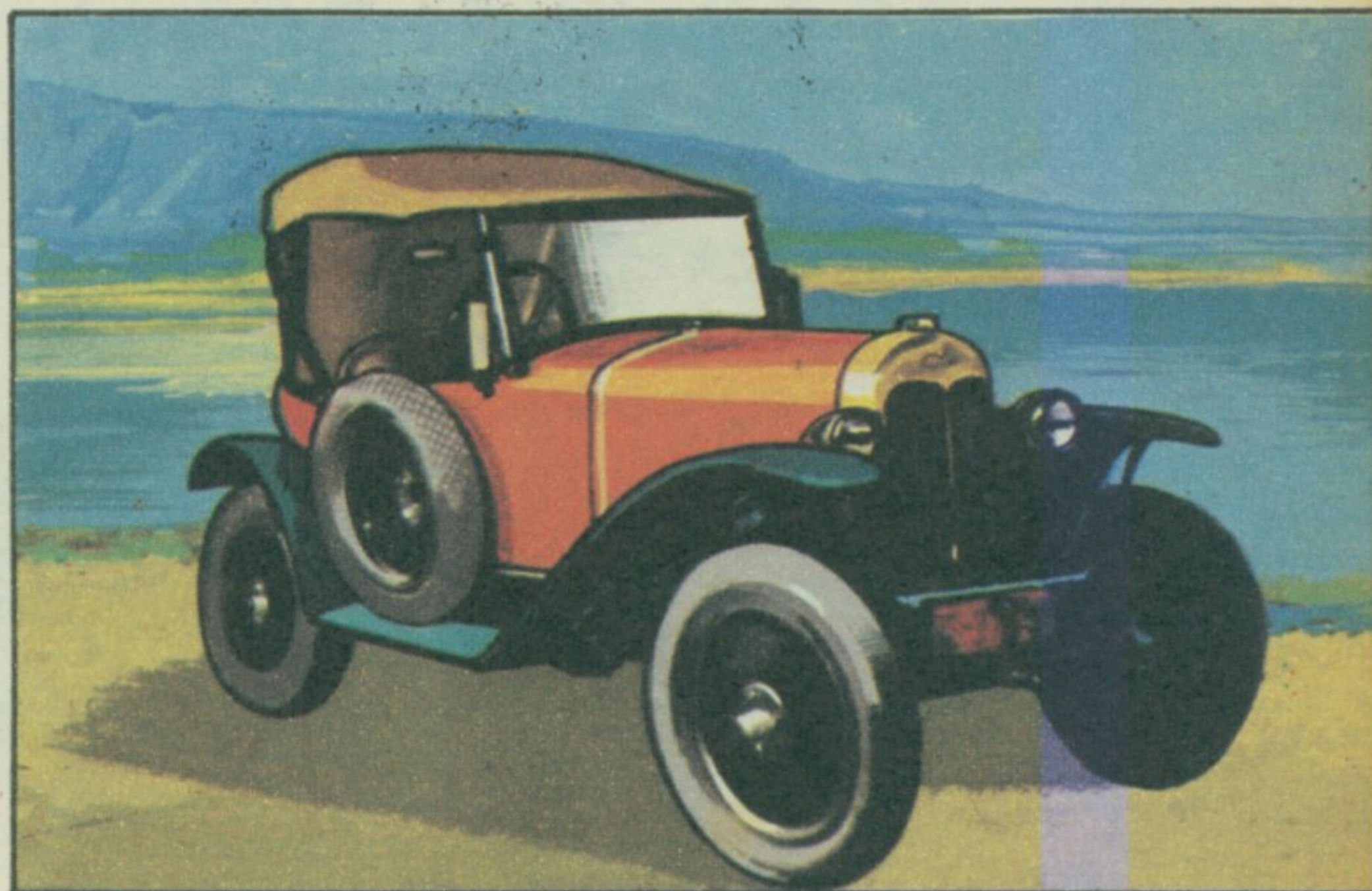
У намери да се удовољи жељи људи такозване средње класе, у Енглеској је, двадесетих година овога века, настао овај мали и јефтини аутомобил. Захваљујући веома једноставној конструкцији, фабрика је тај циљ и постигла. Од 1922, када су први примерци пуштени у продају, модел се непрекидно прави све до данас. Наравно, кроз тако дуги период непрестано је усавршаван и данас га знамо под именом „мини“. Међутим, први модел који је овде приказан имао је знатно скромније могућности; мотор од 4 цилиндра у низу са 747 ccm давао је 10,5 KS при 2400 ob/min. Па ипак, и са тако скромним мотором возило је развијало брзину од 80 km/h.

СЕ, ИДЕ САНДУК!

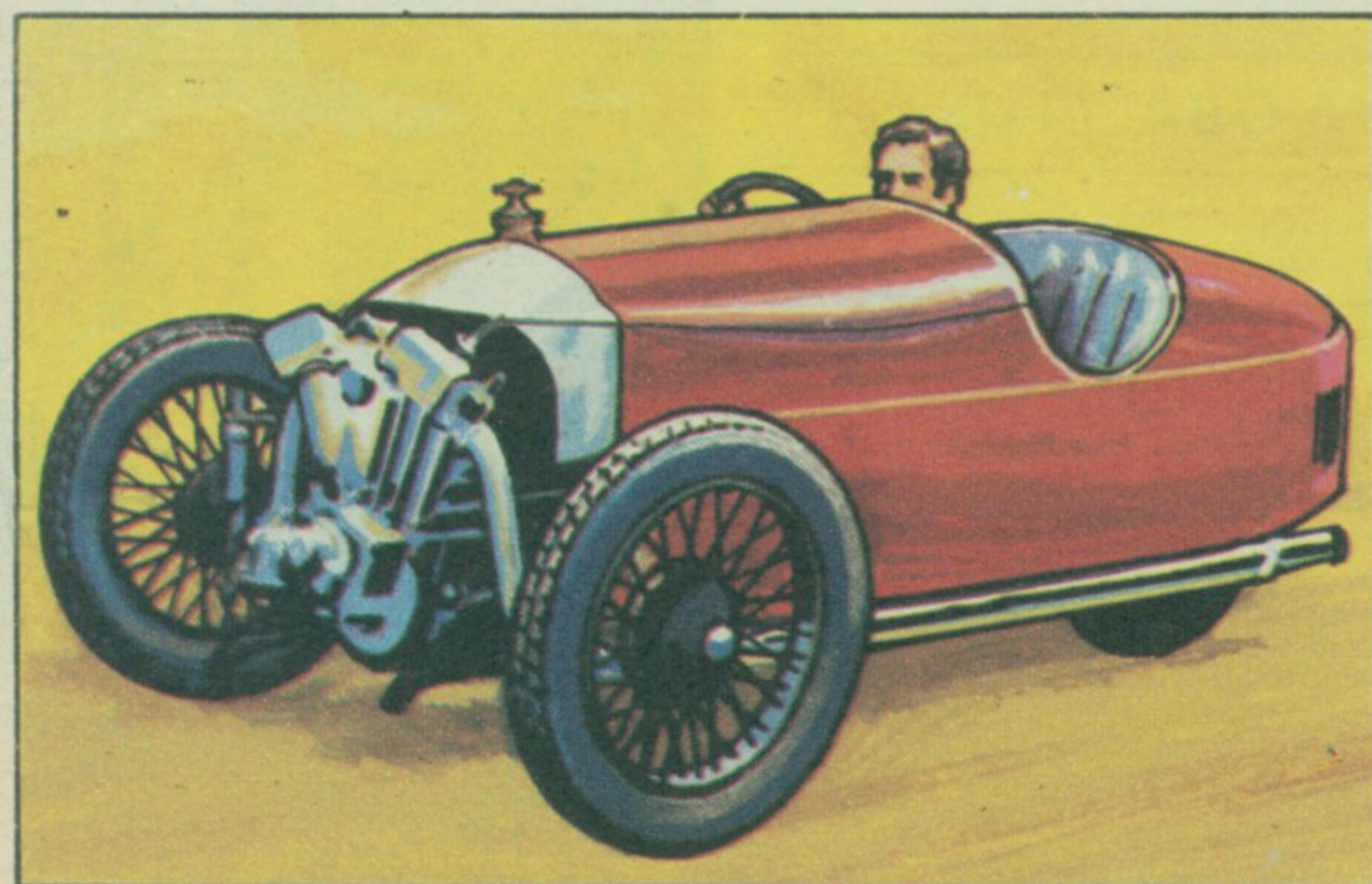
Рикенбејкер (САД, 1923)

Капетан Еди Рикенбејкер био је познати аутомобилски тркач а и ваздухопловни ас у првом светском рату, па је 1922. у Детроиту основао фабрику аутомобила која је радила само пет година. Упркос тако кратком веку, фирма је постала позната по модерно замишљеним и направљеним колима чија је каросерија била потпуно затворена. Мотор овога модела имао је 6 цилиндра, 58 KS и 2800 об/мин. Каросерију која је имала облик сандука са великим прозорима прихватили су нешто касније и остали произвођачи аутомобила па је тако 1929. већ 90 одсто кола направљених у Америци имало исто решење.

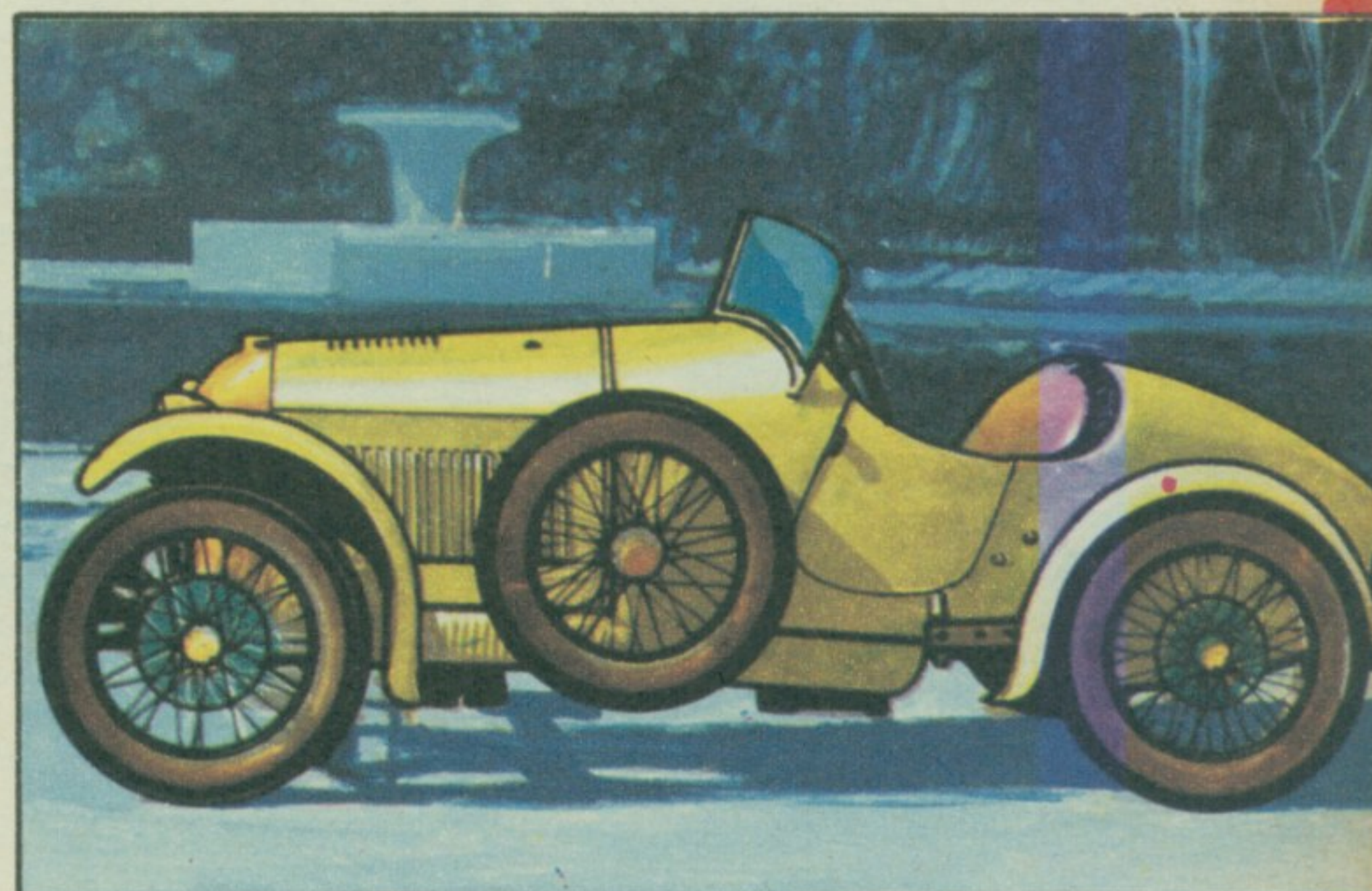
Опел Греновил (Немачка, 1923)

Потреба за малим приступачним колима која би имала бројније купце, захватила је тих година западну Европу, индустријски довољно развијену да тај захтев и задовољи. Готово истовремено неколико фабрика пустило је на тржиште слично замишљене и направљене моделе. Француски „Ситроен“ направио је нарочито успео модел малог возила. „Опел“ је прихватио овакво решење и лансирао готово исти модел приказан на нашој слици. Са мотором од 4 цилиндра и 951 ccm запремине који је давао 12 KS при 2200 об/мин, возило је развијало 66 km/h. Уосталом, било је веома лагано — 420 kg.

Морган (Енглеска, 1925)

Овај мали аутомобил имао је само три точка и два седишта, практично елементе и аутомобила и мотоцикла. Па ипак, тако оригинално замишљена конструкција касније је послужила као основа за чувена тркачка кола ове марке. Веома добар и поуздан мотор са 2 цилиндра у „фау“ („V“) распореду био је смештен на самом предњем делу возила, испред предње осовине. Са запремином мотора од 961 ccm преузетим од мотоцикла и ваздушним хлађењем имао је 10 KS. Спортској форми у којој је био направљен и овај модел фабрика је остала верна све до данас, када још увек прави изузетно цењене аутомобиле.

Амилкар (Француска, 1926)

Ова данас мање позната француска фабрика аутомобила постојала је и радила између два светска рата (1921—1939). Из њених хала излазила су тада изванредна спортска кола која, на задовољство многих, нису била претерано скупа. На слици је модел »CGS« са мотором од 4 цилиндра и 1100 ccm запремине који је имао 40 KS. Лаган и брз, био је способан да у свакој прилици победи своје непосредне конкуренте. Из ове продукције знамо и многе друге успеле моделе од којих су неки до данас сачувани и повремено се виђају, у земљама које негују ову традицију, на парадама старих аутомобила. Ова фирма би највероватније и данас производила аутомобиле да није у рату до темеља уништена.

ХИТ- страна

ФЛИТВУД МЕК (FLEETWOOD MAC)

После паузе од две године ФЛИТВУД МЕК је средином децембра 1979. године издао свој дуго најављивани дупли албум „Кљова“ (»Tusk«). Мик Флитвуд, Линдси Бакингам, Стиви Никс, Џон и Кристина Мекви су на овој плочи радили изузетно напорно и пажљиво. На то их је обавезао успех њихове претходне плоче „Говоркања“ (»Rumours«) која је широм света продата у преко 12 милиона примерака.

ФЛИТВУД МЕК је за снимање плоче »Tusk« употребио најсавременију опрему, па је и квалитет снимака веома добар. На плочи се налази двадесет композиција. Девет је написао гитариста Линдси Бакингам, шест Кристина Мекви (клавијатуре и вокал), а пет Стиви Никс (вокал). Слушајући плочу добија се утисак једне целине и потпуне равнотеже што није чест случај код дуплих албума. За разлику од плоче »Rumours«, на којој су доминантни

улогу одиграле Кристина Мекви и Стиви Никс, ново остварење у први план ставља Линдсија Бакингема. Он не само да је компоновао већину песама, већ је и као продуцент обавио највећи део посла. Посебно треба издвојити насловну композицију »Tusk« која је право ремек-дело.

Занимљиво је да чланови ФЛИТВУД МЕКА и поред свих електронских апарата којима су располагали, нису користили уобичајене методе за добијање жељене атмосфере. Уместо гудача, синте-сајзера и дувачких секција, користили су наснимавање основних инструмената, а посебну боју дају слојевито снимљени пратећи вокали.

Група је управо завршила турнеју по Америци где је у двадесет три дана одржала преко тридесет концерата. После Америке гостоваће у Јапану, Аустралији и Новом Зеланду.

РАДМИЛА КАРАКЛАЈИЋ

Заме РАДМИЛЕ КАРАКЛАЈИЋ везани су многи успеси. Поред низа трофеја освојених у земљи и ван наших граница, Радмила Караклајић је један од наших првих вокалних солиста који је забележио златне тираже својих плоча.

Овим позивом Радмила Караклајић почела је да се бави још као ученица средње школе. У гимназијским данима, као члан КУД „Бранко Крсмановић“, на-

ЏО ЏЕКСОН (JOE JACKSON)

Са својом другом плочом „Ја сам тај човек“ (»I Am the Man«) ЏО ЏЕКСОН је у Америци поновио успех деби-албума „Пази“ (»Look Sharp«). Ново остварење изишло је само шест месеци после успешног дебија. Композиција »I Am the Man«, снимљена са новог албума, издата је као сингл и већ је заузела високи места на америчким листама популарности.

На последњој двомесечној турнеји по Америци публика је примала Џоа Џексона као праву звезду, на шта је он још ненавикнут, па је изјавио новинарима: „Мислим да је америчка публика сувише толерантна. Ко год дође из Енглеске, у Америци је одлично прихваћен. Нервира ме када лоше певам или музичари греше, а публика то не примећује. Просто бих понекад желео да ме извикде“. Сигурно је да Џо такву прилику неће ускоро добити. Његова нова плоча је изврсна и није никако чудо што је наишла на опште допадање. Џоова мешавина панка, регија и ритам и блуза заиста звучи свежо и убедљиво.

Песма недеље

КЉОВА (TUSK)

Музика и текст: Линдси Бакингам
Изводи: ФЛИТВУД МЕК

Why don't you ask him if
He's gonna stay
Why don't you ask him if
He's going away

Why don't you tell me
What's goin' on
Why don't you tell me
Who's on the phone

Why don't you ask him

What's goin' on
Why don't you ask him
The latest on his throne
Oh, oh, oh,
Don't say that you love me
Just tell me that you want me
Tusk

Just say that you want me
Don't tell me that you...
Tusk

Пре годину и по дана у Крагујевцу је основана рок-група ЉУБАВ И МРЖЊА. Чланови су млади, просек старости је 16 година, али се редовно појављују на крагујевачкој рок-сцени. Свирали су као предгрупа на концертима водећих састава из Југославије: РИБ ЉЕ ЧОРБЕ, СРЕБРНИХ КРИЛА и ЦРВЕНИХ УСАНА. Са ЦРВЕНИМ УСНАМА били су и на турнеји по Србији. Ускоро треба да почну и са снимањем своје прве плоче.

Групу ЉУБАВ И МРЖЊА чине: Александар Лепојевевић (ритам-гитара), Драган Петрин (бубњеви), Добрица Милојевић (вокал), Дарко Лукић (бас и вокал) и Небојша Шимуновић (соло-гитара).

Мирјана Пантелић,
Школски центар
„Тоза Драговић“ III-6
Крагујевац
(хонорар 150 дин.)

ступала је у студентском цез-оркестру. Године 1964. бележи први велики професионални успех песмом „Анђелина, зумба, зумба“ за коју је добила своју прву златну плочу. После „Анђелине“, Радмилине најдраже музичке нумере, ређају се плоче, успеси и хитови: „Есперанца“, „Немој сад да ме остављаш“, „Ла бамба“, „Храбри шериф“, „Смеши се месец“, „Коља“, „Нико ми не може судити“ и многе руске романсе.

Ако је 1964. годину Радмила запамтила по „Анђелини“, 1967. памтиће по „Бокељској ноћи“ која јој је у завршној ноћи фестивала забавних мелодија у Сплиту донела велики тријумф. Исте године, у веома јакој конкуренцији на „Београдском пролећу“ осваја друго место композицијом „Ако љубави нема“. Песма „Арабела“ доноси јој

прву награду на фестивалу у Приштини, а признање је не мимоилази ни на „Фестивалу војничких песама и корачница“ када је певала композицију „Ти ћеш ми се вратити“.

Као што је познато, ова интерпретаторка забавних мелодија је и једна од најпопуларнијих певачица у многим европским земљама где су јој такође уручена бројна признања. На међународном фестивалу у Пезару 1964. наступала је са Цез оркестром Радио-телевизије Београд где је у јакој конкуренцији заузела прво место. Следеће године на „Фестивалу плоча“ у италијанском граду Салсомајоре осваја другу награду и сребрни кубок, а 1967. у Баден Бадену у СР Немачкој представља нашу земљу у тада популарном шоу-програму „Музика на Јелисејским пољима“.

Затим су уследила успешна гостовања у Египту, Бугарској, Чехословачкој, Румунији и Пољској. Ипак, потпун тријумф доживела је у Совјетском Савезу где је као једна од највећих интернационалних звезда снимила двадесет малих и пет великих плоча продајних у милионским tiraжима. Чест гост је телевизијских програма, а на последњем гостовању по овој земљи појавила се у једночасовној рок-опери специјално писаној за њу. Неке одломке овог музичког дела, које је критика веома добро оценила, Радмила нам је представила и на својој најновијој ЛП плочи која, одабраним музичким материјалом, слушаоцу треба да да један пресек изузетно плодног вишегодишњег уметничког рада ове београдске вокалне солисткиње.

СЕНАД ОД БОСНЕ

Све популарнија сарајевска група СЕНАД ОД БОСНЕ за кратко време остварила је доста запажених резултата. За многе, ово је један од најјачих састава који се појавио на сарајевској поп-сцени у последње време. За похвалу је што група настоји да створи нешто ново и оригинално. У таквом свом опредељењу СЕНАД ОД БОСНЕ се до сада веома добро оналазио, а најновији сингл са насловном нумером „Јулија“ то и потврђује. На другој страни ове мале плоче је композиција „Made in London“.

Како сазнајемо, планови групе за ову годину су веома обимни и амбициозни. Тренутно је најзначајнија завршна обрада материјала за прву велику плочу која ће се ускоро појавити.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ...

ВЕСТИ ИЗ КРАГУЈЕВЦА

МУЗИЧКИ РЕЧНИК

ШАНСОНА — Шансона је краћа вокална композиција поникла на француском језичком подручју. Шансона се од 11. века до данас непрестано јавља у музичкој пракси у разним варијантама. Трубадури су је изводили као једногласну песму уз пратњу једног инструмента. У 16. веку добија елементе музичког називања природних појава обрађујући квалитетне текстове француских песника. Затим се поново јавља као једногласна песма уз пратњу инструмента, да би од друге половине 17. века добила облик који има и данас, а то је једноставна, популарна, најчешће љубавна песма уз пратњу једног инструмента или мањег оркестарског састава.

ШАЛМАЈ — Шалмај је дрвени дувачки инструмент, веома старог по-

рекла, са двоструким језичком дужине 30 до 50 сантиметара. Шалмај је претеца обое којој је веома сличан по звуку. У неким крајевима употребљавају се народни инструменти слични шалмају под називом сопиле (Хрватско приморје и Истра) и зурле (Манедонија и Косово).

ШАРГИЈА — Шаргија је врста оријенталне тамбуре којом се прате певачи у Босни, Манедонији и на Косову. Има тело

крушноликог облика са дугачким хватником и 5 до 7 жица. Албанци је називају шалкија.

ШЛАГЕР — Шлагер је популарна, најчешће вокална композиција са једноставном инструменталном пратњом. Назив потиче од немачке речи „schlag“ (удар) што значи песма чија мелодија брзо, „на јуриш“, осваја

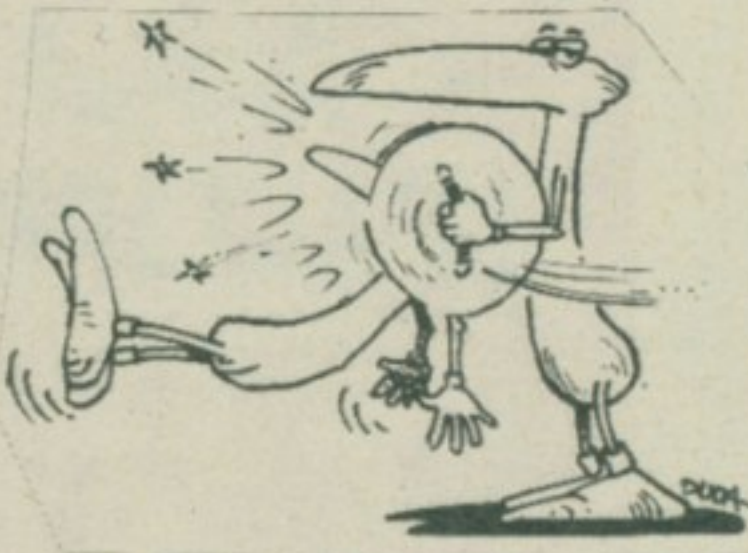

популарност код најширих слојева љубитеља забавне музике. Ту своју популарност најчешће постиже јефтиним и баналним изражајним средствима, обично јако израженим ритмом и вокалном мелодијом једноставне грађе.

БЕРЗА ПЛОЧА

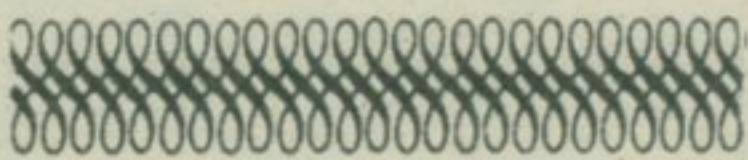
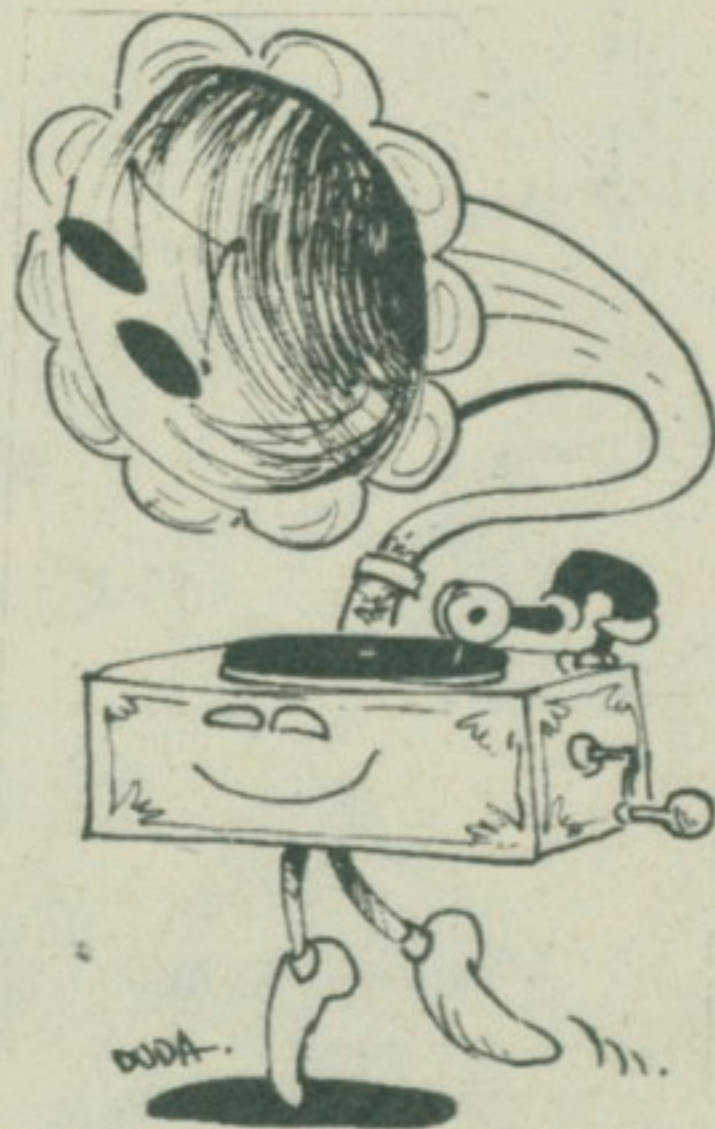
Желео бих купити ЛП плоче групе BEATLES »Hair« и »Let It Be«.

Слободан Крстинић,
Мајевичка 4,
56223 Борово

Продајем нове ЛП плоче: »Expect No Mercy« (NAZARETH), »Jazz« (QUEEN), »News on the World« (QUEEN), »Take the Heat of me« (BONEY M), »Битанга и принцеза« (БИЈЕЛО ДУГМЕ), »The Golden Hits« (SWEET) i »Disco Dancing«.

Војислав Мијевић,
Милана Веловуковића 10/14,
15000 Шабац
(тел. 015/21 065)

Наша карикатура

АЛИС КУПЕР
(ALICE COOPER)

**ВАРАЊЕ
МУШТЕРИЈА
— ЗАНАТ
ПРАСТАРИ**

ЛУПЕЖИ НА СТУБ

Средњовековни трговац имао је много разлога да води рачуна о квалитету своје робе. Преваранте је чекала веома непријатна казна.

Лондонски продавац рибе Том Смит дуго је проклињао дан када је петорици људи из Сомерсета продао покварену кувану рибу.

Увређене муштерије одмах су потражиле надзорника пијаце да му се пожале на „смрдљиву и нездраву рибу“.

Спор између продавца и његових купаца решила је порота састављена од дванаесторице поштених грађана којима је било довољно да омиришу робу, па да се из свег срца сложе са петорицом из Сомерсета.

Тома Смита је чекала судбина свих трговаца превараната оног доба — осуђен је да читав сат наред пијаце буде везан за стуб срама. Да би ионако понижавајућа казна била још тежа, у подножју стуба направљен је роштиљ на коме се пекла (и обилато димила) покварена риба. На радост окупљене гомиле, смрдљиви дим је одлазио право у ноздрве варалице Тома, а свако из те подругливе и раздрагане масе могао је да га гађа чим стигне. Узме ли се у обзир да је лупеж још морао и да врати непоштено зарађени новац, мора се признати да му се покушај да превари муштерије нимало није исплатио.

Судбина продавца рибе сумњиве свежине није те далеке 1382. године била изузетак. Као Том Смит пролазио је свако ко би покушао да изигра прописе еснафа коме је припадао.

ЛЕКОВИ У БАКАЛНИЦИ

У 14. веку пијаце су биле власништво појединаца на чијој су земљи подигнуте. Власник је убирао порез на робу која се продавала и наплаћивао

употребу тезги. Како му је ишло у прилог да привуче што више муштерија, он се старао и о одржавању и поштовању реда и закона, па су тако енглеске пијаце тога доба имале и тзв. „суд пијаце“ на коме су се решавали спорови између продавца и купаца, случајеви туча и нереда, као и питање мера, цена и квалитета робе.

Већ у 13. веку понуда је увелико надмашила потражњу, па су власници ангажовали адвокате који су се залагали за поштовање прописа по којима пијаце морају да буду удаљене једна од друге најмање девет километара. Све до почетка 19. века лондонска општина држала се прописа по коме је то минимално растојање износило једанаест километара.

Поред пијаца су временом почеле да ничу и занатлијске и трговачке радње чији су власници обавезно били и чланови одређеног еснафа. Еснаф је имао управу и статут који је регулисао производњу, квалитет робе, цене, наднице, трајање радног дана, услове под којима се постаје мајстор или калфа, као и максималан број радника у радионици једног мајстора. Он је, такође, спречавао да се, сем његових чланова, неко бави истим послом.

Непоштовање статута значило је аутоматско избацивање из чланства, а како је удружење имало и службеника који је контролисао пословање својих чланова, трговци су се тешко одлучивали на изигравање прописа.

У то доба одлазак у куповину олакшавали су и називи улица који су јасно говорили шта у којој може да се купи: Хлебарска, Млечна, Рибаљска улица...

Купац најчешће уопште није улазио у радњу да би одабрао робу, јер се обично радило о једној просторији са капцима који су се спуштали директно на улицу и на којима је трговац излагао све што је за продају.

Иако је већина радњи нудила само једну врсту производа, у 14. веку у Лондону су већ постојале и бакалнице са мешовитом робом у којим су пробирљиви грађани

У СРАМА

престонице могли да купе
фина вина, источњачке
зачине, а како су прве а-
потеке отворене тек два
века касније, болешљиви
купци су се ту снабдева-
ли и лековима.

ВЕКНЕ С УКУСОМ ГВОЖЂА

Године 1331. само је
краљу могло да падне на
памет да пожели и купи
књигу. Едвард III је то
задовољство платио 66
фунти, а да то није мало
најбоље показују цене
осталих производа. У то
време за 4 фунте могле
су да се купе 24 свиње,
пени је вредео десет јаја,
а изузетно вешти столар
добијао је за свој рад 3
пенија дневно.

Иако је платио много,
трговац сигурно није

преварио краља, али је
зато извесни Роберт Пор-
тер, и поред строге кон-
троле цеховског службе-
ника, поверовао да је „о-
бичне“ муштерије лако
надмудрити. Да би било
теже, овај пекар је ко-
ристио необичан рецепт
за мешање векни од јед-
ног пенија. Поред брашна
у њих је стављао и ко-
мадиће гвожђа. Чинио је
то све док га нису ухва-
тили и због недоличне
работе поставили на стуб
срама.

Ништа боље није про-
шао ни неки Џон Пенро-
уз. Продавао је лоше ви-
но све до онога дана када
су га натерали да га на-
искап попије, а затим
привезали за стуб. Сутра-
дан је још мамурни про-
давац сазнао да више ни-
је члан винарског есна-
фа.

М. И.

МЕДИЦИНА ЧИНИ ЧУДА

Машина за откопавање земље тешка више од тоне срушила се и повредила двадесет седмогодишњег радника Вејна Линдблома. Младић је некако успео да се извуче и направи неколико корака. Затим се онесвестио. У помоћ су му прискочили другови покушавајући да зауставе крварење док су кола хитне помоћи журила кроз поподневну гужву Сан Франциска.

Видевши о каквом се случају ради, лекар хитне помоћи успоставио је радио-везу са Општом трауматолошком службом рекавши да је младић у критичном стању. И док су амбулантна кола носила рањеника, у болници су већ чекале две медицинске екипе. Доктор Џералд Странд увукао је специјалну цев у Вејново грло да би му омогућио да дише. Његов помоћник почео је са трансфузијом крви. Онесвешћени пацијент отпремљен је у операциону салу где је чекала друга екипа на челу са доктором Питером Аленом.

Младићу је дата анестезија и доктор Валтер Томпсон направио је рез дуж трбушне дупље. Лекари су се ужаснули: леви бубрег био је раскомадан, дебело прево поцепано, слезина и гуштерача напукле, кичма и неколико ребара поломљени. Осим тога, са леђа је била огуљена готово трећина коже.

Ниједна од ових повреда није се могла санирати док се не заустави крварење. Хирурзи су почели да зашивају поцепане вене и артерије а затим прешли на остале повређене органе. Неуропсихијатар и ортопед проценили су да кичма вероватно није пуно преломљена, односно да није дошло до кидане мождине.

МОЖДА ЋЕ ИЗДРЖАТИ

Срећом, били су у праву. Када се Вејн пробудио из наркозе, доктор Томпсон је захтевао да покрене прсте на ногама. Младић је то учинио, мада уз велики напор. Екипа је одахнула и одустала од нове операције.

Вејн је, после пет часова проведених на операционом столу, пренесен у шок-собу. Био је уморан, без пола утробе, али жив.

Чим је сазнала за несрећу, у болницу је стигла Вејнова жена Џули. Одмах је питала доктора Томпсона има ли изгледа да њен муж преживи. Овај је одговорио да вероватноћа увек постоји, али да су повреде сувише тешке да би се исход прогнозирао. Упоредио је битку за Веј-

нов живот са освајањем Маунт Евереста:

— Док стојите у подножју, чини вам се да је врх недостижан. Али, кад кренете, можете га, корак по корак, освојити.

Наравно, овај човек, као добар психолог, није желео да несрећну жену плаши мишљењем неких својих колега да младић нема готово никаквих шанси и да су изгледи да преживи можда 1:100.

За то време Вејн је лежао прикован за кревет мноштвом цеви: једна му је пролазила кроз нос омогућавајући дисање, друга је из вене на руци ишла до срца стимулишући његов рад, трећом су му у крв улазиле хранљиве материја, четврта је, преко катетера, представљала извод из бешике.

Како није смео ни да се покрене, сместили су га, односно везали, на посебном лежају који је, у одређеним временским размацама, окретао његово тело да би се спречило стварање рана, такозвани декубитус.

НЕВОЉА ЗА НЕВОЉОМ

Само неколико часова после операције дошло је

до првих компликација отказао је преостали Вејнов бубрег. Увучена је нова цев која је одводила крв до вештачког бубрега, на пречишћавање. На то се надовезала плућна инфекција, па је младић морао да прима инјекције, а болничарке су му тапшањем по грудима помагале да се искашљава.

КАД НЕМА НАДЕ

Вејн је био потпуно беспомоћан — будили су га скоро сваког сата због нечега, био је везан за кревет, није могао да говори због цеви која му је пролазила кроз грло, игле у грудима а сваког дана је по шест часова био везан за апарат за пречишћавање крви.

Џули је била уз њега готово свакодневно. Причала му је, храбрила га, смејала се. За Нову годину приредила му је изненађење: договорила се са болничаркама да Вејн лежај догута и да се враћа кући.

сле недељу дана ишчупао ју је. Утврђено је да му се дисање побољшало, па су се лекари сложили да је не стављају поново.

Месец дана касније опет је прорадио десни бубрег, а рендгенски снимци показали су да се плућна инфекција смирила и да кичма лепо зарашћује. Вејново расположење нагло се поправило — ослободио се апарата за дијализу и везаности за кревет и ускоро је сам начинио неколико несигурних корака. Изгледало је да је битка за његов живот добијена и да ће ускоро кући.

Међутим, код Вејна се, као последица тешког ретима коме је био подвргнут, развио чир на желуцу

који је изненада пукао. Поново је морао на операциони сто и то три пута.

ЈЕДАНАЕСТ ОПЕРАЦИЈА

Упркос свему Вејн је, уз велику помоћ своје жене, био чврсто решен да истраје. Иако је, од доласка у болницу, изгубио око десет

Седам месеци трајала је борба за Вејнов живот. Једанаест пута оперисало га је 65 лекара.

килограма, упорно је корачао, вежбао, слушао савете лекара. После компликација са чиром чинило се да је пребродило најтеже и опет се понадао брзом повратку кући.

Онда је изненада отказала јетра. Несрећнику су пожутеле очи и кожа, доbio је висок температуру и пао у кому. Доктор Ален опет је морао да га оперише. Када га је отворио, открио је да је јетра озбиљно оштећена и увећана и помислио да, овога пута, за Вејна нема спаса.

Хирурзи су цевчицом регулисали одвод жучи, а затим odstrанили део танког црева и на његово место ставили нову цев која је одводила хранљиве материје даље у црева.

Неколико дана Вејн је лебдео између живота и смрти. Лекари су били немоћни да учине било шта осим да се надају да ће њихов болесник, односно његово тело, успети још једном да победи смрт.

И заиста, операција јетре као да је била прекретница. Неколико дана касније Вејн се освестио, жутила из очiju је нестало, температура је спала, почео је да добија у тежини.

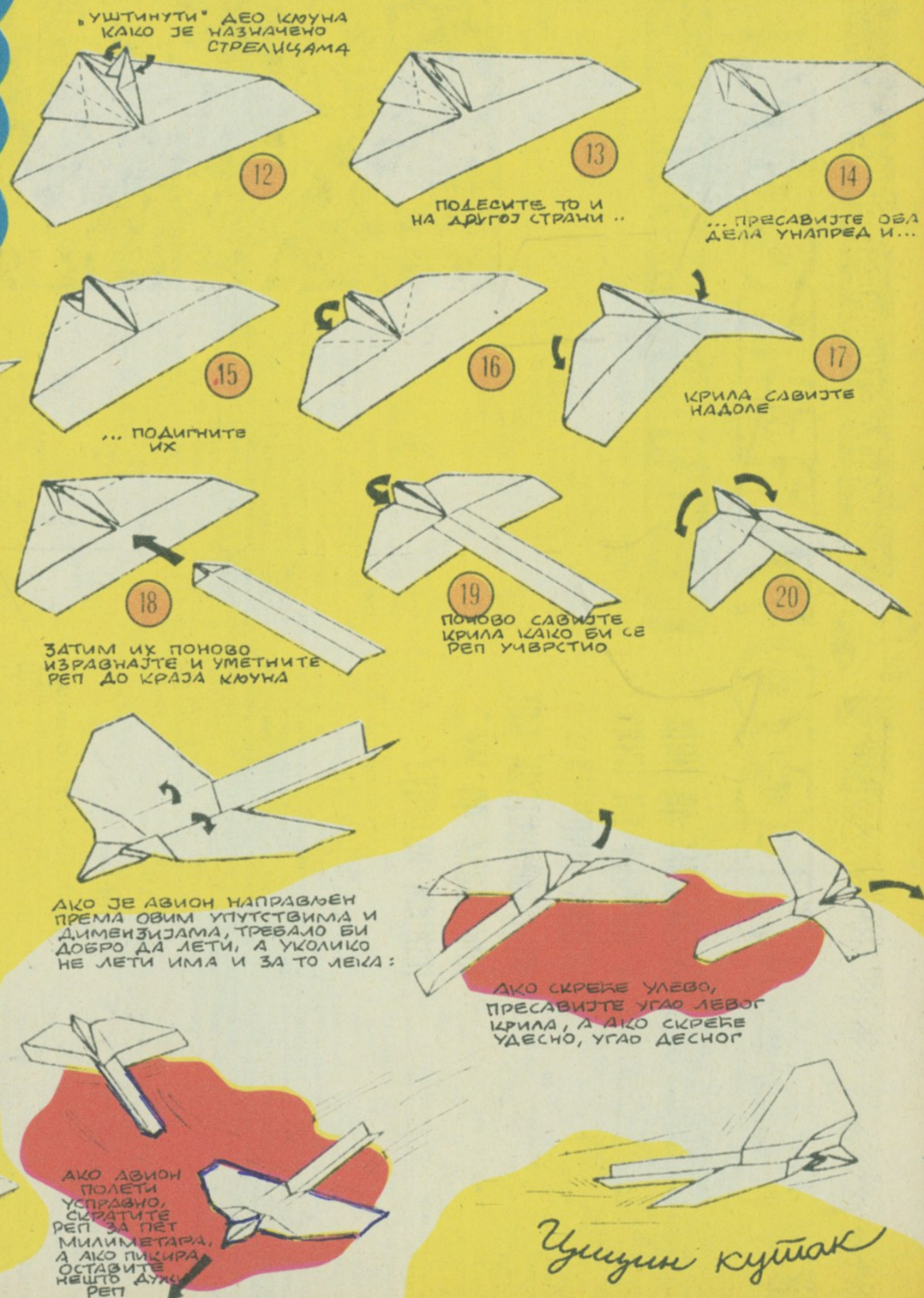
После седам месеци проведених у болници и једанаест операција у којима је учествовало 65 лекара и безброј болничарки, терапевата и другог особља Вејн Линдблом је, корачајући сам, напустио Општу трауматолошку болницу у Сан Франциску. Испратили су га лекари који су на било који начин учествовали у његовој борби за живот — другови, лекари, медицинско особље. Сачекали су га жена и син.

Вејн се вратио кући, успешно опоравио и после четири месеца поново јавио на свом некадашњем послу. Годину дана касније добио је и друго дете.

Новинару Џону Редију, који га је интервјуисао, Вејн је рекао: „Ми и не знамо колико нам живот значи, док се не нађемо у ситуацији да га изгубимо“.

З. Л.

ДАЈЕМО ВАМ ИДЕЈУ КАКО ДА НАПРАВИТЕ АВИОН КОЈИ САВРШЕНО ЛЕТИ АКО СЕ ПРИДРЖАВАТЕ ДАТИХ ДИМЕНЗИЈА. БРОЈ "1" ЈЕ ЈЕДИНИЦА МЕРЕ АВИОНА. НА ПРИМЕР: АКО УЗМЕМО ДА "1" ИЗНОСИ 5 cm ОНДА ЈЕ РЕП АВИОНА 5 cm ШИРОК, А 30 cm ДУГАЧАК. У ТОМ СЛУЧАЈУ ЛИСТ ХАРТИЈЕ ЗА ТРУП ТРЕБА ДА БУДЕ 20 cm ШИРОК И 25 cm ДУГАЧАК.

Цилиндр кутмак

МЕСТО У ВЕЧНОСТИ

Висте директор Меморијала? Подигао сам главу и угледао пред собом сувољавог старца у сивој, безличној одећи.

— Да, господине. Изволите, седите.

Старац се круто спустио у понуђену фотељу и ћутећи ме посматрао. Имао је ситне сиве очи и био је потпуно сед.

— Значи говорим с директором — рекао је значајно. — Морам да вам скренем пажњу да у установи у којој радите долази до неодговорних поступака.

Направио је паузу, као да је очекивао неку обавезну реакцију с моје стране. Али, ја нисам реаговао.

— Ваш Меморијални центар обратио ми се, као што сам и очекивао, с молбом да издиктирам своја сећања. Приступио сам задатку врло одговорно, јер знам какав васпитни значај има животна искуство старијег поколења.

Након петог минута старчевог монолога почео сам, не знам ни сам зашто, да се осећам прилично глупо. Изненада ми је столица постала исувише тврда а зелена светлост с плафона непријатна.

— ... Меморијални центар prima искуства која ... Сваки човек има право и службеници меморијала дужни су, у општем интересу ...

Покорно сам климнуо главом, јер није имало никаквог смисла исправљати га. Меморијални центар је заиста велико достигнуће, кибернетике, али ту ипак нису „сабрани мемоари“ свега и свачега. Сваки човек, без обзира на узраст, може да се укључи на наш канал и исприча цео свој живот, све своје успомене. (Анонимност је загарантована законом).

Знао сам да није у питању ни квар наших машина ни кибернетски рат. Али, како да му кажем истину?

Нарочито смо заинтересовани за старце, и често морамо да их молимо и убеђујемо да причају: они брбљиви, додуше, и сами досађују нашим машинама. Милиони судбина, милиони непоновљивих поступака, мисли и идеја, сачувани су за вечност у нашем Меморијалу. Развој социологије, педагогије, историје и психологије више не би био могућ без нашег центра. Да не говоримо о књижевности.

Шта ли је имао да нам приговори овај чудни старац?

Гнебни

шестостотогодишњаци

— На крају, одлучио сам да проверим колико је места заузела моја прича. Знате ли шта се дого-

дило? Интересује вас шта је показала провера, зар не?

Узбуђени старац говорио је све гласније, као човек који верује да правда, ипак, мора да победи.

— Служба за информације одговорила је да моја сећања не узимају ни једну једину хелију!

Сачекао је да ја схватим сву тежину ових речи, а онда узбуђено наставио.

— Нула хелија, чујете? То јест ништа! Како је могло да дође до тога? Како то да схватим?

Ово није био први случај да нам се неки старац жали како Меморијал једноставно одбијају да забележе његову животну историју. Долазило ми је већ десетак таквих двестогодишњака и тристогодишњака. Неки су били огорчени нашим неодговорним понашањем, неки разочарани у технику, а они најмаштовитији помишљали су на кибернетски рат који воде наши непријатељи са планете Лигард. Праву истину нисам могао да им кажем.

— Жао ми је, заиста ми је жао што се то догодило... — муцао сам.

— Безобразлук! — викао је старац. — Скромно и корисно проживљен живот достојан је уважавања и сећања. То не кажем ја — то каже јавност. Ради процвата цивилизације, такви као што сам

је, скромни радници, уредно су радили...

Шта сам могао да учиним? Покушавао сам да га умирим.

— Вероватно нам се поткрала нека грешка, техничка неисправ-

МЕМОРИЈА МАТЕРИЈЕ

ВЕСЕЛИН ВУКЧЕВИЋ

Футуристичком друштву М. Председнику друштва — лично.

Знајући за ваш рад и успехе вашег друштва шаљем вам у име мога сина, кога сматрам вашим чланом иако он то није био нити ће бити, овај прилог који ће вам помоћи у вашим настојањима да људски одредите вашу улогу и будући рад вашег друштва.

Тетка Марта ће се љутити што јој ова моја прича може донети неугодности. Када сам је питао зашто не исприча све о свом Пјеру, она ме је само погледала и рекла:

— Успомену на Пјера не желим да скрнавим повлачећи га, мртвог по булеварској штампи. Нећу да се око мене и мог мира врзмају новинари, шпијуни и људи гладни сензација. И доста о томе!

Схватио сам је, није јој много остало од живота. Која година, можда деценија — више не.

Живели смо у кућици дубоко увученој у неуређену, али бујну башту. Видело се да јој недостаје темељно окопавање, подрезивање и поправка ограда. Мало се променила и тетка Марта и кућица из мојих првих сећања. Тетка ми је дозвољавала све осим уласка у малу, увек закључану собицу.

ТЕТКА МАРТА МИ ЈЕ ДОЗВОЉАВАЛА СВЕ ОСИМ ДА УЋЕМ У МАЛУ ЗАКЉУЧАНУ СОБУ ОБЕЗБЕЂЕНУ РЕШЕТКОМ.

— Још си млад. Можда касније — говорила је.

Собица је споља била обезбеђена решеткама и мутним стаклом. Сећам се да сам некада замишљао свашта иза тих врата, касније сам се навикао и скоро да их нисам ни примећивао.

Теча Пјер

Теча Пјер је, по причи моје мајке, оца се и не сећам јер је погинуо у рату, био врло образован човек, филозоф и математичар, а живео је са тетком Мартом у овој кућици од венчања. Деце нису имали. Теча је нађен мртав првог дана рата. Рекли су — срце... тако је тетка Марти речено. А онда је почео рат, страхоте, смрт, ропство, крв... Тетка Марта је преживела. Није се поново удавала.

Моја мајка се доселила код ње.

Тетка Марта није била особењак, али је ретко излазила у град. Једино су њене посете гробљу биле редовне. Набавке, ситне и крупне, обављала је мајка, касније ја.

Мама ме је много обрадовала када је једног дана из таксија изнела телевизор. Дотада сам увек ишао у суседство код другова да

бих се дивео шареним сликама. Увече, када смо га укључили, тетка Марта рече:

— Ниси морала да даш толике паре за телевизор или како се то већ зове. Мој Пјер је то већ давно направио и мислим да још ради. На том телевизору је увек исти програм, али је мени врло драг.

Телевизор

Заинтересован програмом и одушевљен мишљу да више не морам да идем којекуда да бих гледао утакмицу, филм или неку другу

ност... Примите наше извињење...

— Поново ћете ме снимати?
— Разумљиво! Одмах, само ако ви...

— Свакако, доћи ћу за који дан, иако је то губљење мог драгоценог времена.

Ђутао сам глумићи грешника који се каје. Не волим да лажем али шта сам друго могао да му кажем? Истина би га узнемирила и ожалостила. Зашто да загорчам последње године живота једном старцу?

Устао је да крене, а онда за тренутак ћутећи застao крај мог

стола. Осећао сам како ми се мишићи коче покушавајући да задрже љубазан израз лица.

Као брашно кроз сито

Док је излазио из канцеларије увређени старац је мрмљао:

— Био сам Гагаринов савременик! Свега се сећам. Ја сам присуствовао... Ја сам био.

Он је био!
Када су се коначно затворила врата за њим, немоћно сам се сручио у фотељу.

Знао сам да није у питању никакав квар наших машина и да Лигардијанци немају са тим никакве везе. Проблем је био у самом старцу...

Наше меморотеке имају огроман, али не и бесконачан капацитет и зато су програмиране да не чувају оно што је сувишно. То што машина није ништа извукла из старчеве исповести — једноставно је значило да је његов живот био празан! Потпуно празан! Ничег личног, непоновљивог и оригиналног. Један баналан живот кога је машина просејала као брашно кроз сито — и на крају није остало ништа. Зар сам могао да му то кажем?

Знам, наравно, да ни следећи пут ниједна меморотека неће моћи да се испуни старчевим сећањем. Какав ли ћу изговор тада морати да смишљам?

Питам се шта ће се десити кроз сто-двеста година када на мене буде дошао ред да испричам своје успомене. Да ли ћу имати храбрости да проверим колико је меморотека испунило мој живот?

емисију — истовремено водећи рачун да на време стигнем кући — нисам ни размишљао о тетка Мартиној примедби.

Рођендан

Био је мој 25-ти рођендан. После свечане вечере утроче, мама је одушевљено причала о телевизији у боји. Овога пута тетка Марта је била гласнија, а ја радозналији него обично. На њене речи:

— Говорила сам ја да тај или такав телевизор имамо од мог покојног Пјера...

Нисам јој дозволио да заврши реченицу. Замолих је да коначно видим и то чудо. Пристала је без речи, устала, узела кључ и откључала собицу. У дну просторије пуне књига, цртежа и неких чудних справа стајао је и телевизор. Тетка Марта га укључи и рече:

— Ово је мој и Пјеров живот. Како и када је он то снимао, не знам — али си довољно одрастао да га сам видиш и разумеш.

Изговоривши ово изиђе, а мене остави самог.

Један живој

Слике су се ређале на екрану. Прво порођај, затим је беба расла до дечаштва, школе и факултета. Тетка Марта као девојка, женидба са теча Пјером и његов научни рад, радовања, стрепње, пријатељи... све инсерти из неког вре-

мена које сам препознавао из прича о прохујалом добу и животу. Коначно, слика теча-Пјерове смрти, сахране и гробља које сам добро познавао и често посећивао са мамом и тетком.

Настаде мрак. Упалих светло и прво што сам видео бејаше полица са натписима на преградама. Преграда „Мој живот“ била је празна.

Све сам разумео — нарочито када сам погледао течине белешке.

Изум МЕМ теча је завршио у праскорје рата. Радио је на принципу меморије материје, визуелно репродукујући све промене и стања облика из кога је узет узорак на анализу. И више од тога — прошлост садржи клицу будућности и, ако затражиш, видиш будућност, не као пророчанство него као извесну и неопходну чињеницу.

Каквог ли чуда. Те далеке 1941. теча је видео и мене. Тетка Марти је оставио заједнички живот и свој крај који није могао избећи.

Јутрос сам се вратио од зубара. Зачудио се, када сам га замолио да ми извади здрав зуб. Прво је категорички одбио, али када сам убедљиво одглумио зубобољу, пристао је. Ставићу свој зуб у МЕМ и подсетићу се ствари које сам у међувремену заборавио. Видећу и оно што иначе не бих никада могао. Ако се не уплашим, видећу и више...

Ова недовршена прича била је под руком мог покојног сина. Жели вам добро здравље и пуно среће једна увцељена мајка. И не тражите ме...

укрштене речи

БОКЕЉСКИ УСТАНАК

Због ратних невоља и под утицајем октобарске револуције и бројних штрајкова у Аустро-Угарској, у Боки которској избио је 1. фебруара 1918. устанак морнара аустроугарске флоте. На око 40 бродова близу 6000 морнара (око 2000 Југословена) истакло је црвене заставе, преузело команду и образовало Централни комитет. По доласку бојних бродова из Пуле устанак је после три дана ликвидирао. Најистакнутији вођи (њихова имена и презимена треба уписати поред бројева 1, 2, 3 и 4) су стрељани, а око 800 морнара ухапшено.

АУТОР: ВЕ-МАК	ЈЕДНО ПРЕВОЗНО СРЕДСТВО	1	2	ВУКАН НА СИЦИЛИЈИ	ЗЕМ- ЉИШТЕ	ЗНАК ЗА АМПЕР	БЕЗБОГ- ЗИРНИ	3
КОНСТРУКТОР АВИАЦИОНЕ КУЛЕ					НАДМИР- СТРАЦИ			
ПРИПОВЕ- ТА О ЛАЗЕ ЛАЗДРЕ- ВИКА					ВЕЛИКИ РТ		РАДИЈУМ	
ДРЖАВА У АЗИЈИ (ПЕРСИЈА)					ЖЕНИН ОТАЦ, ПУНАЦ			
ПРОЗОР- СКА СТАКА					НАРОД У ПЕРУУ			
ЈУЖНИ ВЕТАР СТАРИХ ГРИД				ГРАД У ФРАНЦУ- СКОЈ				
НЕВЕЛИК КОМЛА ЧЕГА	ШИБЕНИК			КИНЕСКИ ПЕСНИК ЈУАН МИНГ			БЕЖАТИ ОД ОБАДА	
	ЗНАК ЗА РАЧУНА- ЉИ				ФРАНКЕ, НЕГАЦИЈА			
					ГРАД У ИНДИЈИ			
КОКОПАЦ				ВРСТА СПОРТА				
БИЈЕНО ЦАРСТВО	ГРАДСКИ КОМИТЕТ			ФУДБА- ЛЕР				
	МЛАДАНЕ СРПСЕ				ИМЕ ШЕР- БЕЦИЈЕ			
					ДИВНА ЗВЕР			
ПАПАГАЈ				КЛИМА				
НИЈЕДНА ОД ПРАЗ- НИНА				МАРКА РУСКОГ ПИШТОЛА				
ДУРУНА					КОЊИ			
					КУЛА			
			МАЛИ ТВОР					

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО. О, бастард, а, архипелаг, штеточина, Тем, рива, гарант, и, г, Пи, е, Р, ја, еја, радар, ПЕШЧАНИК, е, Илдириг, поука, је, л, МАН-САРДА, нега, д, ек, практично.

Издаје и штампа **НО „ПОЛИТИКА“** — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд; Директор **НО „ПОЛИТИКА“** Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ Живо-рад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредник: Бојана Дожић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-62 од 22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 10 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	110,00 динара
6 месеци	220,00 динара
1 година	440,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

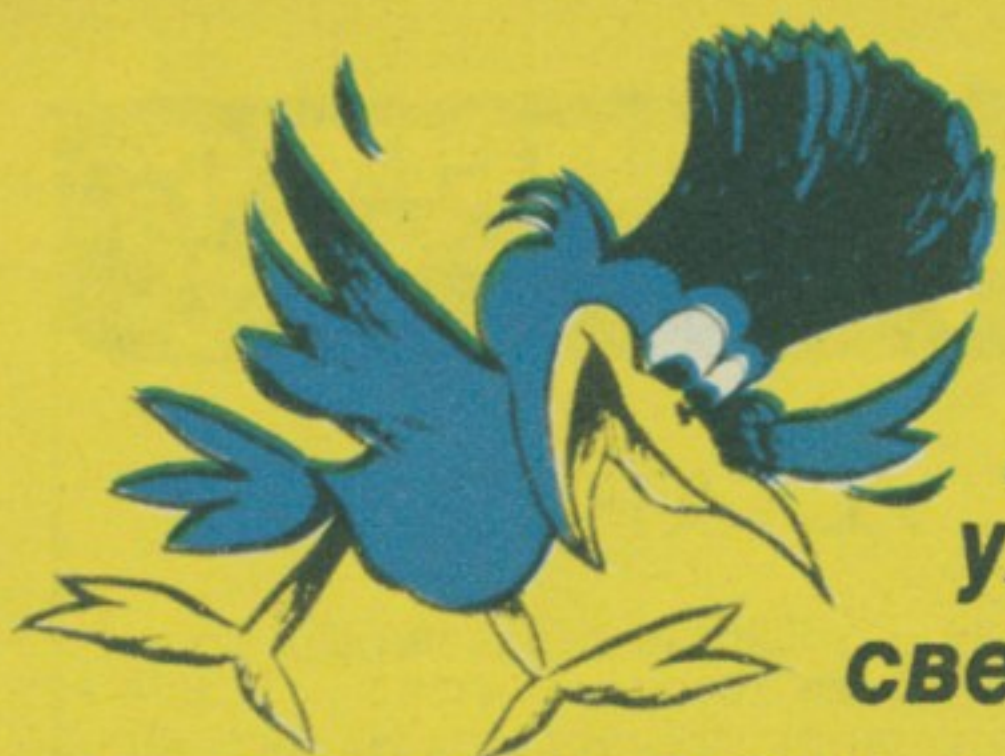
3 месеца	220,00 динара
6 месеци	440,00 динара
1 година	880,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29/28 уз обавезу на-знаку — **НО „ПОЛИТИКА“** — ООУР „Продаја“ претплата на лист „По-литикин забавник“

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	\$ 47 —
СР НЕМАЧКА	DM 83 —
ШВЕДСКА	Skr 195 —
ФРАНЦУСКА	Ffr 193 —
ШВАЈЦАРСКА	Sfr 77 —

Уплате из иностранства слати на девизни рачун **НО „ПОЛИТИКА“** код ИНВЕСТ БАНКЕ — БЕОГРАД, на рачун број 60811-620-63-257300-00034, са обавезом назнаком, претплата на „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

Децо,
уживајте у чудесном
свећу Волфа Дизнија!

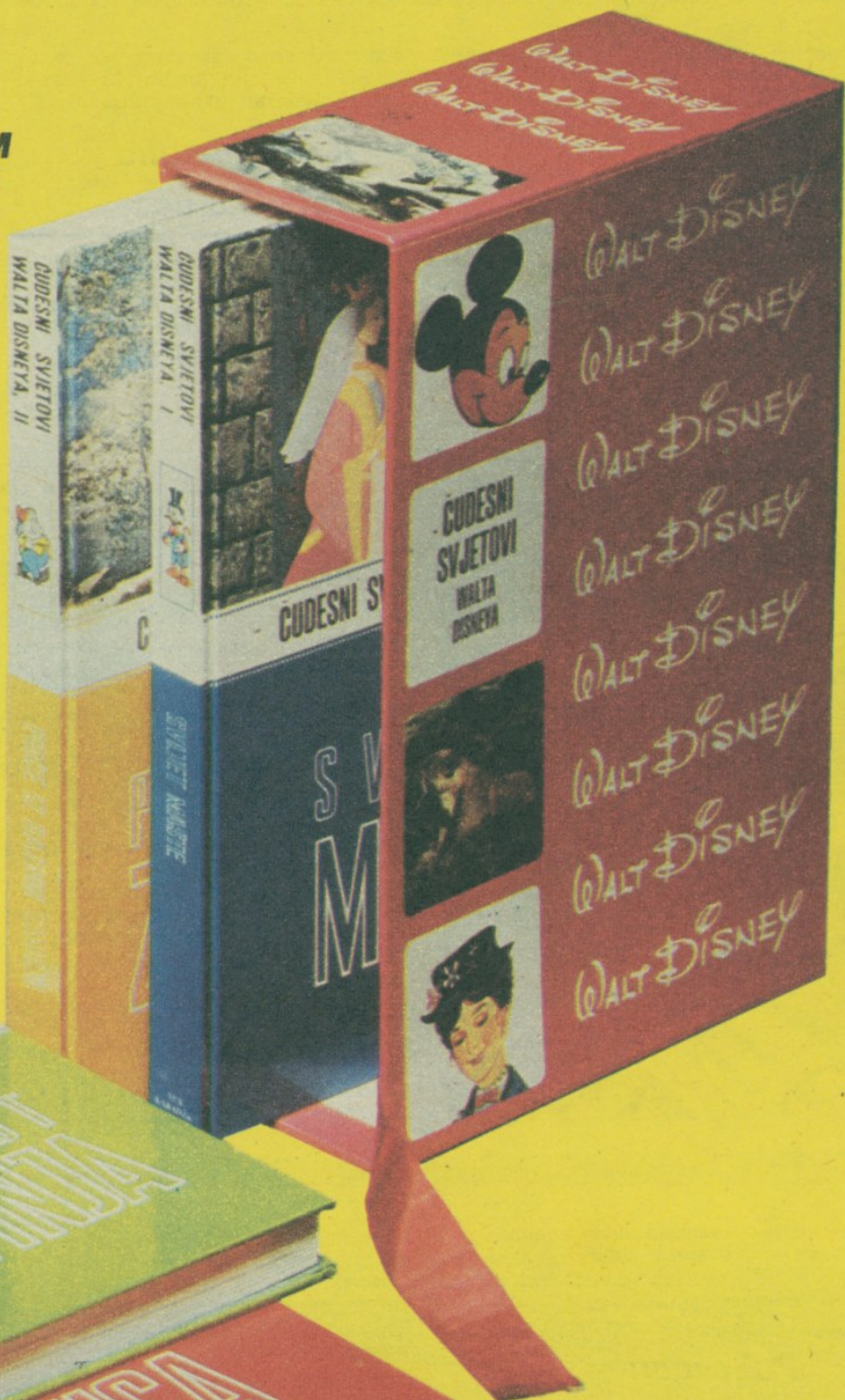
ПОКЛОН КОЈИ ТРАЈЕ ЦЕО ЖИВОТ

КОМПЛЕТ ОД ЧЕТИРИ КЊИГЕ ШТАМПАН ЈЕ
ЋИРИЦОМ И ЛАТИНИЦОМ СА ВИШЕ
ОД 1.200 ДИВНИХ ИЛУСТРАЦИЈА У БОЈИ.

ЦЕНА КОМПЛЕТА је 1.000.— динара

Купци из Београда књиге могу подићи сваког радног
дана до 15 часова у Издавачкој радној организацији
„ВУК КАРАЏИЋ“, Краљевића Марка број 9. тел. 620-371.

Књиге се могу наручити и у представништвима „Вука
Караџића“ у Новом Саду, Лазе Костића 22. тел. 20-339, у
Сарајеву, Симе Милутиновића 10, тел. 22-773, у За-
гребу, Николе Тесле 14/III, тел. 410-525 и у Светозареву,
Славке Ђурђевић б. б. згр. Б-3, тел. 23-313.

Издавачка радна организација „ВУК КАРАЏИЋ“
Београд, Краљевића Марка бр. 9

Политикин забавник“

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем комплет од четири књиге ЧУДЕСНИ
СВЕТОВИ ВОЛФА ДИЗНИЈА, по цени од 1.000.— динара.

ЗА ГОТОВО — ПОУЗЕЋЕМ са попустом од 10% (плаћање поштару
приликом пријема књига).

НА ОТПЛАТУ — у 10 месечних рата. Рате ћу отплаћивати редовно
сваког месеца, најкасније до 10-ог у месецу, по пријему књига,
рачуна и одговарајућег броја уплатница „Вук Караџић“.

(Непотребно прецртати)

У случају спора признајем надлежност Општинског суда у Београду.

Презиме, очево име и име

Место и година рођења

Занимање Поштански број и место становања

Улица и број Назив радне организације

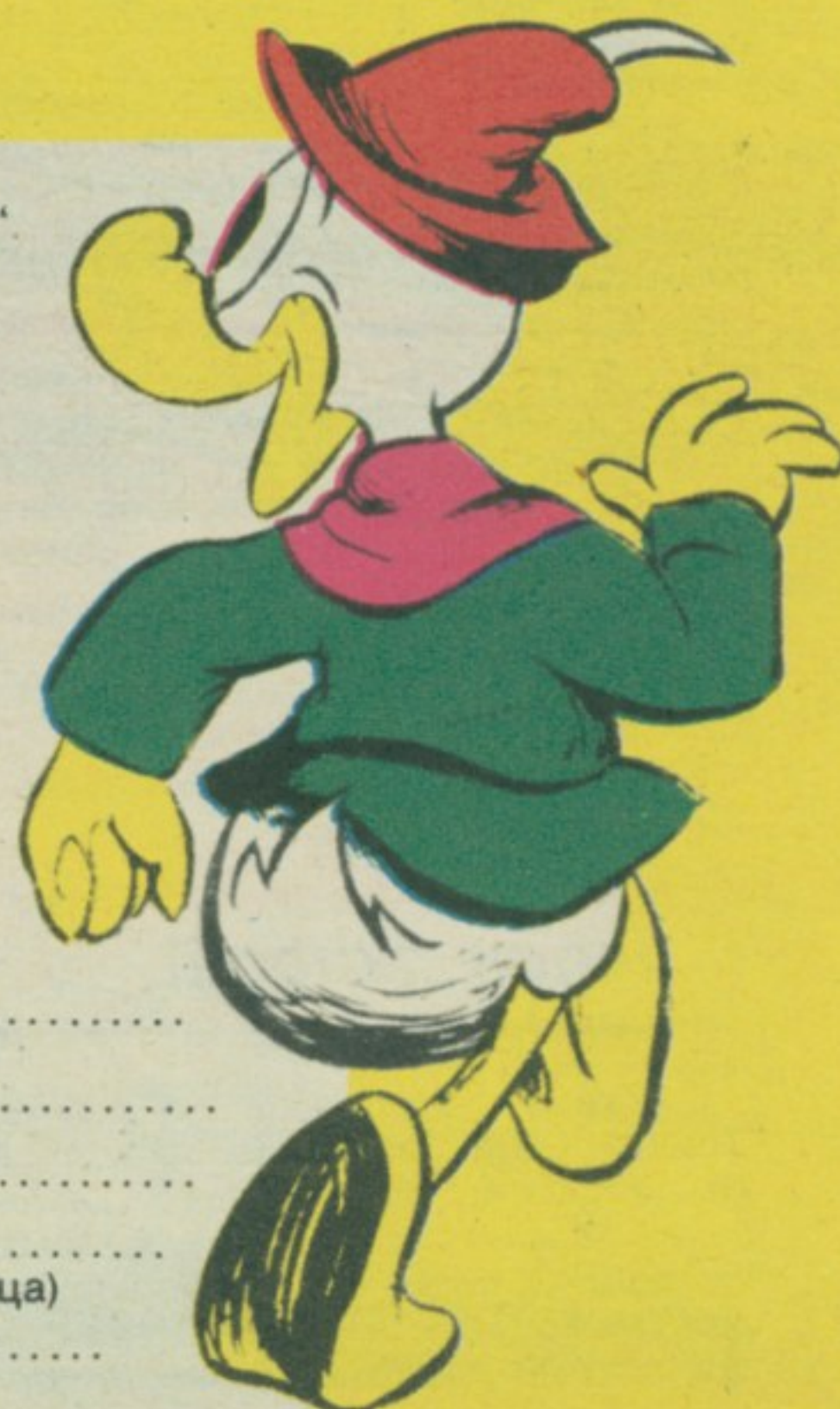
Место седишта Улица и број

Телефон (Потпис купца)

Овера о запослењу

Бр. личне карте издате од СУП-а

Пензионери прилажу чек од пензије

ПРАВИНИК ПЕЦА

НОВО

PEZ® фигурице

PEZ камиони

ДРАГИ ПРИЈАТЕЉУ PEZ-а

Нове фигурице — PEZ КАМИОНИ тражите у вашој најближој продавници. Играјте се PEZ фигурама, сладите се PEZ бомбонама!

HP Kolinska

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граин Забавнице,

КОРЕНИ СУ, ИПАК, ДУБОКИ!

Естерјетланд је област у Шведској која се налази источно од језера Ватерн. У овом делу „белог света“ живи око 1300 наших људи који су овде стигли „трбухом за крухом“. И њих, као и многе друге који су на дуже или краће време свили своја огњишта у туђини, мучи — даљина. Живот у средина на којој нису навикли. С радошћу али и тугом прате развој деце која, брже од њих, уче језик земље у коју су доведена, прихватају нове обичаје и норме и све више, и брже, заборављају домовину. Зато су и одлучили да том постепеном али приметном отуђењу стану на пут, па су организовали квиз „Познајем и волим своју домовину“. Жеља им је била да деца кроз такмичење и игру што више науче о Југославији. Оно што су желели и учинили су: квиз је одржан, било је ту и пропуста и проблема, али су деца показала велику жељу да се

КНЕЗ У САРАЈУ

Ко је био Скендербег?
Исмет Дранголи,
Призрен

Године 1403. албански кнез Иван Кастриоти добио је сина. Дечаку који је добио име Ђорђе није могао да посвети нарочиту пажњу. Била су то немирна времена која су од кнеза захтевала да много више мисли на кнежевину него на породицу. Опасност од Турака била је све већа и Иван јој се храбро одупирао све док 1410. године није био приморан да положи оружје: не само што је признао власт турском султану већ му је дао и сина Ђорђа као таоца. Тако је албански кнежевић у султановом сарају стекао други „дом“. Тамо је прешао у ислам, добио име Искандер (Александар) и титулу бега.

Захваљујући необичној храбрости и добром познавању ратне вештине, Скендербег је у турској хијерархији заузимао високе положаје. Међутим, упркос успеху на турском двору, није заборављао своју домовину. То је и доказао када је у новембру 1443. године, искористивши пораз који је Јанко Хуњади нанео Турцима код Алексинца, на челу одреда од 600 људи напустио војску Османлија и упутио се према родној Албанији где се лукавством домогао утврђене Крује.

У првом тренутку султан је решио да занемари незахвалност свог штићеника па га је признао за трибутарног кнеза Албаније. Али, када је овај убрзо дигао ус-

танак против Турака, султан је послао војску. Генерални капетан Албаније, ову титулу Скендербег је стекао у међувремену, разбио је и њу и остале три које је Мурат II послао. Видевши да је албански кнез тврђи орах него што је то мислио, султан је 1450. године са 100 хиљада људи кренуо на Крују. Међутим, албанска војска, створена од кнежева и сељака уједињених у борби за слободу, успела је да издржи опсаду која је трајала пет месеци. Признавши свој неуспех, Мурат II се због великих губитака повукао у Једрене. Тек пет година касније Турци су, код Берате, потукли Скендербега и он је, привремено, потражио уточиште у Италији. На Апенинском полуострву кнез се није дуго задржао, убрзо се вратио у Албанију.

Турци су још у два маха покушали да слома Скендербега и његову војску. Упркос свој сили, нису успели. Организована борба Албанаца против Турака престала је тек смрћу кнеза 1468. године. С његовим животом угасила се и њихова слобода.

МУКА ОКО УЈДУРМЕ

Да ли можете да ми објасните порекло и значење речи ујдурма.
Жељко Чобовић,
Таковска 41
Зрењанин

Ујдурма је реч турског порекла и значи превара, подвала, смицалица. Значење ове речи која је ушла и у речнике нашег језика види се из следеће реченице Радоја Домановића: „Знамо ми те ујдурме куда се општински новац троши“. Од ове именице изведени су глаголи ујдурисати, ујдурисати (се) и, такође именица, ујдурисавање.

ДУГ ЖИВОТ »БА БА« МУСЛИМОВА

Који је човек најдуже живео и колико је година имао кад је умро?

Славен Кнежевић,
Нин

Другог септембра 1973. умро је у селу Барзавуа, у Азербејџанској ССР, у 168. години живота Ширали „Баба“ Муслимов, човек који је, по писању совјетске штампе, био најстарији становник наше планете. Његову старост потврдили су и многи лекари који су га више пута прегледали.

Мала најстарији, Муслимов није и једини дуговечник на азербејџанској планинској заравни. Само

у селу Тикијабани, тврди опет совјетска штампа, живе 54 човека старијих од 100 година. Тикијабани није једино село стогодишњака: на Кавказу их постоји још неколико.

Дуг живот кавкаских горштака објашњава више елемената: то су, пре свега, људи који живе високо у планинама. На пример, село у којем је живео Муслимов налази се на висини од 2000 м, а он га је напустио два пута, и то на кратко. Највећи део времена они проводе у природи. Занимљиво је да готово сви имају очуване зубе што научници тумаче чињеницом да у исхрани користе мед уместо шећера. Утврђено је да једу умерено, међу њима се не памти случај гојазности. Месо ретко кад једу: главну храну за њих представља млеко, млечни производи, воће и поврће. Становници Кавказа уносе у свој организам четвртину мање калорија од индустријских радника, али је зато њихова храна два пута богатија Ц зитином.

Међутим, све ово не може да се узме као рецепт за дуг живот — и у многим другим крајевима света постоје слични услови па тамо нема толико дуговечних.

По „Гинисовој књизи рекорда“ највећа старост за коју се поуздано зна је 113 година и 214 дана — толико је живела Делина Фелкинс из Старка, у држави Њујорк. Умрла је 4. децембра 1928.

НЕЋЕ СВЕ У КОШ!

Моја сестра ти је већ два пута писала с молбом да јој одговориш на једно питање. Како твој одговор ни до сада није добила, овог пута јављам ти се ја с надом да бар ово писмо неће завршити у кош. Сестра и ја бисмо желели да знамо да ли се додавањем ку-

истакну што већим познавањем далеке домовине. Научили су све што је у њихове мале главе могло да стане: на питања о Титу, нашој историји и географији, књижевности одговори су плуштали као из рукава. Победницима су, наравно, уручене награде. Али, највећу награду добили су сви учесници такмичења, а она се зове „познајем своју земљу“.

С. Б. Бучић,
Мотала
Шведска

Надамо се да ћемо чути још оваквих пријатних вести, не само из Естерјетланда већ и из других крајева Шведске и свих оних земаља у којима живе наши људи.

кухњске соли у обичан тип убрза-
ва или успорава његово везивање.

Славко Милорадовић,
Толстојева 37
Београд

Додавањем кухињске соли у
тип убрзава се процес његовог
везивања.

ЗА МЛАЂЕ ИЛИ СТАРИЈЕ?

Интересује ме где бих могао
објавити пјесме које пишем и да
ли се претходно морам обратити
неком ко ће утврдити њихову у-
мјетничку вриједност (увјерен сам
да је оне имају)?

Ранко Вујаклија,⁴
Сисак

Ниси нам рекао какве песме
пишеш: уколико су дечје, обрати
се неком дечјем листу, решимо са-
рајевским „Малим новинама“ или
„Дечјим новинама“ из Горњег Ми-
лановца. Ако су твоје песме на-
мењене младима, можеш да их
пошаљеш листу „Здраво“ који у
својој рубрици „Поезија“ објављу-
је стихове читалаца.

стари народи. Најпознатији је о-
нај који су примењивали Египћан-
и, а одвијас се у специјалној
„лабораторији“ такозваној Кући
мртвих. Поступак балсамовања, с
њему је писао и Херодот, текао је
овако: најпре се из умрлог укла-
њала утроба, а затим се тело и-
спирало палмовим вином, натапа-
ло сољу, битуменом и етеричним
уљима. На крају се испуњавало
кедровом пиљевином или сличном
ароматичном супстанцом. Овако
припремљено тело полагано је за-
тим у базен са натријум-карбона-
том где је остајало и по неколико
месеци. Последња фаза балсамо-
вања састојала се у увијању ле-
шева повојима натопљеним у смо-
ласте или алкохолне супстанце.
Овај начин балсамовања био је
резервисан углавном за угледне и
богате муштерије: крунисане гла-
ве, њихову децу, рођаке, дворјане.
Са лешевима мање имућних друк-
чије се поступало — они су нај-
чешће премазивани асфалтом, по-
тапани у раствор натријум-карбо-
ната, испуњавани сланим муљем и
— сушени.

Све од старог па до 18. века
балсамовање се у Европи вршило
по угледу на оно које су приме-
њивали Египћани, док неки Хо-
ланђанин у крвне судове умрлог
није почео да ушприцава растворе
који су спречавали труљење. Вре-
меном, методе балсамовања све
више су се мењале. У 19. веку у
ову сврху углавном су коришћене

соли арсена и алуминијума, споје-
ви живе и формалина и инјекције
које су се давале у ткиво и уво-
диле дезинфекционе гасове у крв-
не судове.

ШТА СА КОРЊАЧАМА?

Купио сам две мале корњаче,
али морам да их пустим на слобо-
ду. Не знам где живе па те молим
да ми помогнеш.

Иван Ристић,
Ивана Милутиновића 83/2
Београд

Да бисмо ти помогли требало би
да знамо да ли су твоје корњаче
копнене или слатководне. У сва-
ком случају, предлагемо ти да их
причуваш до пролећа, бар до а-
прила, јер би иначе, ако би их
сада негде пустио, сигурно угину-
ле. Наиме, корњаче не подносе
ниске температуре и зато се, кад
се приближи зима, укопавају при-
лично дубоко у земљу и ту про-
воде хладне дане у стању сличном
смрти.

Уколико не знаш да ли су твоје
корњаче копнене или слатководне,

најбоље је да их однесеш у бли-
зину неке баре или мочваре, а оне
ће се већ саме снаћи. Уколико су
барске, остаће да живе ту где си
их донео, а ако нису, побринуће
се већ да пронађу неко одговара-
јуће место.

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

Желео бих да ми читаоци
пошаљу следеће бројеве „За-
бавника“: 1400, 1401, 1404,
1405, 1406, 1407, 1408, 1409,
1410, 1411, 1420 — Емир Бећо-
вић, Змај-Јовина 46, 36300
Нови Пазар

Молим све читаоце „Забав-
ника“ да ми помогну у скуп-
љању овог листа који ми се
веома допада — Љубо Векић,
56000 Винковци, Вука Кара-
џића 176

Ко ми пошаље разгледни-
цу свога места добија раз-
гледницу места у којем жи-
вим или околних места као
што су: Ријека, Опатија, Ло-
вран, Пореч — Миро Лимај,
Дубравал, 52333 Потпићан,
Истра.

Имам много значака које
бих желео да мењам — Вла-
стелица Раде, 29. новембра 6,
32000 Чачак

Ко ми пошаље постере
„Сребрних крила“ и Цона
Траволте добија 4 металне
значке — Жикица Каралић,
32250 Буковица, Ивањица

Молим читаоце „Забавни-
ка“ да ми помогну у сакуп-
љању значака, налепница и
текстова песама забавних
мелодија. Заузврат дајем
разгледнице и слике певача
и глумаца — Мирјана Ши-
мац, Братства и јединства
24/А, 50000 Дубровник

За сличице „Животињско
царство“ 57 и 181 дајем сал-
вете — Симјановић Снежана,
19000 Зајечар

За једну металну значку
дајем 7 салвета, две маркиче
и једну разгледницу мога ме-
ста — Матилда Лончарић,
Маршала Тита 141, 51266
Селце

КУПКА У ПАЛМО- ВОМ ВИНУ

У једном од „Забавника“ прочи-
тала сам рубрику у којој се спо-
мињу мумије па ме интересује
каким се све мастима премазује
мртав човек да би задржао свој
облик?

Љупка Делева,
Скопље

Процес којим се лешеве зашти-
ћују од распадања, односно муми-
фицирају, познавали су многи

ЈУЧЕ ЈЕ ИЗАШАО НОВИ БРОЈ ЕНИГМАТСКОГ ЛИСТА

ПОЛИТИКЛА
Мозаик

СА НОВИМ ПОСТЕРОМ
НАША МЛАДА ГЛУМИЦА

ТАЊА БОШКОВИЋ

WALT
DISNEY

МИКИ

